

« ΔΟΣ ΜΟΙ ΤΑΣ ΒΟΤΑΝΑΣ ΣΟΥ ΝΑ ΤΑΣ ΕΞΗΤΑΣΩ » (Σελ. 101)

Η ΓΥΦΤΟΠΟΥΛΑ

ΜΥΣΤΗΡΙΟΝ ΤΗΣ ΚΑ² COLLOMBE ΚΑΤΑ ΠΑΡΑΦΡΑΣΙΝ Π. Ι. ΦΕΡΜΠΟΥ

[Συνέχεια - Ιδε σελίδα 81]

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΖ'

Η ΜΑΡΙΑ ΕΥΡΙΣΚΕΤΑΙ ΩΣ ΕΝ ΤΗΣ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΙ ΤΗΣ —
ΕΠΑΝΑΒΛΗΘΟΜΕΝ ΠΑΛΙΑΣ ΓΝΩΡΙΜΙΑΣ — ΔΕ
ΑΦΗΣΟΜΕΝ ΝΑ ΠΑΡΕΛΘΩΣΙΝ ΕΤΗ ΤΙΝΑ.

Και ταῦτα λέγουσα ἡ φιλόνθρωπος κυρία Ἀσκληπιάδου ἀπεσύρθη καὶ ἔδωκε τὸν τόπον τῆς εἰς τὴν Μαριάν, ἣτις εἶδε δι' ἐνὸς βλέμματος τὸ δωμάτιον ἐκείνο ὅπερ ἐνεθυμῆτο κάλλιστα καὶ μυριάκις ἐπόθησεν ἐν τῇ μακρᾷ καὶ πολυπλανήτῃ ἀπουσίᾳ τῆς.

Τὰ πάντα ἦσαν ἐν τῷ τόπῳ των καὶ ὁμοῦς ὑπῆρχέ τις μεταβολὴ μικρὰ μὲν ἀλλὰ ἐπαίσθητῇ σφόδρα, τὰ ἐπιπλα δὴλον ὅτι ἐκάλυπτε στρώμα κόνεως ἢ μᾶλλον χώματος ἐν ᾧ ἄλλοτε ἦσαν καθαρώτατα. Πρὸς τοῦτοις παρετήρησε παραμέλησιν τινα καὶ ἀταξίαν καὶ ἀκαταστασίαν. Ταῦτα δὲ δι' ἐνὸς μόνου βλέμματος, χωρὶς νὰ προσέξῃ εἰς τὰ καθ' ἕκαστα, ὅτε ἡ κατάστασις θά τη ἐφαίνετο χειροτέρα.

Ὁ κύρ Πέτρος ἐκάθητο ἐν τῇ παλαιᾷ θέσει τοῦ πλησίον τῆς ἐστίας καὶ ἰθερμαίνετο καπνί-

ζων τὴν καπνοσύριγγά του αὐτὴν ἐκείνην ἣν εἶχεν ἀπὸ ἐτῶν. Ἐφάνη δὲ εἰς τὴν Μαριάν ὁ κύρ Πέτρος μᾶλλον καταβεβλημένος καὶ ἐρρυτιδωμένος. Καὶ ἡ κυρὰ Μαρία ὡσαύτως εἶχε γηράση πολὺ. Ἐτρεμεν ἐκ τοῦ πυρετοῦ ἐπὶ τῆς καθέδρας τῆς, καὶ προσεπάθει νὰ πλέξῃ περικνημίδα, ἡ δὲ ὄψις τῆς ἦτο ὠχρὰ ὡς κηρίον. Μόνον τὴν Εὐμορφίαν δὲν ἔβλαψεν ὁ χρόνος, ἀλλὰ μᾶλλον τὴν ὠφέλησε διότι ἦτο δροσερὰ δροσερὰ καὶ ροδοκόκκινος καὶ εἶχε μεγαλώση πολὺ. Κατεγίνετο δὲ τὴν στιγμὴν ἐκείνην παιζουσα μετὰ τοῦ γάτου, εὐθὺς δὲ ὡς εἶδε τὴν παλαιὰν φίλην τῆς ἠγέρθη καὶ ἔσπευσε πρὸς αὐτὴν μετ' ἀγάπης καὶ τὴν κατεφίλει.

Ἡ Μαριά μόνις καὶ μετὰ βίας ἀπαλλαχθεῖσα τῶν ἀσπασμῶν τῆς Εὐμορφίας, ἦλθε μετὰ συστολῆς πρὸ τοῦ κύρ Πέτρου καὶ ἀφ' οὗ ἔκαμε μετανοσίαν ἐφίλησε τὴν δεξιάν του, ἐκείνος δὲ ἐθώπευσε διὰ τῆς ὑποτρεμύσης χειρὸς του τὴν κόμην τῆς καὶ εἶπε· « τὸ τσαμένο! τί κρίμα ἂν το εἶχαν φάγῃ οἱ λύκοι! »

Ἡ δὲ κυρὰ Μαρία ἰσπερώσεν ἐπὶ τῆς ῥινός

τά διοπτρά της διά να ἴδῃ καλλίτερον τὴν Μαριάν, τὴν ὁποίαν ἡ Εὐμορφία ὠδήγησεν ἐνώπιόν της. Ἐκαμὲ δευτέραν μετάνοιαν καὶ ἐφίλησε τὴν δεξιάν της. Ἡ ἀγαθὴ γραῖα ἀπέβλεψε πρὸς αὐτὴν συγκεκμημένη καὶ εἶπε μετὰ φωνῆς τρεμουσῆς:

« Ἐκαμὲ καλά, κόρη μου, καὶ ἡλθες. Χαίρω πολὺ ὅπου σε βλέπω πάλιν. »

— Ἦλθα διὰ νὰ σὰς βοηθῶ καὶ νὰ σὰς ὑπηρετῶ. Καὶ ἂν θέλετε νὰ με συγχωρήσετε καὶ νὰ με κρατήσετε πάλιν, δὲν θὰ ἔχετε κανέν παράπονον πλέον. Ἐμαθα νὰ ἐργάζομαι ἀφ' ὅτου σὰς ἄφησα καὶ τώρα ἔχω θέλησιν νὰ ἐργασθῶ. Δὲν εἶμαι πλέον ὅπως ἄλλοτε!

— Τὰ παιδιὰ πάντα παιδιὰ εἶνε, ἐπιθύρυσεν ἡ κυρὰ Μαρία· δὲν εἰμπορεῖ κανεὶς νὰ τοὺς βάλλῃ γνώσιν πρὶν ἔλθῃ μόνῃ της. . . Πόσες φορές σε ἐμελετοῦσαμεν καὶ ἐλέγαμεν « Ἄς ἦτον ἐδῶ ἡ Μαριά! » Δὲν εἶν' ἀλήθεια, Πέτρε;

— Ἀλήθεια, ἀλήθεια, μητέρα μου· καὶ θὰ τὴν κρατήσωμεν πάλιν, ἂν θέλῃ ἡ Μόρφω μας. »

Καὶ ἐπειδὴ ἦτο βέβαιος ὅτι ἡ Εὐμορφία ἦτο πρόθυμος νὰ συναινέσῃ, εἶπεν ὁ γέρον φύλαξ πρὸς τὴν κυρίαν Ἀσκληπιάδου.

« Ὡς βλέπετε, κυρία, ἡ ὑπόθεσις ἐπῆρε τέλος. Ὁ ἐξοχώτατος ἄς γράψῃ εἰς τὸ Ὀρφανοτροφεῖον ὅτι ἡ μικρούλα εὐρέθη καὶ ὅτι θὰ τὴν κρατήσωμεν. »

« Ὡ! τί χαρμύσινος ἡμέρα! Ἡ Εὐμορφία καὶ ἡ Μαριά ἐβάδιζον φαιδράι μεταβαίνουσαι ἀπὸ τοῦ ὑπερφίου μέχρι τοῦ ὑπογείου, ἐγέλων, συνδιελέγοντο ἡσπάζοντο ἀλλήλας καὶ ἔλεγον μυρία ὅσα· καὶ δὲν ἔπρεπε τάχα ἡ Μαριά νὰ μάθῃ τί εἶχε κάμῃ ἡ Εὐμορφία κατὰ τὸ διάστημα τῆς ἀπουσίας της καὶ ἡ Εὐμορφία ὡσαύτως νὰ μάθῃ τὰς περιπετείας τῆς Γυφτοπούλας;

Ἐν τούτοις ὁ γηραιὸς ἀγροφύλαξ συνώδευσε τὴν κυρίαν Ἀσκληπιάδου εἰς τὸ χωρίον της. Ἐσκέφθη δὲ ἂν εὐρῇ τὸν γηραιὸν αἰοῖδὸν τὸν σωτήρα καὶ προστάτην τῆς Γυφτοπούλας νὰ τον προσκάλεσθαι νὰ συμφάγωσιν αὐριον, διότι καὶ ἡ κυρὰ Μαριά ἐπεθύμει νὰ τον γνωρίσῃ καὶ νὰ τον ὑποχρεώσῃ νὰ ἔρχεται κατ' ἔτος εἰς τὸ Πανωχώρι.

Περὶ τὸν δὲ εἶνε νὰ εἰπωμεν διὰ μακρῶν τί συνέβη ἐν τῇ οἰκίᾳ τῆς κυρᾶς Μαριάς. Ἐπανελήθησαν αἱ ὀχληραὶ ἐκεῖναὶ σκηναὶ τῶν πε-

ριέρων γυναικῶν αἵτινες ἤρχοντο καὶ ἠνώχλουν τὴν μητέρα τοῦ κύρ Πέτρου ἐφευρίσκουσαι μυρίας ἀφορμὰς διὰ νὰ ἴδωσι τὴν Γυφτοπούλαν. Τώρα μάλιστα τὸ πρᾶγμα ἦτο πολὺ ὀχληρότερον, διότι ἡ κυρὰ Μαρία δὲν ἠδύνατο πλέον νὰ τὰς διώκῃ ὅτε ἤρχοντο νὰ ἐπανίδωσι τὴν « ζενιτεμένην ».

Πρῶται πρῶται ἐσπευσαν ἡ κυρὰ Σταματαῖνα καὶ ἡ κυρὰ Χρίσταῖνα καὶ εἶπον πρὸς τὴν καθημένην κυρὰν Μαρίαν.

« Καλῶς τα δέχθηκες, κυρὰ Μαρία μου! »

Ἐπειτα δὲ στρεφόμεναι πρὸς τὴν Γυφτοπούλαν ἠτίς ἐκάθητο παρὰ τοὺς πόδας τῆς γηραιᾶς κυρίας της, προσέθηκαν:

« Μὰ σὺ ἐμεγάλωσες, ἐγίνες κοπέλλα! καὶ τὴν παρετήρουν μετὰ περιεργίας. Ἦλθαμεν, κυρὰ Μαρία μου, νὰ σε βοηθήσωμεν τώρα ὅπου ἔχεις καὶ « μουσαφίρισαν ».

Ἄλλ' ἡ Μαριά νῆχαριστήσεν αὐτὰς καὶ εἶπεν ὅτι αὐτὴ θὰ ἐκτελῇ τοῦ λοιποῦ τὰς ἐργασίας της.

Ἀνεμάγχασαν αἱ δύο περίεργοι γειτόνισσαι καὶ ἐκ συμφώνου ἀνεφώνησαν.

« Ὅλας τὰς ἐργασίας! καλέ, σὺ μία σταλιά κορμί! Καὶ πόσων ἐτῶν εἶσαι; »

— Ὡ τὰ σταφύλια θὰ εἶμαι δεκατεσσάρων, ἀπεκρίθη ἡ Μαριά ἀνορθουμένη· δὲν εἶμαι ὑψηλὴ ἀλλὰ εἶμαι δυνατὴ καὶ πάντα ὅλοι μου λέγουν ὅτι εἶμαι ἐπιτηδεῖα. Εἰς τοῦ κύρ Σπύρου τοῦ Φαρῆ ὅλας τῆς δουλιῆς της εἶχα ἐπάνω μου καὶ ἤμουν ἐξ ἡμῶν μικροτέρα. Ἐδῶ θὰ ἐργάζομαι μὲ ψυχὴν καὶ μὲ ζῶην καὶ θὰ το ἴδῃτε! »

Καὶ ἐν ᾧ ἔλεγε δὲν ἐκάθητο ἄργῃ, ἀλλὰ ἐσπόγγιζε τὴν κόριν, διώρθωνε τὰ πράγματα, μετέβαιεν εἰς τὸ μαγειρεῖον νὰ ἀνάψῃ πῦρ, ἠτοίμαζε τὸ δεῖπνον, ἔστρωνε τὴν τράπεζαν. Ἡ οἰκία ἔλαβεν ἀλλοίαν ὄψιν καὶ ἐπανελάβε τὴν παλαιάν της φαιδρότητα καὶ εὐτυχίαν.

Καὶ ἡ Εὐμορφία παραιτήσασα τὸν ἀγαπητὸν της γάτον, εὐφραίνόμενον ἤδη διότι τέλος ἠσύχαζεν ἐκ τῶν ὀχληρῶν θωπειῶν τῆς ζωηρᾶς κυρίας του, καὶ ἐδειξεν ὀλίγην προκοπὴν. Παρηκολούθει κατὰ πόδας τὴν Μαρίαν βοηθοῦσα αὐτὴν καὶ εἶτε κομίζουσα πινάκιον, εἶτε καθαρίζουσα γεώμηνλα ἢ καὶ σπογγίζουσα ἐπιπλον ὅπερ οὐδεμίαν εἶχε χρεῖαν καθαρισμοῦ διότι ἡ Μαριά εἶχεν ἤδη ἐπιμελῶς σπογγίσῃ αὐτό. Ἡ καλὴ μας Εὐμορφία ἦτο πλήρης προ-

θυμίας καὶ ἐπιθυμίας νὰ ἐργασθῇ· ἀλλὰ τίποτε δὲν ἠδύνατο νὰ ἐκτελέσῃ ἄνευ τῆς ὀδηγίας ἄλλου τινός καὶ τότε πάλιν ἡ ἐργασία ἔπρεπε νὰ μὴ εἶνε μήτε βρεῖα μήτε πολυώρος.

Τελευταία ἐπισκέφθη τὴν Μαρίαν ἡ μωλωθρός, ἡ κυρὰ Ἀναστάσινα, κινουμένη ὄχι τόσον ὑπὸ ἀγάπης ὅσον ἐκ σφοδρᾶς περιεργίας. ἤρχετο δὲ μόνον τὴν ἐσπέραν διὰ νὰ ἀκᾶμῃ συντροφίαν τῆς κυρᾶς Μαρίας, τὴν ὁποίαν, ἔλεγε, ὅτι ἐλυπεῖτο νὰ τὴν ἀφίην μόνην, ἤρχετο δὲ ἄρα ὅτε πλέον πᾶσα ἐργασία εἶχεν ἀποπερατωθῆ καὶ δὲν ἦτο φόβος νὰ ζητήσῃ τὴν σύμπραξίν της. Ἦτο γυνὴ τῶν λόγων καὶ οὐχὶ τῶν ἔργων. Ἐφερὲ δὲ πάντοτε καὶ τὸν υἱὸν της τὸν Ἰωσήφ εἰς ἃν δὲν ἤρσκε τόσον ἡ συναναστροφή τῶν δύο ἡλικιωμένων γυναικῶν, τὰς δὲ στρατιωτικὰς διηγήσεις τοῦ κύρ Πέτρου εἶχεν ἀκούσῃ μυριάκις καὶ τὰς εἶχεν ἀηδιάσῃ. Ἀλλὰ ἡ κυρὰ Ἀναστάσινα εἶχε τὸν λόγον της, εἶχε τὴν ιδέαν της τὴν ὁποίαν ἐκαλλιέργει, καὶ ἐπέμενε νὰ γίνεταὶ ὁ Ἰωσήφ ὁ υἱὸς της δεκτὸς μετὰ χαρᾶς εἰς τὴν οἰκογένειαν τοῦ κύρ Πέτρου. Ὁ Ἰωσήφ προθύμως ἐπαίζε μετὰ τῆς Εὐμορφίας καὶ τοῦ γάτου της, τί καλὸν παιδίον ὅπου ἦτο! Ἀλλὰ κατὰ προτίμησιν ἤρχετο τὴν πρῶταν, ἔφερεν τὸ ὕδωρ καὶ τὰ ξυλὰ τῆς ἡμέρας, ἐσκάλιζε καὶ ἐπότιζε τὸν κῆπον, ἀνερριχάτο εἰς τὰ δένδρα καὶ ἔδρεπε καρπούς. Οὕτω δὲ ἐκέρδαινε τὴν εὐνοίαν καὶ τὴν εὐγνωμοσύνην τῆς κυρᾶς Μαρίας. Ἡ δὲ κυρὰ Ἀναστάσινα εὐχαίρειν ἐνδομύχως καὶ νῆφραίνεται, βλέπουσα ὅτι ὁ υἱὸς της ἀνεπλήρωνε διὰ τῆς δυνάμεως τῶν χειρῶν του ὁσὴν ἔλλειψιν πνεύματος εἶχε, διότι, ἔλεγε καθ' ἑαυτὴν, τὴν ἐσπέραν ἀντὶ καὶ αὐτὸς νὰ ἀναμιχθῆ εἰς τὴν συνομιλίαν καὶ νὰ εἴπῃ καὶ αὐτὸς μίαν λέξιν ἐκάθητο ἀλαλόφωνος ἄσαν κούτσουρο.

Ἀλλὰ τὴν ἐσπέραν ὅμως ταύτην δὲν εἰμεινεν ἄλαλος διότι, φαίνεται, ἡ παρουσία τῆς Γυφτοπούλας ἔλυσεν τὴν γλῶσσαν του. Ἡ Γυφτοπούλα εἶχε τόσα πράγματα νὰ διηγηθῆ, καὶ μάλιστα εἰζευρέ νὰ τὰ διηγήτῃ μετὰ χάριτος. Ἡ Εὐμορφία ἐγέλα βλέπουσα τὸν Ἰωσήφ προσέχοντα εἰς τὴν διήγησιν τῆς Γυφτοπούλας καὶ ἐρωτῶντα αὐτὴν περὶ διαφόρων πραγμάτων καὶ συμβάντων τοῦ βίου της.

« Καλέ, κυττάζετε τὸν Ἰωσήφ, ἔλεγε ἡ Εὐμορφία, πῶς ἐλύθη ἡ γλῶσσά του! ἄλλοτε ἦτο

ἀμίλητος, πῶς νὰ πάρῃς ἐνὰ λόγον ἀπὸ τὸ στόμα του! Καὶ ἀπόψε εἶνε μιὰ χαρὰ. »

Ἡ μωλωθρός ἐκαμάρωνε καὶ ἐνδομύχως νῆχαρίσται τὴν Γυφτοπούλαν ἠτίς ἐγένετο αἰτία νὰ ἐξυπνήσῃ ὁ νοῦς τοῦ υἱοῦ της.

Ἡ Μαριά ἀπὸ τῆς πρώτης ἡμέρας τῆς ἐπανόδου της εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ ἀγροφύλακος ἐφέρετο ὡς εἴαν μὴ εἶχε ποτε λείψῃ ἐκ τῆς οἰκίας. Τοσαυτὴν ἐδείκνυε προθυμίαν καὶ ἀγάπην, ὥστε τὰ παλαιὰ κατορθώματά της ἐλησμονήθησαν. Ἡ κυρὰ Μαρία ἦτο μακαριωτάτη, διότι ἡ ἐπᾶνοδος τῆς Γυφτοπούλας ἐλάφρωσε τὴν συνείδησίν της, ἠτίς τὴν ἔτυπτε καὶ τὴν ἐβάρυνεν ὡς μόλυβδος. Πολλάκις ἔλεγε καθ' ἑαυτὴν διατὶ νὰ φέρεται σκληρὰ πρὸς τὴν μικρὰν κορασίδα καὶ διατὶ νὰ βιασθῆ νὰ τὴν ἀποδιώξῃ. Καὶ ναί μὲν ἡ Μαριά παρ' ὀλίγον ἐγένεν αἰτία τοῦ θανάτου τῆς Εὐμορφίας, ὡς ἐνθυμείσθε, ἀλλ' ὅμως καὶ πῶς τὴν περιποιήθη! Ἰσως δὲ καὶ αἱ ἐργασίαι της θὰ ἦσαν πολλαὶ καὶ βαρεῖαι καὶ ὁ περιορισμὸς πολὺς. Ὅπως δὴποτε ὅμως ἐργάζετο περισσότερον τῆς Εὐμορφίας. . . τί ἐσημαίνειν ἂν εἶχε καὶ τινὰ ἐλαττώματα; Τὰ παιδιὰ εἶνε πάντοτε παιδιὰ.

Ὅτε δὲ ἦλθεν ἡ εἰδήσις ὅτι ἡ Γυφτοπούλα εἶχε χαθῆ, αἱ τύψεις τῆς συνειδήσεως τῆς κυρᾶς Μαρίας ἐδιπλασιάσθησαν. Ἡ ἀγαθὴ γραῖα ἐθρήνη καὶ ἔλεγε:

« Ἄχ! θὰ το ἔφαγαν οἱ λύκοι τὸ καϊμένον τὸ κορίτσι. . . καὶ ἐγὼ εἶμαι ἡ αἰτία! »

Λοιπὸν εὐκόλως φαντάζεσθε τὴν χαρὰν τῆς κυρᾶς Μαρίας ὅτε εἶδεν ἀνεπίστως τὴν Γυφτοπούλαν ἐπανεληθούσαν ζωντανὴν καὶ τὴν προθυμίαν μεθ' ἧς ἐσπεύσε νὰ τὴν συγχωρήσῃ καὶ νὰ τὴν δεχθῆ. Περὶ ἐνὸς μᾶνου εἶχεν ἀμφιβολίαν, ἂν θὰ εἶνε ἰκανὴ εἰς τὰς οἰκιακὰς ἐργασίας, διότι ἐφοβεῖτο μήπως τὰς ἐλησμονήσεν. Ἀλλ' ὅτε εἶδε μετὰ πόσης ἐπιδειξιότητος μετεχειρίζετο ἡ Γυφτοπούλα τὰς χύτρας, τὰ πινάκια, τὰ σάρωθρα καὶ τὰ λοιπὰ καὶ τὰ λοιπὰ μαγειρὰ σκεῦη, ἐνόησεν ἡ κυρὰ Μαρία ὅτι ἡ Μαριά ἦτο κληθῆς οἰκοκυρὰ καὶ ἐχάρη χαρὰν μεγάλην.

Ἡ δύστηνος γραῖα εἶχε χρεῖαν ὑπηρετίας, διότι δὲν εἶχε πλέον δυνάμεις, ἦτο ἐβδόμηκοντα ἐπτὰ ἐτῶν. Πῶς νὰ πλυνῇ, πῶς νὰ στρώνῃ τὰς κλῖνας, πῶς νὰ γυρίξῃ τὰ στρώματα, πῶς νὰ σαρώνῃ, νὰ περιποιήτῃ τὸν κῆπον; Συχνάκις

προσεβάλλετο υπό πυρετού και ότε ό πυρετός έφευγεν άφινεν αύτήν εις κακήν κατάστασιν και εις τοιαύτην άδυναμίαν, ώστε ήναγκάζετο νά βαδίξη στηριζομένη εις βάρδον. Είχεν, άδυνατήση και ή θρασίς της. Και έπλεκε μόν εύκόλως, αλλά δέν έδλεπε νά περάση την βελόνην, και συνήθως την ίδιδη νά τής την περάση ή Εύμορφία.

Η Εύμορφία τίποτε δέν είξευρε νά κάμη, ούτε νά βάρη, ούτε νά επιδιορθώση ώστε τά άσπρόρρουχα και τά λοιπά ένδύματα τής οικογενείας ήρχισαν ήδη νά έχωσιν όπας, όπερ ουδέποτε είχε συμβή έφ' όσον ή κυρά Μαρία έδλεπε νά εργάζεται.

Ευθύς την πρώτην πρωίαν ή Μαρία έξυπνήσασα πρό τής άνατολής του ήλιου έσπευσε εις την κλίνην τής κυράς Μαρίας και είπε προς αύτήν

«Μή άνησυχείτε, γιαγιά, και έγώ ένθυμούμαι τί πρέπει νά κάμω και είξεύρω πού είνε τά πράγματα όλα. Θα άλμέξω πρώτα την άγελάδα και θα δώσω νά φάγη εις τον χοίρον και τας όρνιθας και θα έτοιμάσω τον καφέν και θα συγυρίσω έως ότου σηκωθή ή Εύμορφία και ό πατέρας της.

"Α! θα καθαρίσω και τά υπόδηματα του πατέρα και θα τινάξω την στολήν του. Μείνατε 'ς τό κρεβατάκι σας και ήσυχάσατε και άν έχω καμμίαν άπορίαν έρχομαι και σας έρωτώ ή καλλίτερα μου το λέγει ή Εύμορφία. Νά ιδήτε πόσα πράγματα έμαθα εις τό Όρφανοτροφείον και εις την κυριαν μου την κυρά Σπύρειαν.

—Και μέ τους Άθιγγάνους τίποτε; ε' κόρη μου;»

Η Γυρτοπούλα άπεκρίθη μετά σοβαρότητος :

«Ω! μάλιστα, έμαθα πολλά πράγματα κοντά 'ς τους Άθιγγάνους. . . Έκεί έκατάλαβα τί ήξίζεν ή εύτυχία την ήποίαν έχασα από την κακήν μου κεφαλήν. . . Έκατάλαβα και πολλούς λόγους τής κυρίας Άσκληπιάδου, τους όποιους έως τότε δέν είχα καταλάβή. Και πολλά ακόμη. Αργότερα μέ τον καιρόν θα ιδήτε

πόσα πράγματα ώφέλιμα είξεύρουν οι Άθιγγανοί.»

Η Μαρία δέν εξηγήθη περισσότερο, αλλά ή κυρά Μαρία δέν ένόησε καλώς. Είχεν όμως ή Γυρτοπούλα τό νόημά της.

Οί Άθιγγανοί ζώντες έν σκληραγωγία είνε εύρωστοι και υγιείς αλλά ως άνθρωποι και αυτοί υπόκεινται εις άσθενείας. Άλλά δέν μεταχειρίζονται ιατρούς πλην όταν τύχη και τραυματισθώσι βαρέως πλησίον τινός πόλεως ότε τους μεταφέρουσιν εις τό νοσοκομείον. Θεραπεύονται δέ περιποιούμενοι άλλήλους, έχοντες συνταγάς φαρμάκων μόνον εις αυτούς γνωστάς τας όποιας φυλάττουσι μυστικάς και παραδίδονται από φυλής εις φυλήν από αιώνων. Είνε

Η ΕΥΜΟΡΦΙΑ ΕΚΡΑΤΕΙ ΤΟΝ ΓΑΤΟΝ

δέ τά φάρμακα ταύτα ποτά και βάλαμα κατασκευαζόμενα εκ βοτανών κοπτομένων καθ' ώρισμένην εποχήν τής αύξησεώς των, αι δέ γραίαι Άθιγγανίδες αι παρασκευάζουσαι αυτά δέν τα πωλοῦσιν εις τους χριστιανούς. Άλλ' ή Μαρία πολλάκις είχε βοηθήση τας γραίαις Άθιγγανίδας εις την συλλογήν των βοτανών και είξευρε πώς νά κατασκευάση τά φάρμακα. Και λοιπόν μετά τό τέλος των εργασιών της εξήρχετο εις την έξοχήν και συνήγαγε βοτά-

νας ώφελίμους εις τους ρευματισμούς και εις τον πυρετόν και άνεύρεν έν τή μνήμη της τας συνταγάς ως και τας καθαλιστικάς λέξεις τας όποιαις έπρεπε νά λέγη την ώραν τής κατασκευής των φαρμάκων.

Υπελείπετο δέ νά κατασκευάση τά φάρμακα.

Και ή μέν κατασκευή ήτο πράγμα εύκολον, άλλ' ή χρήςις ήτο δύσκολος, διότι προαπηγείτο ή συγκατάθεσις των άρρώστων. Δέν ήτο δυνατόν νά τρίψη τις τους πόδας των χωρίς νά το νοσήσωσιν, έπειδή δέ τά ποτά είχαν γεύσιν άηδή δέν ήδύναντο νά τα πίνωσιν έν άγνοία των. Έπειτα δέ κατέλαβε την Γυρτοπούλαν φόβος τις ό εξής: μήπως τά φάρμακα τά ώφέλιμα εις τους Άθιγγάνους ήσαν βλαβερά εις τους χριστιανούς; Η Γυρτοπούλα, ως βλέπετε εκ των

σκέψεών της τούτων, ήτο άκομη ήμιαγρία και πλέον ή ήμιαμής.

Τήν ήμέραν καθ' ήν επήλθεν εις αύτήν ό φόβος ούτος, εκράτει εις τας χείρας της ό τι έχρειάζετο προς θεραπείαν του κύρ Πέτρου και τής κυράς Μαρίας, εάν ήσαν Άθιγγανοί. Φοβηθεΐσα δέ μήπως τους δηλητηριάση, αντί νά εισέλθη εις την οικίαν και κατασκευάση τά φάρμακα έσπευσε δρομαία εις τό χωρίον του ιατρού άσθμαινουσα και εύρε τον ιατρόν. Εκείνος βέβηχια θα είξευρε νά την πληροφορήση εάν αι βοτάναι αύται ήδύναντο νά βλάψωσι.

Ο ιατρός έγέλασεν από καρδίας και είπε :

«Δέν μου λέγεις, μικρούλα μάγισσα, θέλεις νά κάμης μάγια εις τους καλλιτέρους φίλους σου; Δός μου τας βοτάνας σου νά τας εξέτασω. . . Αύτη ή βοτάνη είνε φάρμακον άντιπυρετικόν. . . αύτη είνε φάρμακον πραιντικόν. . . αύτη έδώ είνε ύλος διόλου άθώα και άβλαβής. . . αύτη εμπορεί νά φέρη έρεθισμόν του δέρματος. . . αύτη δέν σημαίνει τίποτε, αλλά δέν δύναται νά βλάψη. . . τό άνθη αύτής είνε στηθικά. . . Εμπορείς νά τα δοκιμάσης, αλλά μη περιμένης όμως απ' αυτά μεγάλα πράγματα. Τό σώμα των άλλων ανθρώπων είνε όπως και τό των Άθιγγάνων μόνον, βλέπεις, όταν είνε πολύ ήλικιωμένοι τίποτε δέν τους ώφελεί. Η κυρά Μαρία είνε πολύ γραία. . . Ο κύρ Πέτρος. . . ίσως όλίγα τριψήματα μέ τό βάλσαμόν σου τούτο άνακουφίσουν τους ρευματισμούς του.»

Η Μαρία δέν ένόει τίποτε εκ των έπιστημονικών λέξεων τας όποιαις μετεχειρίζετο ό

ιατρός. Έχάρη πολύ διότι έδωκεν εις αύτήν ό ιατρός την άδειαν νά μεταχειρισθή τά φάρμακά της. Και πράγματι τό βάλασμόν της άνακούφισεν ούκ όλίγον τους πόνους του κύρ Πέτρου, όστις εξέφρασε προς αύτήν την άκραν αυτού εύγνωμοσύνην. Όσοι τυχόν έχουσι ρευματισμούς έννοούσι κάλλιστα πόσης εύγνωμοσύνης είνε άξιος ό άνακουφίζων τοιούτους πόνους.

Η δέ κυρά Μαρία δέν ήξεύρομεν εάν τό φάρμακον τής Γυρτοπούλας έμέλλε νά την καταστήση νέαν διότι ως ήγγισεν εις τά χείλη της τό φάρμακον, ευθύς το έπτυσεν ως άηδές και άνοστον και δέν ήθέλησε νά το πρή άλλ' όμως εξέφρασε και αύτη τας εύχαριστίας της προς την Γυρτοπούλαν διά την καλήν της θέλησιν.

Λοιπόν ή Γυρτοπούλα είχεν έγκαθιδροθή έν τή οικία του άγροφυλάκος ούχι ως άπλου διαβατικόν πτηνόν, άλλ' ως μέλος τής οικογενείας, εύτυχής διότι ήγαπάτο και ήσθάνετο ότι ή παρουσία της έν τή οικία ήτο χρησιμωτάτη, εύτυχής διότι ήγάπα εκ ύλης καρδίας την Εύμορφίαν και τους συγγενείς της. Έπειδή δέ ή εύτυχία δέν είνε δυνατόν νά περιγραφή θα άφήσωμεν τώρα την Γυρτοπούλαν νά με-

γαλώση και έπειτα θα την επανεύρωμεν νεανίδα. Ο δρόμος τής ζωής δέν είνε πάντοτε βμαλός και εύάρεστος εις τους πόδας ήμών, ουδείς ύπάρχει όστις δέν άπήντησεν άκάνθας και τριβόλους ή δέ Μαρία έχει πολλά έτη ακόμη νά διατρέξη τον επίπονον τούτον δρόμον τής ζωής.

[*Εκτετα συνέχεια]

Π. Ι. ΦΕΡΜΠΟΣ

κατά παράκλησιν εκ του Γαλλιστ της Κας COLOMB.

ΚΑΛΗ ΣΚΕΨΙΣ

ΜΟΝΟΛΟΓΟΣ

[Ἡ σκηνὴ παριστᾷ τὸ θεραπευτήριον σχολείου]

(Ὁ Μανώλης ἐξηπλωμένος ἐπὶ πολυθρόνας, μὲ τὴν κνήμην ἐρειδομένην ἐπὶ προσκεφαλαίου, ἔχει ἐπὶ τῶν γονάτων τὰ πρὸς γραφὴν χρωιδωδὴ καὶ ἀναγινώσκει φύλλον χάρτου.)

ΜΑΝΩΛΗΣ. Ὅχι καὶ πολὺ σπουδαῖον! Καθόλου μάλιστα. Φαίνεται δὲ πῶς καὶ τὸ βγάλοιμο τοῦ ποδιοῦ δὲν σοῦ δίνει ιδέας. Ἐπειτα δὲ καὶ τί ἔκθεσιν νὰ τοὺς κάμω μ' ἓνα τέτοιο θέμα. Αἱ μεταμρφώσεις τοῦ βάμβακος, τί νὰ τοὺς γράψω, μὰ τί; Καὶ νᾶνε κανεὶς μόνος του καὶ αὐτὸ σὲ κάνει. . . ἔς τὴν τάξι μέσα, εἰν' ἄλλο. Ἄκουε τὸ γρίτε γρίτε τῆς πέννας, τ' ἀναστενάγματα μερικῶν, τ' ἀπελπισμένα βλέμματα τοῦ στέλνουν ἔς τὸ ταβάνι καμπόσοι, καὶ αὐτὰ σ' ἐμπνέουν, σοῦ κατεβάζουν ιδέας, ἐνῶ ἡ μοναξιά, ἡ σιωπή, αὐτὰ τὰ μάρμαρα γύρω γύρω. . .

Ἐπὶ τέλους ὁ τι εἰμπόρεσα τὸ ἕκμα. Ἐξήγησα τί γίνεται ἀπὸ τὸ βαμβάκι καὶ πῶς. . . Ὅταν μὲνη κανεὶς ἔς τὴν ἐξοχὴ τὰ μαθαίνει. . . Ἀλλὰ δύσκολο θέμα καὶ ἀνοστο καὶ νὰ δῆς ποῦ ἐγὼ ὁ Μανώλης Κατραμῆς, πάντα πρῶτος ἔς τὴν ἔκθεσι, δὲν θὰ πάρω αὐτὴ τὴν φορά τὸ βραβεῖον, καὶ τὸ χειρότερον μοῦ ἔτυχε καὶ αὐτὸ τὸ βγάλοιμο ἴσα ἴσα τὴν ἐποχὴ ποῦ ἀρχίζουν αἱ ἐξετάσεις. . .

Μὰ θὰ παρηγορηθῶ ἂν ὁ φίλος μου Ἰάκωβος τὸ πάρη γιὰ μέ. . . Τὸν καίμενο τὸν Ἰάκωβο! τοῦ εὐχομαι ἔτσι μὲ τὴν καρδιά μου, ὅλας τὰς ιδέας σοῦ δὲν μοῦ ἔρχονται ἐμένα.

Καλὸ παιδί καὶ καλὸς φίλος ὁ Ἰάκωβος. Χωρὶς αὐτὸν τὸν περασμένο χρόνο, δὲν θὰ εἶχα βραβεῖο. Εἶχα μ' ἓνα θέμα εὐκόλο καὶ διασκεδαστικό: *Τὰ συμβάντα ἐνδὸς μαθητοῦ.* Ἦθελα νὰ κάμω κάτι τι ἔκτακτον καὶ ἐσυλλογιζόμουν. Ἐπὶ τέλους ἀποφασίζω καὶ ἀρχίζω. Ἡ πέννα μου ἔτρεχε. Ἡ ιδέες ἐκατέβαιναν καὶ ἔγραφα μιὰ ἔκθεσι περίφημο πρᾶγμα. Ἀλλὰ μιὰ ζέστη, μιὰ ζέστη. . . Ἐφτανε ἡ μέρα νὰ δώσουν τὰ βραβεῖα. Μὲ φωνάζουν, σηκώνομαι νὰ πάγω, ὅτε ἔξαφνα μὲ κτυπᾷ κάποιος ἐστὸν ὄμο καὶ ξυπνῶ μ' ἔμπρὸς ἔς τὸ χαρτί μου ἄσπρο ἄσπρο. Εἶχα κοιμηθῆ βλακωδῶς καὶ οἱ συμμαθηταὶ μου μὲ ἄφιναν νὰ ρογγαλίζω καὶ ἔτσι

ἐκαίνοι ἦσαν ἔς τὰ σίγουρα. Καὶ ὅμως ὁ Ἰάκωβος ὁ καλὸς μου Ἰάκωβος, ποῦ πειδὲ κερδισμένος θὰ ἦταν ἀπ' ὅλους τοὺς, ἀφοῦ ὕστερ' ἀπὸ μένα ἤρχετο αὐτός, ἀφίνει τὴ θέσι του — ἐνῶ εἶνε ἀπηγορευμένο καὶ σοῦ δίδουν κακὸ βαθμὸ — ἀφίνει τὴ θέσι του καὶ ἔρχεται νὰ μ' ἐξυπνήσῃ. Ἐξ αἰτίας του ἔγραψα τὴν ἔκθεσι μου καὶ πῆρα τὸ βραβεῖο, καὶ ἕνιος τὸν ἔπαινο. Τώρα ὅμως θὰ γίνῃ τὸ ἐναντίον, καὶ πάλι νὰ δοῦμε ἂν θὰ πάρω τὸν ἔπαινο (*Ἀναγινώσκει ἐκ νέου τὴν ἔκθεσίν του*). Μωρὲ τί ἀνοστη ποῦ εἶνε, τί σαχλή. (*Βλέπει τὸ ὠρολόγιόν του*) Δέκα ἡ ὄρα μονάχα! ἔχω δηλαδὴ νὰ μείνω ὡς τὰς δώδεκα. Διάβολε! . . . Μὰ δὲν μπορῶ τάχα νὰ κάνω κάτι τι καλλίτερον; Ἄν ἔπερνα τὸ θέμα ἔτσι ὀλίγον ποιητικᾶ; Τί κουτός, τί ἡλίθιος ποῦ εἶμαι! Ἄ! τώρα καταλαβαίνω τί ἔπρεπε νὰ κάνω. Ἐλα γρήγορα γρήγορα καὶ ἔχομεν καιρὸ. (*Λαμβάνει ἄλλον χάρτην καὶ γράφει σπεῦδον καὶ διακοπτόμενος μόνον ἓνα ἀναγνώσῃ τὰ γραφέντα*). Δὲν εἶνε ἄσχημο, ἔ. Ἄς πάρωμε καὶ μερικὰς τεχνικὰς φράσεις ἀπὸ τὴν πρώτη ἔκθεσι. (*Γράφει*).

« Ἡ κλωστή λάμπει ὡς ἄργυρος, αἱ κόραι τοῦ χωριοῦ μὲ τὰς ἡλακάτας τῶν ἀνὰ χεῖρας, βαδίζουσι κατὰ μῆκος τοῦ δρόμου πλησίον τοῦ φράκτου νήθουσαι, ἔδουσαι καὶ ἐπαγρυπνοῦσαι ἐπὶ τοῦ ποιμνίου. »

Ἄ! μὰ πηγαίνει λαμπρά, λαμπρά.

« Ὁ χειμῶν ἐφθασεν αἱ ἀτρακτοὶ στρέφονται ταχύτερον. Αἱ ὠραῖαι κόραι σιέπτονται τὰ προικιά των. Ἀλλὰ ποῖος γνωρίζει πόσαι ἀπ' αὐτὰς κατασκευάζουσι τὰ σάβανα τῶν ἐνῶ νομίζουσι δι' ἐργάζονται διὰ τὴν νυμφικὴν στολήν; »

Εὐγε, πολὺ ὠραία αὐτὴ ἡ μελαγχολικὴ σκέψις.

« Ἐπανῆλθεν ἡ ἀνοιξις ἡ χειλιδῶν κτίζει τὴν φωλεάν της, ἡ μέλισσα παρασκευάζει τὸ μέλι της. Ἰδοὺ διέρχεται ἡ πομπὴ τοῦ γάμου. Ἐσθῆτες κομψαί, μεσοφούστανα, σκουφοὶ καὶ τόσα ἄλλα πρᾶγματα, ὅλα γίνονται ἀπὸ βαμβάκι. »

Λαμπρά, λαμπρά πηγαίνει. « Ἄλλ' ὅλα καταστρέφονται μὲ τὸν καιρὸν, καὶ ὁ ραχοσυλλέκτης, γέρων καὶ κυρτωμένος, ἐνῶ διέρχεται ἐδῶ κ'

ἐκεῖ τὰς δόους συνάξει τὰ παληκοῦρελα καὶ γερμίζει τὸ κοφίνι του. »

Καὶ ἐδῶ ἀκόμη μερικὰς τεχνικὰς λεπτομερείας. « Καὶ μετ' ὀλίγον τὰ παληκοῦρελα αὐτὰ μετασχηματίζονται εἰς τεμάχια χάρτου, λευκοῦ ὡς χιῶν, μαλακοῦ ὡς μέταξα. Εἰς τὸ χαρτί αὐτό, θὰ γράψουν μερικοὶ ἀριστουργήματα καὶ πολλοὶ ἀνοσιᾶς. Τὰ πρῶτα θὰ μείνουν αἰώνια, τᾶλλα θὰ πάγουν εἰς τὸν παντοπόλιν. Εἰς τὸ φύλλον αὐτό, ποῦ κρατῶ ἐγὼ, ἓνας μαθητὴς φοβισμένος γράφει τὴν ἔκθεσίν του. Εἶθε οἱ καθηγηταὶ μου ἀναγινώσκοντες νὰ εἴπωσι, ὁ Μανώλης Κατραμῆς ἀξίζει τὸ βραβεῖον. »

Ἄς ἐλπίζωμεν ὅτι ἡ εὐχὴ αὕτη θὰ τοὺς συγκινήσῃ. (*Ἀναγινώσκει καὶ πάλιν*). Διόλου ἄσχημα, διόλου. Ἄν ἦμον εἰς τὴν θέσιν τοῦ καθηγητοῦ μου δὲν θὰ εἰδίσταξα νὰ βραβευθῶ. Ἀλλὰ θὰ ἐβράβευα καὶ τὸν φίλον μου τὸν Ἰάκωβο. Ἐνα βραβεῖο εἰς δύο, αὐτὸ ἤθελε πολὺ μ' εὐχαριστήσῃ. Μόνον δὲν ξέρω, ἔγραψε καλὴ ἔκθεσι; (*Μετά τινας ματαιότητος*) Δηλαδὴ γιὰ νὰ διαφωνισθῇ μὲ τὴν δικήν μου, πρέπει νὰ εἶνε πολὺ καλὰ γραμμένη.

Ὁ καίμενος ὁ Ἰάκωβος ἡ ἐπιτυχία δι' αὐτὸν εἶνε σπουδαιότερα. παρὰ δι' ἐμέ, ἀφοῦ εἶνε πτωχὸς καὶ τὸν σπουδάζει ἓνας μακρυνὸς συγγενὴς του. Συγγενὴς καθόλου τρυφερός, ποῦ τον φοβερίζει πάντοτε πῶς θὰ τὸν βγάλῃ ἀπὸ τὸ σχολεῖο ἂν δὲν πάρη τὸ πρῶτο βραβεῖο.

(*Σκέπτεται*) Ἄν ἠμποροῦσα νὰ κάμω κάτι τι γι' αὐτόν. . . μὰ τί; Ἄν εἴξευρα πῶς εἶνε ἡ ἔκθεσί του; Ἐ! πῶς θὰ εἶνε! δὲν θὰ εἶνε ἴσως σὰν τούτη ποῦ ἔγραψα τώρα καλὴ, ἀλλ' ἀπὸ τὴν πρώτη μου θὰ εἶνε βέβαια πολὺ καλλίτερη. . . Ἄ! λαμπρά ιδέα! δίδω λοιπὸν τὴν πρώτην ἐγὼ καὶ ἔτσι ὁ Ἰάκωβος ἔρχεται πρῶτος. (*Μετά τινας στιγμὰς διαταγμοῦ*) Ἐτελείωσε! καὶ ἡ συνείδησίς μου αὐτὸ μὲ συμβουλεύει νὰ δώσω τὴν πρώτην μου ἔκθεσι ποῦ δὲν εἶνε ὠραία ἀλλὰ ὑποφερτὴ, ὥστε νὰ ποῦν οἱ καθηγηταὶ:

« Πᾶσι, πᾶσι, καὶ ὁ Μανώλης χάλασε. »

Ἄλλ' ἂν τὸ κάμω αὐτό, ὁ Ἰάκωβος θὰ πάρη τὸ βραβεῖον, καὶ θὰ εἶνε εὐτυχὴς, καὶ ὁ συγγενὴς του αὐτὸς θὰ τὸν ἀφίσῃ νὰ τελειώσῃ τὰς σπουδὰς του, πρᾶγμα ὅπου θὰ ἐπιδράσῃ

εἰς τὸ μέλλον του. Ἄς μὴ λησμονοῦμε δὲ καὶ ὅτι τὸ περσινὸ βραβεῖο τὸ ὀφείλω εἰς τὸν Ἰάκωβον, ὥστε ἄς τοῦ τὸ ἀποδώσωμεν

Ἐπὶ τέλους ἄς σκεφθοῦμε καὶ λίγο. Ἡ μαμμά προτιμᾷ μιὰ καλὴ πρᾶξι ἀπὸ ἓνα βραβεῖο. Ἄν τῆς ἔστειλα μέσα ἔς ἓνα φάκελλο τὴν καλὴν μου ἔκθεσι καὶ τῆς ἐξηγοῦσα γιὰτί δὲν τὴν ἔδωσα. . . Ὅθ' ἦτον εὐχαριστημένη καὶ γιὰ τὴν ἔκθεσι καὶ γιὰ τὴν πρᾶξί μου. Ἀλλὰ θὰ τὸ πῆ τῆς θείας μου, καὶ αὕτη τῆς ἐξαδέλφης μου, καὶ αὕτη πιά ἔς ὅλον τὸν κόσμον. . . καὶ δὲν πρέπει νὰ γίνῃ γνωστὸν. Τότε τί ἀξίαν θὰ εἶχε ἡ πρᾶξις μου; Ναι, μὰ πάλιν ποῦ ὑποσχέθηκα

ἐστὴν μαμμά, πῶς δὲν θὰ κάμω τίποτε μυστικὸ χωρὶς νὰ τὸ ξέρῃ; . . . Ναι, ἀλλὰ, τώρα ὅμως αὐτὸ ἀφορᾷ τὸν Ἰάκωβο. Ἄν κάμω αὕτη τὴν θυσίαν δὲν θὰ τὸ μάθῃ κανεὶς, οὔτε ἡ μαμμά, οὔτε ἄλλος. Νὰ τὸ ἀποφασίσω ὅμως; Πολὺ δύσκολον. Ἐλα, θάρρος! Τὸ χρεωστῶ εἰς τὸν φίλον μου. Ἐτελείωσε θὰ δώσω τὴν πρώτην. Ἄς σχίσωμεν ὅμως τὴν ἄλλην γιὰτί μπορεῖ ὁ πειρασμὸς νὰ μὲ κάμῃ, νὰ τὴν δείξω. (*Τὴν σχίζει*).

Πετᾶτέ, πετᾶτε κομματάκια κομματάκια, εὐμορφες κόρες καὶ παλληκάρια, πετᾶτε πετᾶτε, ἀδράκτια καὶ ὑλακάται, πετᾶτε, πετᾶτε ὁ γάμος τοῦ χωριοῦ καὶ ὁ γερο-ραχοσυλλέκτης. Ἐτελείωσε. Μὰ τί ἔχω; (*Κρούει τὴν κεφαλὴν μεταθ' τῶν δύο χειρῶν*). ὦ! τί κουτός ποῦ εἶμαι! Μὴπως θὰ λυπηθῶ γιὰ τὰς φράσεις μου; . . . Ἀλλὰ τὰς ξαναβρίσκει κανεὶς. . . μιὰ καλὴ σκέψις ὅμως ποῦ νὰ τὴν ξαναβρῇ; Γι' αὐτὸ δὲν πρέπει νὰ τὴν ἀφίνωμε νὰ φευγῇ. (*Κτυπᾷ μεσημβρία*) Μεσημέρι, θάλλθουν νὰ πάρουν τὴν ἔκθεσι μου. Νά, ὁ θυρωρὸς ἀνεβαίνει. (*Ἡ θύρα ἀνοίγεται καὶ εἰσέρχεται ὁ θυρωρὸς*) Νά, μπάρμπιπα Στάθη, νά. (*Ὁ θυρωρὸς ἐξέρχεται*). Καὶ τώρα κανεὶς, κανεὶς δὲν θὰ τὸ μάθῃ, ἐκτός ἂν, ἄμα γίνω πολὺ γέρων, γράψω τὰς ἀναμνήσεις μου καὶ τὸ διηγηθῶ. Ἄλλως τε αὐτὰ τὰ μυστικά εἶνε ἐλαφρά καὶ δὲν σ' ἐνοχλοῦν καθόλου, δὲν εἶνε δύσκολον νὰ τὰ φυλάξῃ κανεὶς. Καὶ νὰ σὰς πῶ τὴν ἀλήθειαν, δὲν θὰ δυσηρεστοῦμένη ἂν εἶχα καὶ μερικὰ ἄλλα νὰ κάμουν συντροφιά εἰς τὸ σημερινὸ μου.

(*Πιπτει ἡ αὐλαία*).

[B. Vadier]

Διεσποε

ΟΙ ΕΦΕΥΡΕΤΑΙ ΤΗΣ ΡΑΠΤΙΚΗΣ ΜΗΧΑΝΗΣ

Τὰ πρῶτα ἔχνη τῆς ραπτικῆς μηχανῆς εὐρίσκονται εἰς δῖπλωμα, παραχωρηθὲν ὑπὸ τῆς Γαλλίας κατὰ τὸ 1804 εἰς τοὺς Θωμᾶν Στόουν καὶ Τζῶν Χένδρερσον, κατοίκους Παρισίων, ἀλλὰ προφανῶς ξένης καταγωγῆς. «Ὁ σκοπὸς μας, ἔλεγον οἱ εφευρέται, εἶνε νὰ πραγματοποιήσωμεν μηχανικὸν μέσον τὸ ὁποῖον θὰ ἀντικαταστήσῃ τὴν διὰ χειρῶν ραπτικὴν ἐργασίαν». Ἡ μηχανὴ τῶν κρατεῖ καὶ ὁδηγεῖ τὴν βελόνην διὰ μικρᾶς λαβίδος ἣτις ἀνοίγει διὰ νὰ τὴν ἀφῆν ἑλευθέραν καὶ κλείει διὰ νὰ τὴν κρατῇ. Λεπτομερῆ περιγραφὴν τῆς μηχανῆς ταύτης εἶνε πολὺ δύσκολον νὰ δώσωμεν καὶ διότι ἡ ἐν τῷ δῖπλωματι ὑπάρχουσα εἶνε ἀτελής καὶ συγκεχυμένη καὶ διότι ἄλλως τὸ μὴχανημα τοῦτο ἔμεινε μόνον ἐν σχεδίῳ.

Ἀληθῶς ἀξία προσοχῆς ραπτικὴ μηχανὴ κατασκευάσθη τὸ πρῶτον ἐν ἔτει 1830. Ἐφευρέθη δ' αὕτη ὑπὸ πτωχοῦ τινος Γάλλου ράπτου ὀνομαζομένου Τιμονιέ, τοῦ ὁποῖου καὶ ὁ βίος ὅλος συνδέεται πρὸς τὴν εφεύρεσιν του καὶ εἶνε ἀξίος διηγήσεως.

Ὁ Βαρβολομαῖος Τιμονιέ ἐγεννήθη τῷ 1793. Τὰ γλίσχρα μέσα τὰ ὁποῖα διέθετεν ἡ οἰκογένειά του δὲν τῷ επέτρεψαν νὰ μάθῃ πολλὰ γράμματα καὶ ἐγένετο ράπτης.

Ὅτε ἦτο ἀκόμη νέος ἐπισκέφθη ἐν ἐργοστάσιον ὅπου κατασκευάζοντο κεντήματα διὰ βελόνης (κασινάκι) καὶ ἐκεῖ συνέλαβε τὸ πρῶτον τὴν ἰδέαν τῆς ραπτικῆς μηχανῆς.

Τῷ 1825 ἀπεφάσισε νὰ πραγματοποιήσῃ τὴν ἰδέαν του ἀλλ' ὁ ράπτης δὲν εἶχεν οὐδὲ τὰς στοιχειώδεις γνώσεις τῆς μηχανικῆς. Καὶ ὅμως δὲν ἀπεθαρρύνθη ἐπὶ τέσσαρα ἔτη, μόνον ὅπως διατρέφῃ τὴν οἰκογένειάν του εἰργάζετο, τὸν δὲ λοιπὸν χρόνον διήρχετο ἀπομεμονωμένος, ἐνασχολούμενος εἰς μυστηριώδη ἐνασχόλησιν. Ὁλίγον κατ' ὀλίγον παραμελεῖ τὴν ἐργασίαν του, χάνει τὴν πίστην του, καταστρέφεται καὶ ἐκλαμβάνεται ὡς τρελλός! Ἀλλ' ὀλίγον φροντίζει δι' αὐτό. Τῷ 1829 τέλος κατορθώνει νὰ πραγματοποιήσῃ τὴν ἰδέαν του καὶ τὸ ἐπόμενον ἔτος λαμβάνει προνόμιον εφευρέσεως ραπτικῆς μηχανῆς.

Τὸν χρόνον αὐτὸν ἐπιθεωρητὴς τις τῶν με-

ταλλείων τοῦ Λείγης, διερχόμενος ἐκ τῆς πόλεως ὅπου κατοίκει ὁ Τιμονιέ, εἶδε τὴν μηχανὴν του ἐργαζομένην καὶ κατανοήσας τὸ εὐεργετικὸν τῆς εφευρέσεως ἔφερε τὸν Τιμονιέ εἰς Παρισίους. Τῇ 1831 ὁ εφευρέτης προσελήφθη ὑπὸ τινος ἐπιχειρηματίου διευθυντῆς ἐργοστασίου ἐν τῷ ὁποίῳ ὑδρόθηκαν ραπτικαὶ μηχαναὶ ἐλειτουργοῦν πρὸς κατασκευὴν στρατιωτικῶν ἐνδυμάτων.

Οἱ ράπται ὅμως τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ἀντὶ νὰ θεωρηθῶσι τὰς μηχανὰς ὡς μέσον πορισμοῦ μεγαλύτερου κέρδους, τὰς ἐξέλαθον ὡς φοβεροὺς ἀνταγωνιστὰς καὶ ἡ τύχη τῆς μηχανῆς τοῦ Τιμονιέ ὑπῆρξε ὅποια καὶ πολλῶν ἄλλων. Οἱ ράπται ἐργάται μανιώδεις εἰσέβηλον εἰς τὸ ἐργοστάσιον τοῦ εφευρέτου καὶ κατεθρομμάτισαν τὰς μηχανὰς του. Ὁ Τιμονιέ ἠναγκάσθη νὰ φύγῃ ὅπως σωθῇ τῆς μανίας τῶν ἐπιδρομέων.

Τῷ 1834 νέον ταξείδιον εἰς Παρισίους. Ὁ εφευρέτης ἐργάζεται ὡς ἀπλοῦς ράπτης διὰ τῆς μηχανῆς του, ἣν προσπαθεῖ καὶ νὰ τελειοποιήσῃ. Ἀλλὰ μετὰ δύο ἔτη, μὴ εὐρίσκων πλέον ἐργασίαν, ἀναγκάζεται νὰ ἐπανέλθῃ πάλιν εἰς τὴν πατρίδα του περὶ τὴν ἑξῆς μετὰ τὴν μηχανὴν εἰς τὸν ὄμιον καὶ καθ' ὅδον, διὰ νὰ πορίζεται τὴν τροφήν του, ἐπιδεικνύει ταύτην εἰς τοὺς περιέργους ἀντὶ ἀμοιβῆς, ὅπως οἱ Ἀθιγγανοὶ ἐπιδεικνύουν τὰς ἀρκουδας των.

Ἐπανελθὼν εἰς τὴν πατρίδα του ὁ Τιμονιέ κατασκευάζει μηχανὰς τινὰς τὰς ὁποίας πωλεῖ εἰς τὰ περίχωρα.

Τῷ 1845 ἡ μηχανὴ τοῦ Τιμονιέ τελειοποιήθεισα ἔκαμνε διακοσίας βελονιάς ἀνὰ πᾶν λεπτόν τῆς ὥρας. Συνεταιρισθεὶς τότε μετὰ τινος Μανιέν ὀνομαζομένου, ἔδρυσαν ἐργοστάσιον ἐν τῇ πόλει Βιλφράνς, ἐν τῷ ὁποίῳ κατασκευάζον ραπτικὰς μηχανὰς καὶ τὰς ἐπώλουν ἀντὶ πενήτην φράγκων ἑκάστην.

Τῷ 1848 ὁ εφευρέτης ἔλαβε νέον προνόμιον τελειοποιήσεως τῆς μηχανῆς του, διότι ἔραπτε πλέον καὶ τὴν λεπτὴν μουσελίνην καὶ τὸ χονδρὸν ἐριούχον, καὶ τὰ δέρματα ἀκόμη ἐκέντα, ἐποικίλε καὶ εἶχε ταχύτητα τριακοσίων βελονιῶν εἰς τὸ λεπτόν.

Δυστυχῶς τὰ πολιτικὰ συμβῆντα παρέλυσαν

τὸ ἐμπόριον καὶ τὴν βιομηχανίαν. Ὁ Τιμονιέ ἐγκατέλειπε τὴν Γαλλίαν καὶ ἀπῆλθε μετὰ τοῦ Μανιέν εἰς τὸ Λονδίνον ὅπου ἡ μηχανὴ του ἐξετέθη εἰς τὸ Βασιλικὸν Ἰνστιτούτον.

Ὁ Πρωῖνὸς Ταχυδρόμος (The Morning Post) ἀγγλικὴ ἐφημερίς, ἐξακολουθοῦσα καὶ μέχρι σήμερον νὰ ἐκδίδεται—ἐπήνεσε πολὺ τὴν εφεύρεσιν τοῦ Τιμονιέ ἐν τῷ φύλλῳ τῆς 14 Φεβρουαρίου 1848. «Δύναται, ἔγραφε, νὰ κάμῃ ἡ μηχανὴ τοῦ Τιμονιέ εὐκολώτατα τριακοσίας βελονιάς εἰς τὸ λεπτόν, καὶ δι' εἰδικῶν μηχανήματός μεγεθύνεται ἢ σμικρύνεται κατὰ βούλησιν τὸ μέγεθος τῆς βελονιάς. Ἀδύνατον ἢ διὰ χειρὸς ἐργασία νὰ ἐξομοιωθῇ πρὸς τὴν τελεῖαν ἐργασίαν τῆς μηχανῆς ταύτης, ἣτις ῥάπτει, κεντᾷ καὶ ποικίλει διὰ τῆς αὐτῆς κινήσεως.» Ὁ «Πρωῖνὸς Ταχυδρόμος» ἐτελείωνε διὰ τοῦ ἐξῆς συμπεράσματος τὸ ἄρθρον του. «Ἡ εφεύρεσις τῆς ραπτικῆς μηχανῆς θὰ ὑποσκελίσῃ τὸ διὰ τῆς χειρὸς ράψιμον.»

Δυστυχῶς διὰ τὸν Τιμονιέ, ἡ μηχανὴ του, ἣτις ἔραπτε μὲ μίαν μόνον κλωστήν, ὤφειλε νὰ ὑποχωρήσῃ εἰς νέαν μηχανὴν τελειοτέραν καὶ μάλλον πρακτικὴν, ἣτις ἔραπτε μὲ δύο κλωστὰς καὶ τῆς ὁποίας τὴν εφεύρεσιν διεκδικοῦσι δικαίως αἱ Ἠνωμέναι Πολιτεῖαι τῆς Ἀμερικῆς χάρις εἰς ἐν τῶν τέκνων των, τὸν Ἡλίαν Χόβ.

Ἐν ἔτος βραδύτερον ὁ Τιμονιέ εὐρίσκεται ἐν Μάντσεστερ, ὅπου ἡ τύχη ἀρχεῖται νὰ τῷ ὑπομειδῇ, ὅπως ἔγραφεν ὁ ἴδιος εἰς τὴν σύζυγόν του τὴν 18 Ἰανουαρίου 1849: «Ὅλην αὐτὴν τὴν ἑβδομάδα μὲ ἐπισκέφθησαν πλείστοι κύριοι καὶ κυρίαι καὶ μοὶ ἔδωκαν διάφορα ἐνδύματα νὰ ράψω. Ἄν οἱ ἔπαινοι τοὺς ὁποίους ἤκουσα ἐγέμιζαν τὰ θυλάκιά μου, θὰ ἦσαν πολὺ μικρὰ διὰ νὰ τοὺς χωρέσουν... Ἐκέρδισα ὅμως καὶ

ἀρκατὰ, 250 φράγκα εἰς 15 ἡμέρας καὶ ὅλοι εἶνε ευχαριστημένοι ἀπὸ ἐμέ. Ὁ πατὴρ μου ἦλθεν ἐκ Λονδίνου καὶ μοὶ ἔφερεν ἕνα ἀμερικανὸν ὁ ὁποῖος θὰ ἀγοράσῃ ἀρκετὰς μηχανὰς καὶ θὰ ζητήσῃ τὸ προνόμιον διὰ τὴν Ἀμερικὴν.»

Ἦτον σύντομος ὁμως ἡ περίοδος αὕτη τῆς εὐτυχίας. Μεσοῦντος τοῦ 1849 ὁ Τιμονιέ ἐπέστρεψεν εἰς τὴν Γαλλίαν. Αἱ σχέσεις του μετὰ τοῦ Μανιέν διακόπησαν καὶ ἡ μηχανὴ μὲ τὰς δύο κλωστὰς, ἣν ἐφεύρεν ὁ Ἡλίας Χόβ καὶ ἔλαβε καὶ τὸ προνόμιον ἐν Ἀμερικῇ ἀπὸ τοῦ 1846, ἤρχισε νὰ ἐπισκιάζῃ τὴν μηχανὴν τοῦ Τιμονιέ.

Σταλείσα εἰς τὴν Παγκόσμιον Ἐκθεσὶν τοῦ Λονδίνου τῷ 1851, ἡ μηχανὴ τοῦ Τιμονιέ ἔμεινε κατὰ κακὴν μοῖραν εἰς χεῖρας τοῦ ἀνταποκριτοῦ ὁ ὁποῖος ὤφειλε νὰ τὴν παραδώσῃ. Ἐδόθη οὖν ἦττον εἰς τὴν Ἐκθεσὶν μετὰ τὴν κρίσιν εἰς τὴν θέσιν δέ, τὴν ὁποίαν ἐπρόκειτο νὰ κατέχῃ ἡ μηχανὴ τοῦ Τιμονιέ, ἐπεδεικνύετο ἡ πρώτη ἀμερικανικὴ μηχανὴ μὲ τὰς δύο κλωστὰς.

Ἀπὸ τοῦ 1832 κατεγίνετο ὁ Τιμονιέ νὰ τελειοποιήσῃ τὴν μηχανὴν του ὅπως ράπτῃ μὲ δύο κλω-

στὰς, εἰργάζετο πρὸς τοῦτο καὶ τὸ 1851 ἀκόμη, ἀλλ' οἱ ἀγῶνες του ἀπέβησαν μάταιοι ἢ τριακονταετῆς ἐργασία καὶ ἡ πενία τὸν ἐξήντησεν καὶ ἀπέθανε πᾶμπτωχος ἐν Ἀμπλουί, τὸν τόπον τῆς γεννήσεώς του, τὴν 5 Αὐγούστου 1857, εἰς ἡλικίαν ἐξήκοντα τεσσάρων ἐτῶν.

Ἡ μηχανὴ τοῦ Τιμονιέ ἦτο ξυλίνη. Ἡ κίνησις μετεδίετο διὰ σχοινοῦ, ἑκάστη δὲ ταλαντεύσις τῆς σανίδος ἐφ' ἧς ἐπάταν οἱ πόδες παρήγαγε μίαν μόνον βελονίαν τοῦ ὅπερ πολὺ ἀπέχει ἀπὸ τὰς 800 ἕως 1000 βελονιάς τὰς ὁποίας παράγουσιν σήμερον αἱ μηχαναὶ ἀνὰ πᾶν λεπτόν. Μία μηχανὴ τοῦ Τιμονιέ εἶνε ἐκτεθειμένη

ΒΑΡΒΟΛΟΜΑΙΟΣ ΤΙΜΟΝΙΕ

καί σήμερον ακόμη εις μίαν τῶν αἰθουσῶν τῆς Πολυτεχνικῆς Σχολῆς τῶν Παρισίων.

Ἐποικιδήποτε καί ἂν ἦσαν αἱ ἀτέλειαι τοῦ μηχανήματος, ὁ δυστυχῆς εφευρέτης ἔπρεπε νὰ υποστηρίχῃ πλείοτερον. Ἄντι νὰ ἀναγνωρῶσαι τὴν σημασίαν, τὴν ἀξίαν τῆς εφευρέσεώς του τὸν ὕβρισαν καὶ τὸν κατεγέλασαν.

Ἀγαμφιδόλως δὲν θὰ ὑπέφερε τόσα ὁ Τιμονιὲ ἂν ἀνεγινώσκοντο ὅσα ἐγράφε περὶ τῆς εφευρέσεώς του.

« Ἄγνοῦ ποῖα θὰ εἶνε ἡ τύχη τῆς εφευρέσεώς μου. Ἄλλ' ἂν ἐξετάσω ἀπὸ ἀπόψεως οἰκονομολογικῆς τὸ ζήτημα καὶ ὑπολογίσω ὅτι ἕκαστον ἄτομον θὰ δύναιται, χάρις εἰς τὴν εφευρέσιν μου, νὰ οἰκονομῇ μίαν τοῦλάχιστον δραχμὴν ἑτησίως ἐκ τῶν βραπτικῶν τῶν ἐνδυμάτων του, ἔχομεν 38 ἑκτομμύρια δραχμᾶς κατ' ἔτος κίθ' ὅλην τὴν Γαλλίαν, αἱ ὁποῖαι θὰ δύνανται νὰ χρησιμοποιῶνται εἰς ἄλλον σκοπὸν. Τοιοῦτον ἀποτέλεσμα εἶνε δι' ἐμὲ ἡ μόνη ἀμοιβὴ τὴν ὅποιαν θὰ ἠλπίζον καὶ θὰ με ἰκκνοποιεῖ ἀρετὰ διὰ τὰς ὕβρεις καὶ τὰς καταδιώξεις ἃς ὑφίσταμαι. »

Ἀπὸ τῆς τρίτης Παγκοσμίου Ἐκθέσεως τοῦ Λονδίνου, γεννομένης τῷ 1862, ἡ βραπτικὴ μηχανὴ με τὰς δύο κλωστάς, ἧτις εἶχεν ἦδη διαδοθῆ καθ' ὅλην τὴν Ἀμερικὴν, ἐξεθρόνισε τὴν ἀπλήν μηχανὴν τοῦ Τιμονιῆ. Τῷ δὲ 1867 οἱ κριταὶ τῆς Ἐκθέσεως τῶν Παρισίων ἀπένεμον χρυσοῦν βραβεῖον τῷ Ἠλίᾳ Χόβ ὡς τὸν εἰσηγητὴν τῆς βραπτικῆς μηχανῆς εἰς τὴν βιομηχανίαν. Καὶ τὸ ὄνομα τοῦ Ἠλία Χόβ ἐγνώσθη εἰς ὅλην τὴν Γαλλίαν καὶ αἱ μηχαναὶ αἱ φέρουσαι τὸ ὄνομα τοῦ ἐπωλήθησαν κατὰ χιλιάδας. Καὶ μετὰ τὴν κατάρτησιν ταύτην ὁ Ἠλίας Χόβ νομίζεται ὡς ὁ εφευρέτης τῆς βραπτικῆς μηχανῆς· πολὺ πιθανόν ὅμως καὶ νὰ μὴ ἐγνώριζε τὴν εφευρέσιν τοῦ Τιμονιῆ καὶ τότε δικαίως τῷ ἀπονέμεται ἡ τιμὴ αὐτῆ.

Ἄλλ' ὅπως καὶ ἂν ἔχη τὸ πρᾶγμα ὁ Ἠλίας Χόβ εἶνε ἀξιοθαύμαστος διὰ τὴν ἐπιμονὴν καὶ τὴν ὑπομονὴν τὴν ὅποιαν ἐδείξε ὅπως νικήσῃ τὰς δυσκολίας.

Ἐγεννήθη τῷ 1819 ἐν Σπένσερ τῆς Μασαχουσέτης. Εἰκοσαετῆς ἦτον ἐργάτης μηχανουργεῖου ἐν Βοστώνῃ καὶ ἐκεῖ, κατόπιν συνδιαλέξεώς τινος, καθ' ἣν ἐγένετο λόγος περὶ τῶν ὠφελημάτων τὰ ὁποῖα θὰ προέκυπτον, ἂν ἦτο δυνατόν νὰ εφευρεθῆ μηχανήματα ἀντικαθιστῶν

τὸ διὰ χειρὸς βράψιμον, συνέλαβε τὴν ἰδέαν νὰ κατασκευάσῃ βραπτικὴν μηχανήν.

Ἐτσεσάρη ἔτη παρήλθον καὶ ἡ ἰδέα τοῦ ἐμεινεν ἰδέα. Ἐνυφείθη, ἀπέκτησε τέκνα, καὶ ἡ ἀνάγκη τὸν ἔκαμε νὰ προσπαθῆσῃ ἐπὶ μᾶλλον πρὸς πραγματοποιήσιν τοῦ σκοποῦ του. Ὁ μισθὸς του ἦτο ελάχιστος καὶ μετὰ μεγίστης δυσκολίας κατάρθωνε νὰ διατρέφῃ τὴν οἰκογενίαν του. Ἄν ἐπενόει τὴν μηχανὴν τὴν ὅποιαν ἐπεθύμει, ἔλεγε κατὰ νῦν, ὄχι μόνον σπουδαίαν ἐκδούλυσιν θὰ προσέφερεν εἰς τὴν ἀνθρωπότητα, ἀλλὰ συγχρόνως θὰ ἀντικαθίστα ἐν τῷ οἴκῳ του τὴν πτωχείαν διὰ τοῦ πλουτοῦ.

Ἦρχισεν νὰ ἐργάζεται μετὰ καρτερίας, ἀλλ' ἐπὶ πολλοὺς μῆνας αἱ προσπάθειαι τοῦ ἀπέβησαν ἄγονοι. Κατεγίνετο νὰ εὕρῃ τὸ μέσον, ὅπως ἐκτελῆ διὰ μηχανήματος τὴν ἰδίαν ἐργασίαν, ἣν ἐξετέλει ἡ σύζυγός του βράπτουσα διὰ τῆς χειρὸς. Δὲν ὑπέθετε τότε ὅτι ἠδύνατο νὰ φθάσῃ εἰς μεγαλειότερον ἀποτέλεσμα. Καὶ ἔκαμε μίαν βελόνην ὀξείαν καὶ ἀπὸ τὰ δύο μέρη με μίαν ὀπὴν εἰς τὸ μέσον, διαπερῶσαν καθέτως τὸ ὕφασμα καὶ παρασύρουσαν τὸ νῆμα εἰς ἕκαστην κίνησιν.

Ἐπειδὴ δὲν εἶχε τὰ ἀναγκαζοῦντα χρήματα ὅπως πληρώσῃ ἐργάτας ὁ Ἠλίας Χόβ κατεσκεύασε μόνος καλὰ κακὰ τὴν μηχανήν του με τεμάχια ξύλου. Βεβαίως διὰ τοιούτων μέσων μᾶλλον κατεστρέφοντο ματαίως αἱ ὥραι του, παρά ἐχρησιμοποιοῦντο.

Μίαν ἡμέραν, τῷ 1844, ἐσκέφθη νὰ ἀκολουθήσῃ ἄλλην ὁδόν, ἐγκαταλείψας τὴν ἰδέαν τοῦ νὰ ἀπομιμηθῆ τὴν ἐργασίαν τῆς γυναικὸς του. Διατί νὰ μὴ μεταχειρισθῶ, εἶπε, δύο νύματα τὸ ἓν διὰ τῆς βελόνης καὶ τὸ ἕτερον διὰ τῆς κερκίδος, τῆς σαΐτας;

Ἡ ἰδέα τοῦ ἐφάνη καλὴ καὶ τὴν ἠκολούθησεν. Μετὰ τινὰ καιρὸν, τὸν Ὀκτώβριον τοῦ 1844, κατεσκεύασε μηχανήμα ἐκ ξύλου καὶ ὀρειχάλκου, τὸ ὅποιον ἂν καὶ λίαν ἄτεχνον, ἐνήργει. Ἡ μηχανὴ με τὴν κερκίδα εφευρέθη.

Ἦτο ἀδύνατον ὅμως νὰ κρηθῆ ἡ ἐπιτυχία τῆς εφευρέσεως ἐκ τοιούτου ἀτελοῦς ὄργανου. Ἐπρεπε νὰ κατασκευασθῆ ἡ μηχανὴ ἐκ μετάλλου, ἀλλ' ὡς εἶπομεν ὁ Χόβ ἦτο τῶσον πτωχὸς ὥστε δὲν εἶχε νὰ πληρώσῃ ἐργάτας καὶ ὕλικά.

[Ἐπεται τὸ τέλος.]

ΦΑΚ

Η ΑΔΕΛΦΟΥΛΑ ΜΟΥ

[Συνέχεια· ἴδε σελ. 90]

5'

Η ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗ ΖΩΗ.

Τὸ δειπνο! τὸ δειπνο!

Μὲ πόσῃν ὄρεξι ἐστρωνόμαστε ὄλοι, ἀμα γυρίζουμε ἀπ' τὸν περίπατο! Μία χαρὰ Θεοῦ ἦταν τὸ βράδυ ἡ σάλα με τὸ μακρὺ τραπέζι, φορτωμένο ἀπὸ τὰ φαγητά, ἀπὸ τοὺς καρπούς, ἀπὸ τὰ μέταλλα, ἀπὸ τὰ κρύσταλλα, ποῦ ἔλαμπαν ἔς τὸ ζωηρὸ φῶς τῆς κρεμαστῆς λάμπας. Ἄκουγες φωνές, γέλια, κρότους, δλα ἐνωμένα σὲ μίᾳ παιδρῇ συναυλίᾳ. Θυμῶμαι ἀκόμα σήμερα τὴ γλυκειὰ ἐκείνη ἀταξία τοῦ παλαιοῦ μας δειπνοῦ καὶ δακρύζω γιατί δὲν τὴν βρῆκα μετὰ τόσῃ εὐτυχισμένης τὴν κατοπὶ ζωῆ μου...

Ἐπερουσάμε λαμπρά. Τὸ βράδυ ἐκάθονταν μαζί μας ἔς τὸ τραπέζι καὶ ἡ θεῖα-Κατερίνα. Ὁ πατέρας ποῦ βρισκόνταν πάντα ἔς εὐθυμία μοναδική, μᾶς διηγούνταν τῆς καλλίτερες του ἀμνηστικῆς, περιστατικῆς τῆς νεότητος του— ὅπως δὰ ὄλοι οἱ γεροντότεροι— ταξείδια, θεάματα, ἀνέκδοτα, ἀστεῖα. Τὸ ζωηρὸ γέλιο τῆς Λιλῆς ἐξεποῦσε ἀκράτητο κάθε στιγμῇ, συχνὰ δὲ εἶχαμε καὶ τὰ ξυπνά καὶ παιδακίσια τῆς σχολια. Σὰν ἄκουσε, παραδείγματός χάριν, μὴ βραδυὰ ὅτι ὁ Σουλτάνος φορεῖ φέσι σὰν τοῦ Ἀναστάση μας— εἶχαμε ἐν' ἄνθρωπο τοῦ σπιτιοῦ ποῦ φοροῦσε φέσι ὅπως πολλοὶ ἄνθρωποι τοῦ λαοῦ ἔς τὴ Ζάκυνθο— ἡ Λιλὴ ἐφώναζε:

«Ὁὐ ὁ βλάκας! ἂν ἤμουν ἔς τὴ θέσι του θὰ φοροῦσα ἓνα φέσι δλόχαρσο.

—Μὰ δὲν θὰ ἦταν πειὰ φέσι» τῆς εἶπε ἡ μητέρα μου.

«Καὶ τί πειράζει;» ἀποκρίθη ἐκείνη «σάματις, εἶνε ἀνάγκη νὰ εἶνε φέσι;

Ἄλλη βραδυὰ, ποῦ ἔτυχε νὰ λέμε γιὰ τὸν Σίμωνα Κυρηναῖο, ποῦ τὸν ἀνάγκασαν νὰ πάρῃ τὸν Σταυρὸν τοῦ Σωτῆρος, ἡ Λιλὴ ἐκτύπησε τὰ χέρια καὶ μας δέοξε:

«Ἀκοῦς ἐκεῖ τὸν ἀνόητο! ἔπρεπε νὰ τον ἀναγκάσουν κηῖλα νὰ τον πάρῃ;... Ὁ νοῦνός μου πῆρε τὸ Σταυρὸ τοῦ Σωτῆρος με μεγαλειότερη προθυμία ἀπὸ τὸ Σίμωνα Κυρηναῖο!

Ἄλλ' ἂν ἀρχίσω νὰ σας διηγούμαι τὸρα τὰ βραδυὰ ἀνέκδοτα τῆς Λιλῆς καὶ τοῦ Κοσμᾶ-

του καὶ τοῦ πατέρα, βλέπω πὼς δὲν θὰ τελειώσω ποτέ. Θὰ πάθω δηλαδὴ ἔς τὴ διήγησί μου ὅ,τι πάθαινα συχνὰ ἔς τὸ τραπέζι μας. Ἐξεχνιούμουν με τὰ γέλια αὐτὰ καὶ με τὰ ἀστεῖα, περνοῦσε ἡ ὥρα καὶ ἀφίνα νὰ με περιμένουν τὰ μαθήματά μου. Καὶ θὰ μ' ἐπερίμεναν δὲν ξέρω ἔως πότε, ἂν δὲν ἐγύριζε ἡ μητέρα μου πρὸς ἐμὲ καὶ πρὸς τὴ Λιλὴ τὸ ἦσυχον χλωμὸ πρόσωπό τῆς, καὶ δὲν μας ἔλεγε με τὴ γλυκειὰ τῆς φωνή:

«Πηγαίνετε τὸρα, παιδιὰ μου, νὰ μελετήσετε».

«Ἐπερνα τὴ Λιλὴ καὶ ἀνεβαινάμε ἀπάνω...

Σιωπὴ, ἦσυχια, σοβαρότης. Ἦταν ἡ μεγάλῃ ὥρα τῆς ἐργασίας. Ἡ μικρὴ λάμπα τοῦ γραφείου μου με τὴν πράσινη σφαῖρα ἐφώτιζε τότε τὰ κεφαλάκια μας, γυρμένα ἀπάνω ἔς τὸ ἀνοικτὸ βιβλίον ἢ ἔς τὸ τετράδιον. Βοηθοῦσα τὴν ἀδελφοῦλα μου με προθυμία ἔς ὅ,τι δυσκολία εὕρισκε, ἔς ὅ,τι ἀπορία εἶχε. Σὰν ἔχη νὰ κἀνῃ κανεὶς με τόσο ἐξυπνὴ μαθήτριά, ἡ διδασκαλία δὲν του εἶνε καὶ πολὺ δυσάρεστος κόπος. Ποτέ δὲν ἐλαβὰ τὴν ἀνάγκη νὰ πῶ περισσοτέρω ἀπὸ δύο φορές ἓνα πρᾶγμα γιὰ νὰ το ἐνοήσῃ ἡ Λιλὴ... ἂν καὶ σὰς βεβαίονω ὅτι καὶ χίλιες φορές νὰ ἦταν χρεῖα νὰ το ξαναπῶ, δὲν θὰ μ' ἔλειπε ἡ διάθεσι, οὔτε θὰ ἠσύχαζα, πρὶν ἤθελε τὸ καταλάβῃ ὅπως ἔπρεπε.

Ἄν ἐνύσταζε ἡ Λιλὴ ἐκράζε τὴν ὑπνέτρια καὶ πῆγαινε νὰ κοιμηθῆ ἑνωρίς, μόλις ἐτελειῶνε τὸ μαθημά τῆς. Ἄν δὲν ἐνύσταζε, ἔμεινε ἐκεῖ κοντὰ μου καὶ μ' ἐβλεπε ποῦ μελετοῦσα. Ἀγρυπνοῦσαμε ἔτσι ὡς τὲς ἑνδεκα ἢ ὡς τὲς δώδεκα. Πολλές φορές ἔτυχε νὰ γυρίσῃ ἡ μητέρα μου ἀπὸ τὸ θέατρο ἢ ἀπὸ καμμιὰ συναναστροφή καὶ νὰ μας βρῆ ἀκόμα ἐκεῖ. Ἦμουν τὸρα ἔς τὸ Γυμνάσιον, τὰ μαθήματα ἦταν πολλὰ, δύσκολα καὶ εἶχα χρεῖα ἀπὸ μελέτη πολλή.

Συχνὰ πρὶν κοιμηθῶμε στεκόμαστε ἀρετὴν ὥραι με τὴν ἀδελφοῦλα μου κοντὰ ἔς τὸ ψηλὸ παράθυρο τῆς κἀμαρᾶς μου. Εἶχε μίαν ὥραια θεὰ πρὸς βορρᾶν. Ἐβλέπαμε πίσω ἀπ' τὰ γυαλιὰ ἓνα μακρὺ σύμπλεγμα ἀπὸ μαῦρες σιεπές καὶ ἀπὸ χλωμᾶς προσόψεις, ὅλη τὴν πόλιν κομισμένη κάτω ἀπ' τὸν πατρικὸ ἴσκιον τοῦ κάστρου τῆς. Ἐδῶ κ' ἐκεῖ ἀγρυπνοῦσε κανένα

παράθυρο μακρυσμένο ή έτρεμβόθινα κανένα φως όμοιο με τ' άστέρια που έλαμπαν ες τό θόλο τής ξάστερης νύχτας. Μπροστά μας βλέπαμε τόν άστερισμό τής μικράς Άρκτου, με τό λαμπρό και παρήγορο πολικόν άστέρια, που μένει πάντα ακίνητος ες τό ίδιο σημείο τούρανού. Τριγύρω του γυρίζουν στήν αιώνια σιωπή οι άλλοι άστέραιοι. Νά δ' Δράκων με τή διαμαντόπλεχτη ούρά του, νά τό κανονικό τετράγωνο τού Πηγάσσου, νά ή Κασσιόπη, νά δ' Ήνίοχος με τή λαμπρή του Αίγα, νά ή μεγάλη Άρκτος που κλίνει προς τό κάστρο με τά όκτώ φωτεινά τής άστέρια... Άλλά άπ' όλους τούς άστερισμούς, ή άδελφούλα μου και εγώ αγαπούσαμε περισσότερο τούς καθαρόφωτους πλανήτας: τόν κοκκινωπό Άρη, τόν έξάδελφο τής Γής μας: τή γελαστή Άφροδίτη με τή γλυκειά τής λαμπή και τόν άυστηρό Δία, που όταν φαίνεται, σκεπάζει με τό μεγαλειό του όλα τά ούράνια μεγαλεία.

Τής έδωδα ένα φιλή κάθε βράδυ πριν χωρισθούμε για τόν ύπνο. Η κάμαρές μας ήταν κοντά ή μια ες τήν άλλη και μπορούσαμε νά συνομιλούμε άπ' τά κρεβάτια μας όχι με πολλή δυνατή φωνή. Καμμιά φορά, μέσ' ες τήν ήσυχία και τή σκοτεινιά που ήταν βυθισμένο τό σπίτι, άκουγα τή φωνίτσα τής Λιλής νά μ' έρωτά:

«Έξυπνος είσαι, Κωστάκη;

—Ναί: τί θέλεις;

—Νά λθώ, καύμενε, στο κρεβάτι σου;

—Τί, δέν νυστάζεις;

—Όχι, νά ζής φοβούμαι, καύμενε, τες άστραπές εδω μοναχή μου.

—Δέν άστράφτει, βρέ' παιδί!

—Ναί, μάλιστα! δέν άστράφτει! Έγώ είδα μια κίτρινη-κίτρινη,

—Σου φάνηκε.

—Μου φάνηκε άκουσ! Άστράφτει σου λέγω και φοβάμαι. Θέλω νά λθώ μαζί σου. Άφησέ με νά ζής.»

Τήν έθασάνιζα πρώτα λιγάκι, αλλά κατόπιν υποχωρούσα. Δέν έπρόφθανα νά πω τό ναι μου που άνοιγε ή πόρτα και παρουσιάζονταν μια Λιλή γελαστή, πηδηκτική, με φουντωτά μαλλιά και μ' ένα μακρύ νυκτικό ως τά ποδάρια.

«Σάν φάντασμα μοιάζεις» τής έλεγα.

«Δέν μοιάζω» είμαι βού, βού, βού. Ήλθα νά σε φάγω.»

—Καλό ες τό φάντασμα που φοβάται τής άστραπές! Καλό εστο!»

Τες περισσότερες φορές ή άστραπές ήταν ψευμα και πρόφασι για νά λθώ κοντά μου. Καμμιά φορά όμως, ζεσπούσε άληθινά ή θύελλα, που έπρόβλεπε ή άδελφούλα μου. Τό κίτρινωπό ή γαλάζιο φως τών άστραπών έμβαινε από τής χαραμάδες του παραθύρου και μές έθαύωνε. Η βροντές έμουγκρίζαν άπάνω άπ' τά κεφάλια μας και άρχιζε σέ λίγο ή βροχή δρμητική, ραγδαία, μανικκή, νά δέρνη τή σκεπή και τά παραθυρόφυλλα και νά πλημμυρά τούς νεροχύτες, που έτρεχαν κάτω ες τό λιθόστρωτο τής αούλης με κρότο βαρύ, ρυθμικό. Η Λιλή έχόνουνταν κοντά μου και έκουκουλώνουνταν άπ' τό κεφάλι με χίλια δυό καμώματα φόβου. Ψέμματα τάκανε ή κατεργάρα! Κοντά μου δέν έτρεμε καθόλου. Τό ήξευρα και τής έκαμνα ένα σωρό στυρώματα. Τήν ξεσέπαζα, τήν έδιωχτα, τήν έφόβιζα. Πρώτα έμουρμούριζε, με είνε τό ύστερο γελούσε. Όμολογούσε τήν άφοβία τής και καθούνταν κοντά μου ήσυχη. Και άρχιζε κάτι παράδοξες ιστορίες, κάτι μύθους, που τής έλεγε καμμιά φορά ή θεια Κατερίνα, έτσι για νά γελάση Σιδερένιος, λέει, ήταν όλος δ κατάμαυρος ούρανος και δ αφέντης δ Θεός δέν έκανε άλλο αυτές τής άγριες νύχτες παρά νά κυλά με τ' άγγελούδια κάτι μπάλες άτσαλένιες, βροντερές, μεγάλες, σάν εκείνες που είχε ή Στάθαινα—μια γειτόνισσά μας—για νά τριβη τήν πούδρά της... Η άστραπές δέν ήταν παρά τά φώσφορα που άναβε κάτι θεοσιγάρα από κείνα που καπνίζει, λέει, δ αφέντης δ Θεός όταν έχη τέτοιες διασκευάσεις... Η βροχή γίνεται, λέει, σάν πλένουν οι δούλοι του Θεού τό ούράνιο παλάτι και ξεχειλίζουν εως κάτω τά νερά... Τά σύννεφα, δ ήλεκτρισμός, ή εξάτμισις, ή συμπύκνωσις, όλα ήταν ψέμματα, από κείνα δά που είνε γεμάτα όλα τά μωρόσοφα βιβλία τών δασκάλων. Η άδελφούλα μου δέν παραδέχονταν τίποτα, παρά τήν εξήγησι τής θεια-Κατερίνας... Και έλεγε, όλο έλεγε... Τήν άκουγα σάν σε όνειρο και είχα τά μάτια μου κλειστά, γιατί ή σιγανή φωνίτσα τής με νκνούριζε, μαζί με τόν κρότο τής βροχής που λυγότευε. Έξαφνά έμεινε με μισή λέξι σάν κάτι νά τής τήν έκοβε άπότομα. Τής μιλούσα — τίποτε, άπόκρισι. Φοβισμένος άνοιγα τά μάτια

μου και τήν έβλεπα... Είχε άποκειμηθή με τήν εύκολία και τήν γληγοράδα τών παιδιών, με ένα γέλιο μισόσβουμένο ες τά χείλη. Τι ύπνος γλυκός! Τήν έτοποθετούσα όπως μπορούσα καλλίτερα: σήκωνα τό κεφαλάκι τής ες τό προσκεφάλι, κατά τήν αιώνια παραγγελιά τής μητέρας μου, και ήούχαζα. Υστερ' από λίγο δ ύπνος μ' έκρατούσε και μένα...

Μόλις ή Αύγή άνοιγε τό χρυσό βλέφαρό της και ζυπνούσαμε και μείς με τά πουλιά για νά ρχίσουμε τήν ίδιαν εύτυχισμένη ζωή.

Έκτός από τούς μήνες που μέναμε ες τήν έξοχή, ή μέρες τής χώρας λίγο έπαράλλαζαν άπ' αυτή που σας περιγράψα. Σπάνια ήταν ες τήν τακτική μας ζωή τά έκτακτα περιστατικά, εκτός αν πρέπη νάναφέρω δυό που έγινουνταν κάπως συχνότερα. Αύτά ήταν τό γεύμα που μας έδινε ες τό σπίτι του δ κ. Κοσμάτος, και ή έπίσκεψη που κάναμε ες τό άρχοντικό τής κοντέσας Φισκάρδη.

Τι διαφορά που ήταν άνάμεσα ες τά δυό αύτά σπίτια! Τό μόνο παλιό πράγμα του Κοσμάτου ήταν ένα τηλεσκόπιο μεγάλο που είχε ες τήν ταράτσα, στημένο ες ένα τρίποδο, και που έβλέπαμε καθαρά τήν Κεφαλλονιά, τή Γλαρέντζα, τό Ποντικόκαστρο και τά πλοία που περνούσαν τή θάλασσά μας. Όλα τάλλα ήταν καινούργια: από τό σπίτι που τώχτισε με νέο σχέδιο εδω και λίγα χρόνια, ως τά έπιπλα που τάχε φέρη από τό Παρίσι. Φώς, νειότη, χρώματα ζωηρά, κρύσταλλα, μεταξωτά, εικόνες, όλα μαρτυρούσαν τόν κερδισμένο πλούτο του εμπόρου, όλα σου έλεγαν ότι με τή φιλοπονία και με τήν έξυπνάδα έγιναν εκ τού μηδενός. Εκεί-μέσα αισθάνουσιν μιάν άκμή, μιάν εύθυμία, μια ζωηρότητα, μια κλίσι προς τήν εργασία, μιάν άγάπη προς τή ζωή.

Τό ένάντιο αίσθημα σ' έπιανε ες τό άρχοντικό τής κοντέσας Φισκάρδη. Τι μελαγχολικό που ήταν τό σπίτι αύτό τό παμπάλαιο από τήν όψη του τήν κίτρινη-κίτρινη με τό πέτρινο οικόσημο απέξω, ως τή σάλα του τή σκοτεινή και κατάμαυρη με τήν παλαιά βιβλιοθήκη. Στά περισσότερα μέρη τό άσβέστωμα ήταν πεσμένο και έφαινονταν απέξω γυμνά και μυτερά τά γκωνάρια. Τά σκαλιά τής μαρμαρένιας σκά-

λας ήταν βαθουλωμένα από άνεβκατέβασμα τριακοσίων χρόνων. Κάτω ες τήν είσοδο, είνε ένα βαθουλωμα θολωτό του τοίχου βρίσκονταν λησμονημένη μια λευτίνα, φορείο δήλα δη για τίς γυναίκες, από τά παλαιά εκείνα που μεταχειρίζονταν οι πλούσιοι πριν έλθουν άμαξες ες τή Ζάκυθο. Τά φορεία αύτά—θά έτυχε νά ιδήτε πολλές φορές τούλάχιστο ζωγραφιστά—ήταν κομψά, κλειστά, από ξύλο χρυσομένο, σκαλισμένο, με πλούσια μεταξωτά στρωσίδια κόκκινα ή άλλο χρώμα, άναπαυτικά, που τά έκουβαλούσαν από τέσσαρα χερούλια δυό βαστάζοι.—Σ τήν πόρτα τής σάλας στέκονταν ένας Άράπης γύφινος, ξεθωρισμένος, που τον άγόρασαν ες τή Βενετία, βέβαια εδω και 150 χρόνια. Έδω μέσα άκουγες μια μυρουδιά ύποπτη, μουχλιασμένη, που πιάνουνταν ή καρδιά σου. Τά έπιπλα παλιά, τό πιάνο έγέμιζε τή μισή σάλα, ή εικόνες μαυρισμένες, τά πατάματα σαπισμένα. Όλο τό σπίτι έφαινονταν σάν μια πτώσι, μια παρακμή, ένα σύμβολο τής παλαιάς άριστοκρατίας που ξεψυχούσε, μια διαμαρτύρησι του περασμένου καιρού, ένα πρόσκομμα ες τό νέο πολιτισμό, ες τίς νέες ιδέες. Και τί μελαγχολία, Θεέ μου, τί πλήξι! Αν δέν ήταν δυό—τρεις καινούργιες κάμαρες εκεί μέσα, ή κρεβατοκάμαρα τής κοντέσας και ή τραπεζαρία, δέν θάξερε κανείς που νά σταθί, που νάνασάνη.

Στό επάνω πάτωμα ήταν ή γαλερία, ή, όπως λένε σήμερα, ή πινακοθήκη, που μάρεσε πολύ νά τήν βλέπω. Δυό σειρές ες τό μακρότατο τοίχο, φωτισμένο άμυδρά από τά θαμβωμένα γυαλιά τής στοάς, έκρατούσαν ή εικόνες τών προγόνων τής παλαιάς οικογενείας. Η έκλαμπρη αυτή συνάθροισι άρχινούσε άπ' τό γενάρχη, τόν περιβόητο Πέτρο Φισκάρδη που σας είπα, έναν άνδρουκλα ως εκεί άπάνω, με μάτι άγρι, με περρούκα ξανθή, με άσπρο γέλεμι, με στήθος πλατύ φορτωμένο ες τά παράσημα, με τό χέρι ες τό πιάσιμο τού σπαθιού, χωρίς γένεια, ούτε μουστάκια—και έτελειώνων ες τόν τελευταίο Φισκάρδη, Πέτρο κατά σύμπτωσι και αυτόν, υιόν τής τωρινής κοντέσας, ένα παιδάκι ως δεκατεσσάρων χρόνων, πολύ συμπαθητικό, ξανθό, γαλανό, με σγουρά μαλλιά, με μια μαύρη βελουδένια μπλούζα και μιάν άσπρη κεντητή τραχηλιά. Πολύ άρεσε και ες τή Λιλή ή και-

νούργια αυτή εικόνα. Την έβλεπε και δεν την χόρταινε, μάς έλεγε δε συχνά:

«Τι έμμορφο αγόρι! μέσ' ες την καρδιά μου τώχω. Σάν κοριτσάκι μοιάζει.»

Η κοντέσσα χαμογελούσε και αποκρίνονταν.

«Νά το ιδής τώρα αυτό το παιδάκι! Είναι ένας άντρας είκοσι χρονών... Σπουδάζει, μάτια μου, γιατρός εστο Παρίσι. Άχ! τρία τέσσερα χρόνια ακόμα πρέπει να τον έχω μακριά μου. Αί, ο Θεός... ή χάρι του να μ' αξιώση να ζήσω να τον ξαναϊδώ.»

Η καυμένη ή μητέρα έμελαγχολούσε άμέσως και εσπόγγιζε γρήγορα ένα δάκρυ που ανάβρουζε μέσ' ες το πρώτο χαμογέλιο. Και πώς να μην αγαπά το ξενιτεμένο της! Ήταν το μονάκριβο, ή μοναχή έλπίδα μητέρας, που την εβάραιναν εξήντα χρόνια ζωής και τριακόσια ευγενείας, και το μοναχό στήριγμα σπιτιού παλαιού, που την ώρα ζητούσε να σωριασθή άμορφο και άραχνιασμένο έρείπιο.

Στην ίδια εποχή είχαμε και μεϊς τον ξενιτεμένο μας. Ο αδελφός μου Νίκος είχε πειά τελειώσει το Γυμνάσιο και εσπούδαζε ες τον Πειραιά, ες τή Στρατιωτική Σχολή των Ευελπίδων. Σ ένα χρόνο θα εταλείωνε και θα εβγαίνε άνθυπολοχαγός του πυροβολικού. Όλοι είχαν την ίδια πώς ήθελε διακριθή εστο στρατό, όπου είχε κλίσι από μικρός. Τόν θυμάστε βέβαια τί σοβαρός που ήταν, τί λιγόλογος, τί μετρημένος, αλλά και συγχρόνως γενναίος, ειλικρινής, όνειροπόλος. Το όνειρό του ήταν να ύπηρέτησθ την πατρίδα γινόμενος στρατιώτης καλός, άξιος να την υπερασπίσθ και πρόθυμος ναποθανή για τόνόμα της. Μεγάλο, ώραίο και έληθινά άνδρικό όνειρο— όσω θα ύπάρχη ακόμα εστον κόσμον άνάγκη να πεθαίνη κανείς για την πατρίδα του.

Θυμάστε ακόμα ότι του άρεσε να μου φέρεται με άυστηρότητα και να με πειράζη τις περισσότερες φορές; τόσο που είχα σχηματίσθ πειά την ιδέα ότι ο αδελφός μου δεν μ' αγαπά. Ανόητος, που ήμουν! Τώρα που ήμαστε χωρισμένοι είδα τί αγάπη που μου έχει. Είναι μερικές αγάπες, θα το επαρατηρήσατε βέβαια πολλές φορές; που δε δείχνονται ούτε με χάδια, ούτε με φιλιά, αλλά γι' αυτό δεν είναι ούτε λι-

γώτερο μεγάλες, ούτε λιγώτερο τρυφερές. Τέτοια ήταν ή αγάπη του αδελφού μου. Αν μου μιλούσε με άυστηρότητα, ήταν το ιδίωμα του... το στρατιωτικό και εν του άρεσε να με πειράζη τόσο συχνά, τόσο σκληρά, δεν το έκανε παρά για να μ' ώφελήσθ. Καθώς μου έλεγε κατόπι και καθώς κρίνω και εγώ τώρα μονάχος, εστο χαρακτήρα μου έβλεπε κάποια άδυναμία, κάποια ασθένεια, κάτι τι γυναικειό, που έμοιάζε λιγάκι με άνοησία. Άρχισε να φοβάται μήπως αυτό μεγαλώνοντας θα είχε σοβαρή επιρροή εστη ζωή μου και ζητούσε με κάθε τρόπο, όταν ήμουν μικρός, να μ' απομακρύνθ από κάθε κίνδυνο του άνδρικού χαρακτήρος, από κάθε δηλαδή αίσθημα ύπερβολικό και αιθέριο, από κάθε όνειρο άπραγματοποίητο, από κάθε άνοησία, από κάθε πλάνη, από κάθε μαλακότητα. Το σχεδόν περιφρονητικό πείραγμα του φάνηκε πολύ κατάλληλο για τέτοια δουλειά, το πείραγμα που κληραίνει της άδύνατες ψυχές και ζυτνάει τα κοιμισμένα κεφάλια— όταν από μέσα δεν είναι όλως διόλου άδεια.

Και τή Λιλή μας δεν την αγαπούσε λιγώτερο. Θυμούμαι που του έγραφα τακτικά γι' αυτή με άπεραντη πολυλογία και με όλες της λεπτομέρειες. Του γέμιζα μια κόλλα μεγάλη καθ' εβδομάδα, που ή τρεις τουλάχιστον σελίδες έλεγαν για τή Λιλή. Του έπεριγράφα την πρόδο της, του έδιηγούμην τά ανέκδοτά της. Η αδελφούλα μας έκαμε τούτο, ή αδελφούλα μας είχε εκείνο. Ο Νίκος όμως δεν μου άνάφερε τίποτα γι' αυτά ες το σύντομο γράμμα του, εκτός από το στερεότυπο φιλι, εστην αδελφούλα μας, τόσο που δεν ήξευρα εν τον ενδιέφερε καθόλου ή και εν εδιάβαζε καν την πολυλογία μου αυτή. Μια φορά λουπόν αποφάσισα να δοκιμάσω και δεν του έγραφα τίποτα σχεδόν γι' α τή Λιλή. Ο Νίκος εστην άρχή δεν είπε το παραμικρό και περιμενε. Άλλ' άμα είδε και το δεύτερό μου γράμμα με την ίδια συντομία γραμμένο, μου έστειλε ευθύς εκείνος ένα γράμμα, γεμάτο επίπληξι.

Z.

ΑΠΟ ΤΗ ΖΑΚΥΝΘΟ ΟΣ ΤΗΝ ΑΘΗΝΑ

Το φθινόπωρο έχουνε πάντα εστη παιδική μου ψυχή μια γλυκειά μελαγχολία. Δεν ήξέρω κ' εγώ πώς μου φαίνονταν λυπητερό μαζί κ'

ευχάριστο, όταν γυρίζαμε απ' την έξοχή, όταν άρχιζαν τά πρώτα κρύα και τά πρώτα μπουμπουνιτά, όταν έφουρτούνιαζε και έκιτρινίζε από τις βροχές ή θάλασσα, όταν εστρώνονταν κατά γής σωροί από ξερά φύλλα και όταν άνεβαιναν νύχτα-μέρα ες τον ούρανό μαύρα και σταχτερά συννεφα, πολύμορφα και γοργοκίνητα εις του δυνατού άγέρα το φύσημα... Τότες άρχιζε ή ζωή του σπιτιού, ή σάλες ή ζεστές με τή φαιδρή πολυάνθρωπία τά παράθυρα με τά δλόκλειστα και παχνισμένα γυαλιά ή αλώνιες βραδυές με τά παραμύθια και τή μελέτη το συχνό θέαμα της δυνατής πόρας που σκεπάζει για μια στιγμή όλη την πόλι σαν σε καταχνιά το βραδυό τραπέζι με τά ζεστά ραδικία, το νέο λάδι και τις φρέσκες ελιές...

Άλλα το φθινόπωρο αυτό, που έπρεπε να φύγω πρώτη φορά απ' το σπίτι, μου προξενούσε πολύ μεγαλύτερη μελαγχολία. Είχα τελειώσει αυτό το χρόνο το Γυμνάσιο και ο πατέρας μου ήθελε να με στείλθ άμέσως ες την Αθήνα να σπουδάσω. Η μητέρα μου ή καυμένη ήθελε να μείνω κανένα χρόνο, όσο ήθελε να βγθ από τή Σχολή και ο Νίκος μας; μα ο πατέρας δεν το έννοούσε καθόλου το περιττό αυτό ξεκούρασμα.

«Είνε δεκαεπτά χρονών το παιδί; το ξέρεις;» τής έλεγε.

«Όχι, με συγχωρείς; είναι μόνον δεκάξη και δέκα μηνών» αποκρίνονταν ή μητέρα μου.

«Αί, ως είναι κ' έτσι» έλεγε ο πατέρας μου με χαμόγελο. «As πάη να ιδθ τόν κόσμο να ζήσθ και μονάχος του! είναι πειά καιρός...»

Και σαν μ' έβλεπε λιγάκι σκεπτικό να επιβλέπω ες τις ετοιμασίες του ταξιδιού μου,

«Γιατί τάχα λυπάσαι;» μου έλεγε «και τί χρεία έχεις σου; Όποτε βαρεθής, του Χριστού, της Αποκρηές, το Πάσχα, το καλοκαίρι, δεν έχεις παρά να μπής εστο βαπόρι και να έρθής. Άφ' ου θα μας γράφης και θα σου γράφουμε τακτικά, μου φαίνεται πώς είναι το ίδιο.» Άφησε να ιδής τί γλυκά θα την αισθανθής, άμα θα ξαναγυρίσης εδω... Έπειτα τί θα σου λείψθ εστην Αθήνα, σε παρακαλώ; Εγώ, παιδί μου, έννοώ να ζής εκεί μ' όλη την άγέσθ σου και την αξιοπρέπεια. Έχουμε τόσους φίλους ες την Αθήνα; θα πηγαινής, θα γελάς, θα διασκεδάζής. Στο σπίτι που είσαι συστημένος θα ζής σαν εστο δικό σου; έπειτα θα έχης κοντά σου και τόν

Νίκο... Άφησε, Κωστάκη μου, να λυπούνται άλλοι οι καυμένοι, που τους στέλνουν; οι γονείς τους λίγα χρηματάκια ή φεύγουν μόνοι τους να σπουδάσουν για να βγάλουν ένα κομματί ψωμί και ύποφέρουν τόσες στερήσεις, πτωχοί και ελεινοί και καταμόναχοι, και ζούν σε ύπόγεια, και πηγαινουν ύπηρέτες και θανείζονται βιβλία, και τρώγουν μια φορά την ήμέρα; όλ' αυτά για να μπορούν να φοιτούν εις το Πανεπιστήμιο και να πάρουν και αυτοί μια μέρα ένα διπλώμα.»

Είχε δικιο ο πατέρας. Πολλές φορές, εν φ μου γέμιζαν τά σεντούκια με τά πειό ώραία και πολύτιμα πράγματα, εν φ μ' εφρόντιζαν με τόσην αγάπη και τόσην επιμέλεια, εσκεπτόμουν αυτούς τους δυστυχισμένους, που μάθαιναν γράμματα με χίλια δυό βόσσανα, που εκατάστρεφαν τή νεότη τους έτσι και την ύγεια τους όρφανοί, πτωχοί, περιφρονημένοι, λιγνοί, ρουφηγμένοι, μελαγχολικοί, μόνο με μια γλυκειά έλπίδα για το μέλλον, μάρτυρες για έναν ιερό σκοπό. Το δώρο της παιδείας είναι γι' αυτούς ή μοναχή ίκανοποίησι; γιατί ή πτωχή θέσι που τους δίνουν και όταν πάρουν το δίπλωμά τους, και ή πειό πλούσια εν ήταν, δεν θάρκούσε νάνταμείψθ τους ύπερναθρώπους κόπους τους...

Από τότες ακόμα είδα και ήξευρα πολλους τέτοιους. Στο Γυμνάσιο μάλιστα είχα ένα συμμαθητή. Ήταν ξένος; μα δε θυμούμαι τώρα ούτε την πατρίδα του ούτε το παράνομά του. Τόν έλεγαν Ιπποκράτη και ήταν ύπηρέτης του Γυμνασιάρχη. Φορούσε ο καυμένος ένα παληό σουρτούκο του άφεντικού του και πολλές φορές τά χέρια του έμύριζαν από σκόρδο; γιατί φαίνεται πώς ο γυμνασιάρχης μας αγαπούσε πολύ συχνότερ' απ' ό τι έπρεπε νάρτίζη το φαγι του με το βαρύ αυτό μυρωδικό. Χέρια να γράφουν καθαράς εξηγήσεις και να βρωμούν σκόρδα... φαντασθήτε τί παράξενο μπορούσε να μου φανή και τί άηδιστικό! Και όμως ποτέ δεν άρνήθηκα τή μυστική συμπάθεια απ' το πτωχό παιδί. Μια μέρα μου έχυσε από άπροσεξία ένα καλαμάρι άπάνω εστο τετραδίό μου, —καλοδεμένο, χονδρό τετραδίο, γεμάτο κόπο, που κάτι άξιζε: Άμα το είδα έλυπηθήκα, θυμώσα, εφώναξα. Μά σαν έμαθα ποιός τώκανε δεν μίλησα τίποτα. Ο Ιπποκράτης δεν καταλαβε καθόλου αυτή μου τή σιωπή και ύστερ' από λίγην

ώρα μ' έκραξε δειλός και παρακαλεστικός σε μια γωνιά και μου είπε:

«Σέ παρακαλώ πολύ μὴν τὸ πῆς τοῦ κυρίου Γυμνασιάρχου ποῦ σου χάλασα τὸ τετράδιό σου. Σοῦ το πληρώνω, νά.»

Καὶ ἐπρόσπαθησε νά μου βλῆ ἔς τὸ χέρι λίγες δεκάρες... τὲς μόνες, φαίνεται, ποῦ θὰ βρῆκε ὁ ὄρφανὸς ὑπὲρτης ἔστην τσίπη τοῦ γελεικιοῦ του. Δὲν ἤξερα πῶς νά τον κάμω νά φυλάξῃ τὰ λεπτὰ του καὶ νά τον ἡσυχάσω γρήγορα, φεύγοντας πρὶν προφτάσῃ νά ἰδῇ τὰ δάκρυά μου, ποῦ ἔτρεξαν κρυφὰ γιὰ πολλήν ὥρα, ὡς ποῦ νά ἐλαφρωθῇ ἡ βαρυμένη μου καρδιά...

Τέτοια παιδιὰ βγαίνουν ἔσθον κόσμον φιλότιμοι καὶ γραμματισμένοι ἄνθρωποι—πολλὲς φορές μάλιστα μεγάλοι καὶ ἔνδοξοι. Αὐτὸ μὰς λέγει ἡ ἱστορία καὶ ἡ καθημερινὴ παρατήρησις. Ἐχὼ γαμμένα τὰ ἴχνη τοῦ Ἰπποκράτη μὰ εἶμαι βέβαιοι πῶς σήμερα θὰ ἔχῃ θέσι ἴσως καλλίτερη ἀπὸ τοῦ παλαιοῦ τοῦ ἀφεντικοῦ. Καὶ ὕστερα ποῦ μείναμε μεις μὲ τὰ λούσα, μὲ τοὺς δασκάλους, μὲ τὰ χρυσοδεμένα βιβλία, μὲ τὰ ζεστά γραφεῖα, μὲ τὴν ἡσυχίαν... καὶ νάχουμε ὕστερα πρόσωπο νά παραποιούμεαστε γιὰ κόπους καὶ γιὰ βάσανα.

Καὶ ὅμως τί τὰ θέλετε! Δὲν εἶνε μικρὸ πρᾶγμα νά φεύγῃς ἔτσι ἀπὸ τὴν οἰκογένειά σου, ἀπὸ τὴν πατρίδα σου, ἀπὸ τῆς ἀγάπης σου, καὶ νάχῃς μιά Λιλή μελαγχολικὴ καὶ ἀγέλαστη, νά γυρίζῃ κάθε τόσο καὶ νά σ' ἐρωτᾷ

μ' ἓνα παράπονο: «Θὰ φύγῃς, Κωστάκη;» Μπροστὰ ἔς αὐτὰ τί μ' ὠφελεῖ ἡ εὐπορία, ἡ ἄνεσι τῆς ξενιτειᾶς; Τί νά σας πῶ! Ὁ χωρισμὸς πονεῖ μὲ ὅποιον τρόπο καὶ ἂν γίνεται. Γι' αὐτὸ ἂν ὁ Ἰπποκράτης θὰ ζήλευε μένα ποῦ πήγαινα νά σπουδάσω μὲ τόσα μέσα καὶ μὲ τόσα χάδια, ἐγὼ ζήλευα ἓναν ἄλλο μου συμμάθητῆ, πολὺ πειρὸ πλούσιον ἀπὸ μένα, ποῦ σὺν ἐφευγε τὸν ἐσυνόδευε ὅλη του ἡ οἰκογένεια, καὶ ἔμεναν μαζί ὅλο τὸν χειμῶνα ἔς τὴν Ἀθήνα ἔς ἓνα μέγαρο ἐπιπλωμένο, ἔτοιμο, ποῦχαν ἐκεῖ καὶ τοὺς περιμένε, ὅπως εἶχαν ἄλλο ἓνα ἔστη Ζάκυνθο καὶ ἄλλο ἓνα ἔστη Κωνσταντινούπολι... Ἄμ' ἐγὼ; Αὐτὰ ἔχει ὁ κόσμος. Ἄνεδχίνουμε ὅλοι μας μιά σκάλα χωρὶς ἀρχή, χωρὶς τέλος, καὶ ὁ καθένας μας ἔχει τόσους ἀπὸ πάνω του καὶ ἄλλους τόσους ἀπὸ κάτω του...

Ἄπ' ὅσα μούλεγαν αὐτὲς τῆς ἡμέρας μ' ἄρεσι ἡ ἀπλή συμβουλὴ τῆς θειᾶ—Κατερίνας, ποῦ μ' ὄλε τῆς τὰ γεράματα βοήθουσε ζωηρὴ ἔστις ἐτοιμασίαις καὶ μούλεγε σὺν μ' ἔδλεπε καμμιὰ στιγμὴ μελαγχολικὴ:

«Φτάνει πειὰ. Ἡ καλλίτερη δουλειὰ ἔς αὐτὲς τὲς περιστασίαις εἶνε νά δόσῃς κόμπὸ τὴν καρδιά σου σὺν φρόνιμο παιδί καὶ νά κάνῃς τὸ χρέος σου.»

Τὸ πῆρα λοιπὸν ἀπόφασι σὺν φρόνιμο παιδί καὶ δὲν ἔδειχτα πειὰ σὲ κανένα τῆ λύπη μου. Ἐπρεπε νά φύγω.

[Ἐπειτα συνέχεια]

ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ΞΕΝΟΠΟΥΛΟΣ

ΠΡΟΓΟΝΙΚΟΙ ΘΗΣΑΥΡΟΙ

Ὁ Ἀθηναῖος στρατηγὸς Ἰφικράτης ὀδηγῶν ποτε τὸν στρατὸν εἰς τὸν πόλεμον, παρετήρησεν ὅτι τινὲς τῶν στρατιωτῶν ἐδάδιζον ὄκηροι καὶ ὠχρῶντες. Ἐκήρυξε λοιπὸν ὅτι «ἐπειδὴ ἡ ἐκστρατεία ἐγένετο αἰφνηδῶς, ἂν τυχὸν στρατιώτης τις ἐλησμόνησε τίποτε εἰς τὸς Ἀθήνας ἄς ἀπέλθῃ νά το λάβῃ καὶ νά ἐπαπέλθῃ καλῶς παρεσκευασμένος.»

Οἱ μὲν λοιπὸν δειλοὶ μετὰ πολλῆς χαρᾶς ἀπήλθον. Ὁ δὲ Ἰφικράτης χωρὶς νά τοὺς περιμείνῃ νά ἐπανέλθωσιν εἶπε πρὸς τοὺς στρατιώτας.

«Τώρα, γενναῖοι στρατιῶται, ἀφ' οὗ ἐφυγον τὰ ἀνδράποδα, ἄς ὀμῆσωμεν ἡμεῖς κατὰ τῶν πολεμίων, ἵνα καὶ μόνον τοὺς καρπούς τῆς ἀνδραγαθίας λάβωμεν.»

Ταῦτα ἀκούσαντες οἱ στρατιῶται πολὺ μᾶλλον ἐθάρρησαν καὶ πολεμήσαντες ἄνευ τῶν δειλῶν, ἐνίκησαν.

Ὁ Κλεάνθης ἔλεγεν ὅτι οἱ ἀκαίδαυτοὶ ἄνθρωποι διαφέρουσι τῶν θηρίων μόνον κατὰ τὴν μορφὴν

Ὁ Ἀριστοτέλης ἐρωτηθεὶς τί πρᾶγμα εἶνε δυσκολώτατον ἐν τῷ βίῳ, εἶπε: «Τὸ νά σιωπᾷ τις ὅσα δὲν πρέπει νά λαλῇ.»

Μειράκιον ἐκ τῆς Ἐρετρίας ἐφοίτησεν εἰς τὴν σχολὴν τοῦ φιλοσόφου Ζήνωνος πάρα πολλὰ ἔτη ἕως ὅτου ἔφθασεν εἰς τὴν ἀνδρικήν ἡλικίαν. Ἐπειτα λοιπὸν ἐπανήλθεν εἰς τὴν Ἐρετρίαν, καὶ ὁ πατὴρ του ἠρώτησεν αὐτόν.

«Καὶ τί ἐμάθης τόσα ἔτη ὅπου ἔμεινες πλησίον τοῦ φιλοσόφου;

Ὁ δὲ νέος ἀπεκρίθη ὅτι θὰ το δεῖξῃ βραδύτερον, καὶ πράγματι δὲν παρήλαε ποιεῖ χρόνος καὶ το ἔδειξε ἡμέραν τινα ὁ πατὴρ ἠγανάκτησε κατὰ τοῦ υἱοῦ καὶ τέλος τὸν ἐξόλισεν. Ὁ δὲ υἱὸς ὑπομείνας μετὰ ἡσυχίας καὶ καρτερίας, εἶπε πρὸς τὸν πατέρα του:

«Τούτο, πάτερ μου, ἔχω μάθῃ, πῶς δὴλα δὴ νά ὑποφέρω τὴν ὀργὴν τῶν γονέων μου καὶ νά μὴ ἀγανακτῶ.»

Η ΓΥΦΤΟΠΟΥΛΑ

ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑ ΤΗΣ Κ^α COLOMB ΚΑΤΑ ΠΑΡΑΦΡΑΣΙΝ Π. Ι. ΦΕΡΜΠΟΥ
[Συνέχεια ἴδε. σελίδα 97]

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΗ'

ΜΕΛΑΧΡΟΙΝΗ ΚΑΙ ΞΑΝΘΗ.—Ἡ ΜΥΛΑΘΡΟΣ ΚΑΙ Ο ΥΙΟΣ ΑΥΤΗΣ.—ΤΑ ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΠΑΝΗΓΥΡΙΝ

μάζουσι τὴν Εὐμορφίαν ἣτις εἶνε γαλανὴ καὶ Ξανθὴ, ἔχει τὸ πρόσωπον ῥοδοκόκκινον καὶ σῶμα εὐσαρκον, καὶ προτιμῶσιν αὐτὴν παρὰ τὸ λεπτὸν καὶ βαδινὸν σῶμα τῆς Γυρτοπούλας καὶ τοὺς

«Ἀφετέ με τώρα νά σας παρουσιάσω δύο νεάνιδας, αἵτινες ἔχουσιν ἀμυδρὴν τινα ὁμοιότητα πρὸς τὰς ἄλλοτε γνωστὰς ἡμῖν κορασιδας. Καὶ ἡ μὲν Μαρία εἶνε εἰκοσιν ἔτων, καὶ ἐξακολουθεῖ νά εἶνε ἡ αὐτὴ ἰκεῖνη μελαχροινὴ Γυρτοπούλα, οὐχὶ ὅμως τὸ λυσσαλέον ἐκείνο ἀγρίμιον, τὸ ὅποιον εἶχεν ἄλλοτε ἐφορμήσῃ καὶ σπαρξὴ δια τῶν ὀδόντων τῆς τὸν γενναῖον ἀγροφύλακα κύρ Πέτρον «ἐν τῇ ἐνασκήσει τῶν καθηκόντων του». Ἡ φυσιογνωμία τῆς εἶνε ζωηρὰ ἀλλὰ σεμνή, ἡ εὐμαρπὸς μαύρη καὶ στίλβουσζ μακρὰ κόμη τῆς ἐξαιρεῖ τὴν λεπτότητα τοῦ νοσημωτάτου προσώπου τῆς καὶ τὸ κανονικὸν τῶν χαρακτηριστικῶν τῆς, τὴν ὀλίγον τι γρυπὴν ρίνα τῆς, τὸ ζωγραφιστὸν στόμα τῆς καὶ τὰς ζωηρὰς ὀφρύς.

«Ἐχω δύο θυγατέρας τὴν μίαν νὰ μὲ διασκεδάσῃ καὶ τὴν ἄλλην νὰ μὲ βοηθῇ καὶ νὰ μὲ δουλεύῃ.»

Οἱ κάτοικοι τοῦ χωρίου δὲν τὴν θεωροῦσιν ὠραίαν καὶ κομψήν, τοῖναντιον μάλιστα, θαν- ἡ Εὐμορφία ἦτο ἀχρηστος καὶ ἀνίκανος εἰς

μεγάλους καὶ ἀπαγραπτόντας ὀφθαλμούς τῆς καὶ τὸ μελαγχροῖον καὶ βαθὺ κόκκινον πρόσωπόν τῆς.

Ἡ δὲ κυρὰ Μαρία ἦτις ἕνεκα τῶν γηρατειῶν οὐτε ἐν γεωμῆλον δύναται πλέον νά καθαρίσῃ χωρὶς νά πληγῶσῃ τὰς τρεμοῦσας χεῖράς τῆς, οὐτε βῆμα νά βαδίσῃ ἄνευ βοηθοῦ καὶ στηρίγματος, αἰσθάνεται ἀνακούφισιν μεγίστην βλέπουσα τὰς δύο νεάνιδας ἀγαπωμένας καὶ ὁμοιοῦσας. Ἀφ' οὗ μάλιστα τὰ τῆς οἰκίας εἶνε ἐν ἀκρῇ τάξει ὅπως καὶ ὅτε εἶχε ὑγιεῖς τοὺς ὀφθαλμούς καὶ τὰ τέσσαρα μέλη τῆς.

«Ἐχω δύο θυγατέρας, ἔλεγεν εἰς τὰς ἐπισκεπτομένης αὐτὴν χωρὶς καὶ τὴν ἄλλην νὰ μὲ βοηθῇ καὶ νὰ μὲ δουλεύῃ.»

οιανδήποτε εργασία ή ότι η Μαριά ήτο αντιπαθητική και όχληρά· αλλά μετά περισσοτέρας χαράς και εύαρεσκείας προσήλωνε τούς γηραιούς οφθαλμούς της εις τόν δροσερόν πρόσωπον της εγγόνης της και περισσοτέραν πεποιθήσιν είχε εις την Μαριάν ως πρός τας εργασίας, και είχε πληρέστατον δίκαιον.

Η Μαριά άφ' ότου επανήλθεν εις την οικίαν του άγροφύλακος δέν εφάνη επιλήσμων των υποσχέσεών της, έτήρησε τόν λόγον της και έξηκολούθει εργαζομένη πάση δυνάμει. Ένίοτε μόνον συλλογιζομένη τόν άπέραντον κόσμον όν έπεσκέφθη μετά των Άθιγγάνων και μετά του γηραιού άοιδού των άλυπητερών τραγουδιών έστέναζεν άκουσίως τόν περιέργον πνεύμά της εξηγειρετο και θα έπεθύμει να περιπλανηθή και να ταξειδεύση άκόμη, να ίδη νέους όρίζοντας, να άνεύρη πάλιν ώρας άργίας και να όνειροπωλήση. Τότε έσπευδε προς την κυρίαν Άσκληπιάδου και έλεγε τόν πόνον της, ή δέ σεβασμία κυρία την έπαρηγόρει, την εθάρρυνε, τή ώμίλει περί τού καθήκοντος και πόσον είνε εύάρεστος ή εκπλήρωσις αυτού, πόσον δέ εύτυχής είνε ό άνθρωπος όστις γίνεται ώφέλιμος και χρήσιμος εις τόν πλησίον του και άγαπητός διά τών καλών του τρόπων.

«Βλέπεις, έλεγε προς την Γυφτοπούλαν ή κυρία Άσκληπιάδου, βλέπεις χελιδονάκι μου ταξειδιάρικο ότι ή εύτυχία είνε εκεί όπου είνε τις εύχαριστημένος με τόν έαυτόν του και τότε είνε εύχαριστημένος με τόν έαυτόν του, όταν πράττη όσα καλά δύναται να πράξη. Και διά να γίνη ή εύτυχία τελεία, πρέπει να αγαπά εκείνους εις τούς όποιους πράττει τό καλόν. Τούτο είνε εύκολώτατον και έρχεται μόνον του. Τό ειζεύρεις από τόν έαυτόν σου. Τάχα δέν αγαπάς πολύ την κυρά Μαριάν, τόν κύρ Πέτρον και την Εύμορφίαν άφ' ότου κοπιάζεις τόσον πολύ χάριν αυτών παρά όταν ώφειλες εις αυτούς τά πάντα και ειργάζεσθό μόνον διά τής βίας; Φύλαττε τά καθήκοντά σου, κόρη μου, κάμνε όσα δύνασαι, και μη φαντασθής ποτε ότι κάμνεις περισσότερο παρά όσα ώφείλεις. Όταν έχη τις τόν νοϋν του πάντοτε εις τόν έαυτόν του, άνακαλύπτει πάντοτε άφορμάς να έλεηνολογή την μοιράν του· πρέπει λοιπόν να λησμονήση τόν έαυτόν του διά να μη παραπενηται διά την κατάστασιν του. Λοιπόν,

κόρη μου, δίδωξέ τας λυπηράς σκέψεις αι όποίαι σε βασανίζουν. Τό όρος έδώ δέν είνε εύμορφον με τά δάση του, με τούς βράχους του, με τούς βύακας του, και δέν έχει εμπροσθέν σου τόν άπέραντον ούρανον να τα παρατηρής όσάκις αναπαύεσαι εκ τής εργασίας σου; Τι θα έλεγες εάν έζης εις καμμίαν μελαγχολικήν όδόν μεγάλης πόλεως όπου πνίγεται ό άνθρωπος μέσα εις τας ύψηλάς οικίας και άν ύψώση την κεφαλήν του βλέπει μόνον μίαν στενήν λωρίδα ούρανού; Και όμως ζούν εις τας μεγάλας αυτάς πόλεις παιδιά όπως σύ, τά όποία εκ καθήκοντος αναγκάζονται να μένωσιν εκεί και δύνανται να ζώσιν εύχαριστημένα διότι έκτελοϋσι τό καθήκόν των.»

Η Μαριά ήκρατο εύπειθώς την γλυκείαν φωνήν, ήτις ειζευρε να εύρίσκη την όδόν τής καρδιάς της και κατ' όλίγον κατ' όσον συνήθιζεν εις την παρούσαν κατάστασιν της, ήλαττούτο ή αγάπη προς τόν νομαδικόν βίον και θεώρει έαυτήν εύτυχή διότι έζη εν μικρῷ χωρίῳ.

Ήτο όμως παντέρημος, δέν είχε συγγενείς και φίλους δημηλικούς της όπως έχουσιν όλαι αι νεάνιδες· διότι αι μὲν νεάνιδες του Παναχωριού δέν κατεδέχοντο να έχωσι φίλην Γυφτοπούλαν, ή δέ Εύμορφία ει και είχε ηλικίαν και σώμα νεάνιδος είχε μείνη όμως παιδίον, παιδίον χαριέστατον, αξιέραστον, φιλόγελων και φλύαρον ως πτηνόν, αλλά ήτο άνίκανος να σκεφθῆ ώριμώς και σπουδαίως και να εργασθῆ εργασία συνεχῆ· Ένθυμείσθε δέ ότι ή μάμμη της την είχε χαλάση άφ' ότου εκληρονόμησε τόν έξάδελφόν της και δέν ήθελε να την ενόχλη και να την στενοχωρή.

Επειδή δέ ή Εύμορφία δέν είχε κακήν ψυχήν, προσεπάθησε να εργασθῆ όλίγον ότε είδε την μάμμην της άρρωστον, αλλά δέν ήδύνατο να τα καταφέρη, ή δέ κυρά Μαρία έλεγεν ότι ή εγγόνη της είνε πολύ μικρά και δέν εμπορεί να κάμη τό και τό. Όθεν άνέλαβον τας οικιακάς εργασίας αι καλαι γειτόνισσαι.

Άλλ' άφ' ού επανήλθεν ή Γυφτοπούλα εύθυσ ή Εύμορφία ήρχισε πάλιν τά παλαιά της. Έστολιζετο, έγέλα, έτρεχεν εις την οικίαν, έτερπε και διεσκέδαζε τόν πατέρα και την μάμμην της και μόνον όσάκις τη ήρχετο εξ ιδιοτροπίας έβοήθει όλίγον τι την Μαριάν. Άλλ' ούχι κατ' ήμέραν. Η δέ Μαριά δέν πα-

ρεπονείτο ούδὲ άντέλεγεν εις τας ιδιοτροπίας της. Τουναντίον μάλιστα έλάτρευε την Εύμορφίαν ως ή μεγαλειτέρα αδελφή την μικροτέραν της, την όποιαν άνέθρεψε. Ηγαπώντο λοιπόν αι νεάνιδες αλλά διεφερον όσον απέχουσιν Άνατολή από Δυσμών. Η δέ κυρία Άσκληπιάδου ούδέποτε θα ώμίλει προς την Εύμορφίαν όπως ώμίλει προς την Μαριάν, διότι ήσθάνετο ότι ή Εύμορφία δέν θα καταλάβη τίποτε.

Εν τούτοις ύπήρχεν εν τῷ χωρίῳ μία ψυχῆ μεθ' ής ή Μαριά συννεοίτο κάλλιστα, ή ψυχῆ δέ αύτη ήτο ό Ιωσήφ ό υίός της κυράς Αναστάσαινας τής μωλωθρού. Και μετά την άφιξίν της Μαρίας δέν έπαυσε να έρχεται κατ' έκάστην πρωίαν να διδῆ, ως έλεγε, «ένα χεράκι» εις τας γειτονίσσας του. Γειτονίσσας δέ έλεγεν αναμφισβόλως διά να έκφράση την αγάπην του προς την οικογένειαν του κύρ Πέτρον διότι τούτου μὲν ή οικία έκείτο εις τό άκρον του χωριού, ή δέ μύλος της κυράς Αναστάσαινας έκείτο προς τό όλως αντίθετον άκρον, και διά να έλθῃ ό Ιωσήφ έπρεπε να καταβῆ μέγαν κατήφορον· άλλ' ή αγάπη του προς την οικογένειαν του κύρ Πέτρον εκάμνε τόν νέον να αφήσῃ τόν κόπον και τόν δρόμον. Τό δέ άξιον θαυμασμοϋ είνε ότι ή κυρά Αναστάσαινα, ή μωλωθρός δέν άντέλεγεν εις τόν υίόν της, αλλά μάλιστα τον προέτρπε να πηγαίνῃ. Εν φ τουναντίον ήγανάκει όσάκις ό Ιωσήφ μετέβαινε να βοηθήσῃ άλλας οικογενείας και προσεπάθει να τον αναγκάσῃ να αποβάλη την φυσικήν κλίσιν την όποιαν είχε εις τό να βοηθῆ τόν πλησίον. Έπρεπε να την ήκούετε κραυγάζουσιν διά τής οξείας φωνής της:

«Μά Ιωσήφ, μά παιδί μου, πού ήσουν πάλιν; από πού έρχεσαι; Επήγες πάλιν και έβοήθησες τόν κύρ Σταμάτη να βάλῃ μέσα ες την αποθήκην τόν σανόν του, έβοήθησες τόν κύρ Χρίστον να ξεφορτώσῃ τό άμάξι του; Δέν ειζεύρω τί καταλαβαίνεις να κατακόβῃς τά χέρια σου και τά πόδια σου προς χάριν ανθρώπων οι όποιοι σε πληρώνουν με τά στραβά των μούτρα. Όταν γηράσῃς και σύ θα έλθουν τάχα και αυτοί να σε βοηθήσουν; Καλό ξεμέρωμα! ως τότε θα είνε δύο μέτρα βαθειά ες τό χώμα. Τι θέλεις να βοηθῆς τόν κόσμον; καλλίτερα τόν έαυτόν σου, παιδί μου, και έπειτα τούς άλλους.»

Και ταύτα μὲν έλεγε περί τών άλλων συγ-

χωρικῶν· άλλ' ότε βμως ό λόγος ήτο περί τής οικογενείας του κύρ Πέτρον, τό πράγμα διεφερεν. Αυτή πρώτη τόν έβίαζε:

«Δέν πηγαίνεις, Ιωσήφ μου, σήμερα να βοηθήσῃς την Μορφούλαν;»

Ούδὲ μια ήμέρα παρήρηγετο χωρίς να έλθῃ εις έπίσκεψιν της κυράς Μαρίας.

«Έλθα, κυρά Μαρία μου, να σου κάμω συντροφιάν να δώσῃ λιγάκι ό νοϋς σου.»

Και εάν μὲν ήτο εν τῇ οικίᾳ ό κύρ Πέτρος ήκουεν ή κυρά Αναστάσαινα τας στρατιωτικάς διηγήσεις του γέροντος άπομάχου μετά πολλής προσοχής και προθυμίας, έπλεκεν εγκώμια εις την Εύμορφίαν και ήτε έβλεπε την κυρά Μαριάν και τόν κύρ Πέτρον μειδιώντας τότε πλέον ήρχιζε τά εγκώμια του υίου της.

«Κάτι τρέχει έδώ... κάτι μαγειρεύεται» έλεγον αι γειτόνισσαι και έμειδιών.

Άλλ' ή Μαριά όμως δέν έσκέφθη ποτε ότι κάτι τρέχει· διότι εύρισκε πολύ φυσικόν ότι ό Ιωσήφ ήρχετο διά μόνον τόν λόγον ότι ήθελε να βοηθήσῃ και τίποτε άλλο.

Ηρχετο λοιπόν ό Ιωσήφ λίαν πρωί και εύρισκε την Γυφτοπούλαν μόνην και μακρόθεν έφώναζε: «Καλημέρα, Μαριά!»

Δέν έζήτηε δέ να ιδῆ την Εύμορφίαν, διότι ειζευρεν ότι αύτη έκοιμάτο άκόμη. Και παιδρός έξετέλει πάσας τας εργασίας όσαι είνε κοπιώδεις διά τας γυναίκας, έσχίζε ξύλα, έφεβεν ύδωρ, έπεθεώρει τόν κήπον, άνερριχάτο εις τά δένδρα και έκοπτε καρπούς, έπεδιώρθωνεν εν ανάγκη τοίχόν τινά ή φράκτην, εν φ κατά τό διάστημα τούτο ή Μαριά έφρόντιζε περί τών κτηνών και εσάρωνε την αύλήν. Και ούτω πως ό αξιόλογος Ιωσήφ έβοήθει την Γυφτοπούλαν.

Εν φ δέ ειργάζοντο συνωμίλουν. Ο Ιωσήφ δέν ήτο πολύ εύγλωττος και μετά δυσκολίας εύρισκε τας λέξεις, αλλά είχεν ιδιαίτερον τρόπον εις τας άποκρίσεις του: «Ω, βέβαια, βέβαια!... δέν έχει λόγον!... έτσι ε;... περιέργον πράγμα!...» Αί λαχανικαί δέ αύται άποκρίσεις ήρεσκον εις την Μαριάν περισσότερον πάσης άλλης μακράς και διεξοδικής συνδιαλέξεως. Ησθάνετο τόν ήχον τής φωνής του, και άνεγίνωσκεν εις τούς οφθαλμούς του μετά τόσης εύκολίας, ώστε κατελάμβαναν εκείνος ότι έλεγε προς αυτόν ή Μαριά και ούδέποτε διεφώνει προς αύτην. Ησθάνετο δέ ή Μαριά ότι

ὁ Ἰωσήφ εἶχε πρὸς αὐτὴν μαγίστην προθυμίαν καὶ ὅτι ἦτο ἔτοιμος τὰ πάντα νὰ πράξῃ διὰ νὰ τὴν εὐαρεστήσῃ καὶ τὴν εὐφράνῃ, πρὸς δὲ τούτοις ὅτι τὴν ἐθαύμαζε. Τούτων πάντων ἐνεκα αἱ ὥραι τῆς πρωϊνῆς ἐργασίας παρήρχοντο τερπνύταται καὶ εἰς τοὺς δύο.

Ἐπειτα ἤρχετο ἡ Εὐμορφία ἡ ξανθὴ κόρη τῆς ἦτο ἀκτένιστος καὶ συμπεφυρμένη καὶ οἱ ὀφθαλμοὶ τῆς ὄχι ἐντελῶς ἐξυπνοί.

Ἄμα τῇ ἐμφανίσει τῆς Εὐμορφίας ἤλλαζεν ἡ σκηνὴ διὰ μιᾶς καὶ ἔπαυε πᾶσα σπουδαία ἑμιλία. Ἡ Εὐμορφία ἐπαίραζε τὴν Ἰωσήφ ὅστις ἀπεκρίνετο πρὸς αὐτὴν ἀστεϊζόμενος, ἐγὼ δὲ ἀμυλλόμενοι τίς νὰ γελάσῃ περισσότερον, καὶ μετ' αὐτῶν ἐγέλα καὶ ἡ Μαριά.

Καὶ ἡ μὲν ἐργασία σχεδὸν δὲν προέκοπτε, ἀλλὰ τί ἐπιείργεν ἐὰν διεθετόν καὶ ὀλίγην ὥραν εἰς βνεσιν καὶ διασκεδάσιν; Ἀλλὰ τὸ διάλειμμα, τοῦτο δὲν ἠδύνατο νὰ διαρκέσῃ πολὺ, διότι ἔπρεπε νὰ εἰσέλθωσιν εἰς τὴν οἰκίαν νὰ περιποιηθῶσι τὴν μάμμη καὶ νὰ φροντίσωσι περὶ τοῦ γεύματος.

Τότε ὁ Ἰωσήφ ἀπήρχετο στρέφων ἐκ διαλειμάτων τὴν κεφαλὴν του καὶ βλέπων τὰς δύο νεάνιδας, αἰτινὲς τὸν παρετήρουν ἐκ τῆς θύρας τοῦ κήπευ, καὶ ἡ ἠχώ τῶν ὁρέων ἔπαυε λάμβανε: «Χαῖρε, Εὐμορφία! Χαῖρε Μαριά!»

— Σ τὸ καλὸ, Ἰωσήφ, καὶ αὐριοὺν πάλιν μετ' τὸ καλόν.»

Ἡ Μαριά λοιπὸν ἦτο εἰχσιν ἐτῶν περίπου. εἰζέυρε μὲν ὅτι ἐγεννήθη ὅταν ὠριμάζον τὰ σταφυλῖα ἠγνῶσι ὁμῶς τὴν χρονολογίαν τῶν γενεθλίων τῆς.

Πρωϊαν τινὰ ἠγέρθη κατὰ τὸ σῆμα καὶ κατεγύγετο ῥίπτουσα τὴν τροφήν εἰς τὰς ὄρνιθας, ἔχουσα τὸν νοῦν τῆς εἰς τὴν χθεσινὴν πανήγυριν, ὅπου δὲν εἶχεν ὑπάγῃ, εἰς τὸ Κατωχώρι, διότι ἔπρεπε νὰ κοιμηθῇ ἐκεῖ, καὶ πῶς γὰρ ἀφήσῃ μόνην τὴν κυρὰ Μαριά, ἣτις θὰ εἶχε τὴν νύκτα ἀνάγκην τῶν περιποιήσεων τῆς. Ἡ Μαριά μόνον εἰς τὰς πλησίον πανηγύρεις ἐπήγαινε καὶ τότε πάλιν ὁσάκις γειτόνισσά τις εἶχε τὴν καλωσύνην νὰ τῇ ἀντιματαστήσῃ παρὰ τῇ κυρὰ Μαριά.

Ἀλλ' ἡ Εὐμορφία εἶχεν ὑπάγῃ εἰς τὴν πανήγυριν μετὰ τῆς μωλωθροῦ, ἣτις εἶχεν ἐπιμελεῖν σφιδρα καὶ κατώρθωσεν νὰ πείσῃ τὸν κύρ Πέτρον νὰ λάβῃ μετ' αὐτῆς τὴν κόρην του. Ἡ

Εὐμορφία δὲν ἤθελε κατ' ἀρχὰς λέγουσα ποῦ θὰ ἀφήσῃ μόνην τὴν μάμμη τῆς καὶ ὅτι δὲν θὰ διασκεδάσῃ ἐν δὲν ἔλθῃ καὶ ἡ Μαριά. Ἀλλὰ ἡ Μαριά τὴν κατέπεισε καὶ εὐκόλως κατέπεισθη καὶ μέχρι τῆς στιγμῆς τῆς ἀναχωρήσεως δὲν ἔπαυσε τραγουδοῦσα ἐν ᾧ ταυτοχρόνως ἠτοίμαζε τὰ ἐνδύματά τῆς.

Πόσον θὰ διασκεδάσεν ἡ Εὐμορφία!

Ἡ Μαριά ἐφαντάζετο τὰς ὁδοὺς τοῦ χωριοῦ ἐστολισμένας διὰ σημαίων πολυχρῶν, τὰ μικρὰ ἐμπορικὰ καταστήματα καὶ τὰ παραπήγματα ὅπου ἦσαν ἐκτεθειμένα παντοῖα παιγνίδια καὶ γλυκύσματα, φορέματα γυναικῶν κόκκινα καὶ κυανὰ, μικρὰ χρυσοκέντητα σκουφάκια καὶ πλείστα ἄλλα πράγματα, τὰ ὅποια συνθηζοῦσι νὰ ἐκθέτωσιν εἰς τὰς ἐμπορικὰς πανηγύρεις. Ἐφαντάζετο τὴν χαρὰν καὶ τοὺς γέλωτας τῶν γυναικῶν καὶ κορασιῶν καὶ τὰ πολυποίκιλα αὐτῶν φορέματα καὶ καλύμματα τῆς κεφαλῆς καὶ τὸν χορὸν, πρὸ πάντων τὸν χορὸν!

Ἡ Μαριά δὲν ἔχόρευε πλέον τοὺς Ἀθιγγανικοὺς χορούς, αὐδὲ εἶχε πλέον τὸ τέφι τῆς, ἀλλ' ἔχόρευεν ὁμῶς ὅλους τοὺς χορούς καὶ πάντες οἱ χορευταὶ ἐζήτουν νὰ χορεύωσι μετ' αὐτῆς, διότι ἔχόρευεν ἐλαφρὰ καὶ μετὰ χάριτος.

«Ἄ! νὰ τὴν ἡ Μορφούλα! ἀνεφώνησεν ἡ Μαριά βίπτουσα εἰς τὰς ὄρνιθας διὰ μιᾶς ὅλον τὸ σκῦβαλον τὸ ὅποιον εἶχεν ἐν τῇ ποδιᾷ τῆς καὶ ἔδραμεν εἰς προὔπαντησιν τῆς φίλης τῆς.

— Μάλιστα, νὰ τὴν ἡ Μορφούλα, εἶπεν ἡ Εὐμορφία εἰσερχομένη. Ὁ Ἰωσήφ ἤθελε νὰ με φέρῃ, ἀλλὰ του εἶπα ὅτι δὲν ἦτο ἀνάγκη. Ἄν ἤρχετο θὰ ἤθελε ὀμιλῆσαι, θὰ ἤρχιζε νὰ σου διηγηθῇ καὶ νὰ σου περιγράψῃ τὴν πανήγυριν καὶ τελειωμὸν δὲν θὰ εἶχε. . . Καὶ ἐγὼ εἶμαι κουρασμένη! . . . κουρασμένη! Θαρρῶ πως θὰ πάγω κατ' εὐθείαν εἰς τὸ κρεββατάκι μου νὰ πλαγιάσω. Ἐπῆρα ὁμῶς δύο ἢ τρεῖς ὕπνους μέσα εἰς τὸ κάρρο τῆς κυρὰ Ἀναστασίας, ἀλλὰ ἀκόμη θέλω νὰ κοιμηθῶ. Μαριά, δὲν ἔρχεσαι νὰ με φιλήσῃς; Σοὺ ἀγόρασα μερικά ζαχαρωτά, ἕνα προσκεφαλάκι νὰ καρφῶνῃς τῆς βελόνες σου καὶ ἕνα σταυρουδάκι μαλακμοκαπιτισμένο νὰ τρ. κρεμάσῃς εἰς τὸν λαϊμὸν σου. Τὰ ἄφησα εἰς τὸ κάρρο καὶ θὰ τα φέρῃ ὁ Ἰωσήφ ἔπειτα μαζί μετὰ τὰ δικά μου πράγματα. Ἄχ! Μαριά μου, πῶς ἐλυπήθηκα ὅπου δὲν σε εἶχα μαζί μου! τί διασκεδάσεις! Ἐχόρευσα! ἔχόρευσα! καὶ ἔχόρασα!..

— Καὶ με ποῖον ἐχόρευες; ἠρώτησεν ἡ Μαριά διὰ νὰ εὐρη ἀφορμὴν νὰ ἡμιλήσῃ. Ὅπως δῆποτε ἠσθάνετο λύπην πολλὴν διότι καὶ αὐτὴ δὲν ἐπῆγεν εἰς τὴν πανήγυριν.

— Ὡ ἐχόρευσα με πολλοὺς. Πρῶτα πρῶτα με τὸν Ἰωσήφ, διότι μαζί μ' αὐτὸν καὶ με τὴν μητέρα του ἐπῆγα εἰς τὸ πανηγύρι. Ἀλλὰ δὲν χορεύει καλὰ, ἐγὼ προτιμῶ τοὺς ἄλλους. Μάλιστα τὸν Γιάννην τὸν υἱὸν τοῦ Χεμπερλῆ τοῦ ξενοδόχου . . . τὸν γνωρίζεις.

— Ὡ! Μορφούλα μου, ἐχόρευες μ' αὐτόν; Μὰ δὲν εἰζέυρεις ὅτι αὐτὸς δὲν εἶνε τίμιος νέος; ἔφαγε τόσα χρήματά τοῦ πατέρα του, εἶχε τόσα χρῆμα, πίνει, παίζει, δὲν σέβεται τοὺς γονεῖς του. . . λέγουν μάλιστα καὶ ὅτι κλέπτει εἰς τὸ παιγνίδι καὶ ὅτι ἔφαγε καὶ ξένα ἕνα σωρὸ χρήματα διαφόρων ἀνθρώπων. Ἄν το μᾶθη ὁ πατέρας σου θὰ του κάκοφον.

— Πα! καθεσται καὶ ἀκούεις τί λέγει ὁ κόσμος; τὸν ζηλεύουν, τὸν φθονοῦν, διότι εἶνε ἐξυπνότερος ἀπ' αὐτούς, χορεύει καλλίτερα ἀπὸ ὅλους, εἶνε τὸ εὐμορφότερο παλλικάρι τοῦ χωριοῦ καὶ θὰ κληρονομήσῃ ἀπὸ τὸν πατέρα του πολλὰ. Τὸ ξενοδοχεῖόν του κερδίζει τὰ ἐλέη τοῦ Θεοῦ καὶ ὁ πατέρας του θὰ του ἀφήσῃ παρὰ με οὐρά.

— Ἄν δὲν τα ἐτραγε ἀπὸ τώρα ὁ υἱὸς του ὁ προκομμένος. Εἰζέυρεις ὁμῶς ὅτι ὁ πατέρας σου ὅταν θὰ δώσῃ κανενὸς τὸ χέρι του δὲν ἐρωτᾷ ἂν ἔχη χρήματα ἢ ὄχι, καὶ ὅτι ποτέ του δὲν θὰ δώσῃ τὸ χέρι του εἰς τὸν Γιάννην τὸν υἱὸν τοῦ ξενοδόχου.»

Ἡ Εὐμορφία περιστράφη ταχέως περὶ ἑαυτὴν καὶ εἶπε:

«Ἔτσι τὰ λέγει τώρα ὁ μπαμπάκας μου, ἀλλὰ ἔπειτα θὰ κάμῃ ὅ τι θέλω ἐγὼ. . . Τάχα θαρρεῖς ὅτι δὲν θὰ χαρῇ καὶ δὲν θὰ καμαρώνῃ

νὰ με ἰδῇ διευθύντριαν τοῦ ξενοδοχείου! . . . Κυρία Χεμπερλῆ! . . . τί εὐμορφον ὄνομα. Νὰ κάθῃσαι εἰς τὸ γραφεῖόν καὶ νὰ βλέπῃς ἄλημέρα ἕνα σωρὸν ἀνθρώπους. . . τί εὐμορφα . . . ψυχὴ μου!

— Εὐμορφία μου! δὲν συλλογίζεσαι καλὰ! . . . εἶπεν ἡ Μαριά ἐντρομος.

— Συλλογίζομαι πολὺ καλὰ, κυρὰ μου, καὶ ἐκεῖνος συλλογίζεται ἀπαράλλακτα. Ἐγὼ δὲν το ἀπεφάσισα ἀκόμη, ἀλλὰ μόνον νὰ θελήσω καὶ εὐθὺς γίνεται. Δὲν λέγω εἶνε καὶ ὁ Ἰωσήφ — τάχα δὲν τὴν ἐνόησά τὴν μητέρα του; τί θέλει καὶ τριγυρίζει ὅλο καὶ ἐδῶ πέρα — εἶνε καὶ ὁ Ἰωσήφ, ἀλλὰ αὐτὸς δὲν χορεύει καλὰ καὶ ἔπειτα θὰ ζήσω ὅλην μου τὴν ζωὴν

«ΜΙΚΡΟΣ ΠΕΤΕΙΝΟΣ ἘΠΗΛΗΣΕΝ ΕΠΙ ΤΟΥ ΠΟΔΟΣ ΤΗΣ» (Σελ. 117)

ἐδῶ εἰς τὴν ἐξοχὴν καὶ δὲν μ' ἀρέσει. Καλέ, Μαριά, τί μούτρα εἶν' αὐτά; Πῶς στραβώνεις τὸ μούτρακι σου: Ἐλα δὲ καὶ μὴ χολοσᾷς καὶ ἀκόμη δὲν εἶνε τίποτε, ἀκόμη δὲν ἀπεφάσισα τί θὰ κάμω. Ἄ! δὲν μπορῶ νὰ σταθῶ εἰς τὰ

πόδια μου. Ἐχε γειά, Μαριά μου, ὅταν σηκώθῃς ἔπειτα θὰ σου εἰπῶ τῆς εὐμορφίης τοῦ πανηγυριοῦ.»

Ἡ Εὐμορφία ἠσπάσθη πάλιν τὴν Μαριάν καὶ ἔσπευσεν εἰς τὴν οἰκίαν.

Ἡ Μαριά ἐκάθισεν ἐπὶ λίθου καὶ ἔμεινεν ἐπ' ὀλίγον ἀκίνητος, σφίγγουσα τὰς δύο χεῖρας τῆς καὶ συνοφρουμένη. Μικρὸς πετεινὸς ἐπῆδησεν ἐπὶ τοῦ ποδός τῆς καὶ τὴν ἀπέσπασεν ἀπὸ τὰς σκέψεις τῆς. Ἐφερε τὰς χεῖρας τῆς εἰς τὸ μέτωπον, ὡς θέλουσα νὰ ἀποδείξῃ ὀχληρὰν τινα σκέψιν καὶ ἐγεγῆσεν ἐπανέλαβε τὴν ἐργασίαν τῆς.

[Ἐπταὶ συνέχεια]

Π. Ι. ΦΕΡΜΟΣ

κατὰ παράκλησιν ἐκ τοῦ Γαλλικοῦ τοῦ Κας COLOMB.

ΤΟ ΠΑΙΔΙ ΤΟΥ ΜΗΧΑΝΙΚΟΥ

Ο Γιαννάκης του Νικόλα ήταν παιδί με καλή καρδιά, δώδεκα χρόνων, με κατάλευκον δέρμα, με γλυκά μαύρα μάτια, σκιαζόμενα από μελανιάς και πυκνὰς βλεφαρίδας μακράς και μεταξώδεις.

Ήτο θελκτικόν και νοήμον παιδί και όλοι οι υπάλληλοι του σιδηροδρόμου, του οποίου ήτο και ο πατήρ του μηχανικός, τὸ ἐλάτρευον.

Η μητέρα του απέθανεν ὅτε ἑίδε τὴν ζωὴν εἰς τὸ πέμπτον τῆς παιδεί! Ὅλοι τὴν ἐγνώριζον εἰς τὸν σιδηροδρόμον, ὅλοι τῆς ἦσαν γνώριμοι. Ὁ Γιαννάκης εἶχε κληρονομίαν ἀπὸ τὴν μητέρα του τὸ λευκὸν τῆς δερμα και τὰ σγουρά καστανά μαλλιά τῆς, ἀπὸ δὲ τὸν πατέρα του τὴν ρωμαλέαν κρῆσιν, τὸν ἰσχυρὸν σκελετὸν και τὸν ἀκούραστον και ἐξερευνητικὸν ὀφθαλμὸν τὸν ὁποῖον ἔχουσιν οἱ μηχανικοὶ τῶν σιδηροδρόμων, και μάλιστα κατὰ τὰς σκοτεινὰς νύκτας τῶν θυελλῶν και τῶν καταιγίδων.

Ὁ Γιαννάκης ἦτο σχεδὸν πρῶτος τῆς τάξεώς του, ἀξιαγάπητο παιδί, ἀλλὰ ἕνα τὸν ἐγαλοῦσε, ποῦ ἤθελε νὰ κἀνῆ τὸν μεγάλον! Ὅλα τὰ παιδιά ἔχουν αὐτὴ τὴ μανία. Θέλουν νὰ μεγαλώσουν!

Μίαν ἡμέραν—Σάββατο ἀπόγευμα ποῦ δὲν εἶχε σχολεῖο—ἐνῶ μία γραῖα θεία του ἐφύλαγε τὰ ἀδελφάκια του, ἐκεῖνος, ὁ μεγάλος, με τὰ χέρια ἔς τὴν τσέπη, ἐβγήκε περίπατο κατὰ τὸν σταθμὸν τοῦ σιδηροδρόμου.

—Ὁ πατέρας σου ἐργάζεται σήμερον εἰς τὸ 32ον τραῖνον, τοῦ εἶπον δύο ἐργάται ἐνῶ αὐτὸς ἐθαύμαζε τὸν δύνοντα ἥλιον ὀπίσθεν τοῦ λόφου και μακρὰν τὴν θάλασσαν πορφυρὰν ὑπὸ τὰς ἀσθενεῖς του ἀκτῖνας.

Ὁ Γιαννάκης ἐστρέψε τὴν ἐκφραστικὴν κεφαλὴν τοῦ κεκαλυμμένην ὑπὸ τῆς πυκνῆς κόμης του ὡς νὰ ἐξήρχετο ἀπὸ πυκνὸν καπνὸν τῆς ἀτμομηχανῆς.

—Ναί, κύρ Ἀντώνη, και πιστεύω ὅτι θὰ εἶνε μετὸ 19ον αὔριο τὸ πρῶν.

Και ἐστράφη ὁ κύρ Ἀντώνης λέγων εἰς τὸν φίλον του:

—Πᾶμε νὰ πιούμεε μιὰ μαστίχα; ἐρχέσαι και σύ, Γιαννάκη, νὰ πάρης μιὰ;

Ὁ μεγάλος δὲν ἠθέλησε νὰ ἐκπέσῃ τὸρα και ἐδέχθη τὴν πρότασιν.

Κατέπτε μετὰ κόπου τὴν μαστίχην κατακαύσασαν τὸν λάρυγγά του, και ὑπερήφανος ἐπειτα, κατακόκκινος, με δακρυσμένους ὀφθαλμούς, ἐκύτταξε τὸν κύρ Ἀντώνη και τὸν φίλον του.

Τὸν ἐστειλαν ἐπειτα ν' ἀγοράσῃ καπνὸν, και διὰ τὸν κόπον του εἰς τὴν ἐπιστροφὴν του τῶ προσέφερον και ἄλλην μίαν, και τρίτην, τῶ ἀνέμιξαν και ἄλλα ποτὰ διὰ νὰ διασκεδάσωσι. Ἐκεῖνος τὰ ἐδέχθη, τὰ ἐρόφησε και ἀπῆλθεν ἐπειτα πρὸς τὸν σταθμὸν με τὴν ἐλπίδα νὰ συναντήσῃ τὸν πατέρα του. Ἀλλὰ δὲν τὸν εὔρε.

Κουρασμένος ὁ κύρ Νικόλας ἀπὸ τὴν ἐργασίαν τῆς ἡμέρας, θερμὸς ἀπὸ τὸ μέρος τῆς μηχανῆς, ψυχρὸς και παγωμένος ἀπὸ τὰ ἐξω ποῦ τὸν ἐφύσούσεν ὁ ἀνεμὸς ψυχρότερος ἀκόμη ἀπὸ τὴν ταχύτητα, ἐπέστρεψε βιάστικὸς εἰς τὴν οἰκίαν του.

Ὁ θερμαστὴς εἶχεν ὀδηγήσῃ τὴν μηχανὴν εἰς τὴν ἀποθήκην.

Ἄ! πῶς τὴν ἐγνώριζεν αὐτὴν τὴν μηχανὴν ὁ Γιαννάκης! Ἦτον ὁ χαϊδεμένος ὄλων τῶν υπαλλήλων τοῦ σιδηροδρόμου και τὸν ἄβινον νὰ εἰσέρχεται πάνταχοῦ. Εἰσῆλθεν εἰς τὴν ἀποθήκην. Ἡ μηχανὴ ἦτο ἐκεῖ! Ὁ Γιαννάκης ἔλαμψε ἕνα δύο γύρους περίξ αὐτῆς κυρίζων και ἐξετάζων ὡς εἰδήμων. Ἐλαμπε θερμὴ με τὴν μαύρην καπνοδόχην τῆς, με τοὺς μεγάλους τροχοὺς τῆς, τοὺς καταλεύκους ἄξονας λεπτοὺς και λείους ὡς κνήμας κέλητος, και τοὺς δύο φανούς ἐμπρὸς ὡς ὀφθαλμούς φανταστικοῦ θηρίου, πρὸ τοῦ ὁποῖου τίποτε δὲν ἠδύνατο ν' ἀντιταθῆ.

Ὁ Γιαννάκης δὲν ἤξευρε τί εἶχε, ἔβλεπεν ὅλα νὰ στρέφονται γύρω του ἢ ὀψις του ἦτο καταπόρφυρος, ἤστραπτον, οἱ ὀφθαλμοὶ του, οἱ πόδες του δὲν τὸν ὑπεστήριζον. Μία ἰδέα τοῦ ἐπέρασε τὸρα: ἀνὰ ἀνέλθη ἐπὶ τῆς ἀτμομηχανῆς και δὲν ἠδύνατο νὰ ἀντισταθῆ εἰς τὸν πειρασμόν. Ἐκύτταξε περίξ αὐτοῦ περιέργως. Κανείς! μακρὰν ἕνας μόνον ἄνθρωπος ἦτον ἐνησχολημένος εἰς τὸ ἔργον του. Ὁ φανὸς ἐπὶ τοῦ ὑψηλοῦ κοντοῦ ἐδείκνυε ὅτι ἡ γραμμὴ ἦτο κλεισμένη, διότι ἤρ-

χετο ἡ ταχεῖα ἀμαξοστοιχία. Με δύο πηδῆματα, ὁ Γιαννάκης εὔρεθη ἐπὶ τῆς μηχανῆς. Τὴν ὥραία ποῦ ἦτο! Ὅποια ὑπερηφάνεια! Αὐτὸς τὸρα ἦτον ὁ κύριος τῆς ἀτμομηχανῆς!

Ἀθουρίθως ἤνοιξε τὴν θύραν τῆς ἐστίας. Πόσον θερμὰ ἦτον ἐκεῖ μέσα. Ἡ βελὸν τῶ μαγομέτρου ἦτον ἀκίνητος: ἡ βελὸν τὴν ὁποῖαν πρέπει νὰ παρατηρῆ ὁ μηχανικός ὅταν ἐργάζεταιται.

Τὴν περίεργον! μόνον μία στροφή και ἡ μηχανὴ θὰ ἐκινεῖτο.

—Λίγο, . . . λίγο μόνον, νὰ δοκιμάσω, εἶπε καθ' ἑαυτὸν, ἕνα μέτρον νὰ προχωρήσω και ἐπειτα τὴν σταματῶ!

Τολύπη ἀτμοῦ! και ἄλλη μία και ἄλλη ζωηροτέρα, κυρίζουσα, ἐπειτα καπνὸς ὡς νὰ ἐξεπέμπετο ἐκ τῶν ρωθῶνων γίγαντος, και ὁ βαρὺς ὄγκος ταλαντεύεται, κινεῖται, προχωρεῖ. . . . ἐξέρχεται τῆς ἀποθήκης.

Ἐνας υπάλληλος ἐράνη εἰς μίαν ἄκραν. Τὸ παιδίον φοβεῖται, ἀμφιβάλλει, ταρασσεται, τρελλαίνεται, θέλει νὰ σταθῆ ἄλλ' ἀπατάται εἰς τὴν κίνησιν, σῦρει δι' ὅλης τῆς δυνάμεως τὴν στροφίγγα και ἡ μηχανὴ ρίπτεται μυκωμένη πρὸς τὰ ἐμπρός. Οἱ σταθμαρχαὶ τρομάζουσιν. Ὁ κίνδυνος ἐπὶ τῆς γραμμῆς! ἀνακινουοῦσι μανιώδεις τὰς ἐρυθρὰς σημαίας των, ὡς σημεῖον κινδύνου, ἀλλ' ἡ μηχανὴ ὠρίεται, τρέχει.

Οὐδείς δύναται νὰ τὴν σταματήσῃ και ὁ Γιαννάκης εἶνε νεκρὸς ἐκ τοῦ φόβου του. Γέροντες κλειδοῦχος πολὺ φίλος τοῦ πατρὸς του τὸν ἀνεγνώρισεν ἐν τῇ ἀστραπιαίᾳ αὐτῇ ταχύτητι, ὡς νὰ ἐζήτει βοήθειαν, με τοὺς ὀφθαλμούς ὑπερμέτρως ἀνοικτούς, τὰ καστανά μαλλιά του κυματίζοντα ἐν τῶ μέσω τοῦ ἀτμοῦ τῆς μηχανῆς.

Ἐνῶ ἡ φέρουσα τὸν Γιαννάκην ἀτμομηχανὴ ἐτρέχεν ὡς ἀστραπὴ ἐπὶ τῆς γραμμῆς, ἡ

μεγάλη και ταχεῖα ἀμαξοστοιχία ἤρχετο τὴν αὐτὴν ὄραν πλήρης κόσμου ἐκ τῆς πόλεως Π. Ἡ συγκρούσις ἦτο ἀναπόφευκτος και ἡ ἐκτροχιασὶς βεβαία. Πόσος κόσμος θὰ ἐχάνετο, τί καταστροφὴ θὰ ἐγένετο!

Ὁ σταθμαρχὸς τοῦ πρώτου σταθμοῦ, ἀπὸ τὸν ὁποῖον ἐξεκίνησεν ἡ ἀτμομηχανὴ με τὸν Γιαννάκην, τρέχει εἰς τὸ τηλέφωνον, κωδωνίζει, φωνάζει, εἰδοποιεῖ τὸν σταθμαρχὸν τοῦ ἀμέσως ἐπομένου σταθμοῦ περὶ τοῦ γεγονότος και παραγγέλλει νὰ ἐκτροχιάσῃ τὴν τρέχουσαν πρὸς τὰ ἐκεῖ ἀτμομηχανὴν, ὅπως σώσῃ τὸν κόσμον τὸν ὁποῖον ἐφερεν ἡ ταχεῖα ἀμαξοστοιχία ἐκ τῆς πόλεως Π.

Τὸ τηλέφωνον ἀπήτησε βραχνὸν σιγά, σιγά!
—Καλά!

Ὁ κλειδοῦχος ἐστρέψε τὴν κλεῖδα ἐκτελῶν ἔργον δημίου τὴν στιγμὴν ἐκείνην και συγχρόνως σωτήρος.

Ἴδου ἡ ἀτμομηχανὴ ἐρχεται, κάμπτουσα, τὰ χόρτα πρὸ αὐτῆς, περιστρέφουσα τὰ χῶματα και τὰ πετραδάκια τῆς γραμμῆς.

Ὡς ἐξ ἐνστίκτου ὁ Γιαννάκης ἤγειρε τοὺς βραχίονας πρὸς τὸν οὐρανόν. Ἐτσι τὸν ἐμάνθανεν ἡ καυμένη ἡ μητέρα του νὰ προσεύχεται, ὅταν μικρὸ ἀκόμη παιδάκι, τριανταφυλένιο τὸ ἐχόρευεν εἰς τὰ γόνατά τῆς. ἠθέλησε νὰ εἰπῆ κάτι, ἤνοιξε τὸ στόμα του, ἀλλ' οὐδείς τὸν ἤκουσε.

Ἐστράφη ἡ ἀτμομηχανὴ, ἐπροχώρησεν ἀκόμη δύο δευτερόλεπτα.

Κρότος φοβερὸς ἠκούσθη, και τεμάχια σιδηροῦ και ξύλων ἀνετινάχθησαν, ἡ γῆ κατεσκάφη και μεταξὺ τῶν συντριμμάτων τῆς μηχανῆς εὔρεθησαν τεμάχια τοῦ Γιαννάκη.

Ἡ μεγάλη ἀμαξοστοιχία παρῆλθεν ἀνεόχλητος και οἱ ἐπιβάται ἐσώθησαν, ἀλλ' ὁ Γιαννάκης ἐθυσίασθη δι' ὄλους!

ΦΑΚ

ΟΙ ΕΦΕΥΡΕΤΑΙ ΤΗΣ ΡΑΠΤΙΚΗΣ ΜΗΧΑΝΗΣ

[Συνέχεια και τέλος. Ίδε σελ. 104.]

Ευτυχώς διά τὸν εφευρέτην φίλος τις ἦλθεν εἰς ἐπικουρίαν του. Ἦτο ἀρχαῖος συμμαθητὴς του, ξυλέμπορος, ὀνομαζόμενος Γεώργιος Φίσερ· οὗτος συγκατένευσε νὰ τῷ χορηγήσῃ τὰ ἀναγκαζοῦντα χρήματα.

Ὁ εφευρέτης ἐργάσθη ἀδιακόπως καθ' ὅλον τὸν χειμῶνα τοῦ 1844—1845. Τὸν Ἀπρίλιον ἡ μηχανὴ του, ἂν καὶ δὲν ἦτο τελειοποιημένη καθ' ὅλα, ἐρραπτεν ὅμως. Τὸν ἐπόμενον μῆνα ἀπεπερατώθη καὶ ἐργάζετο ὡς ἐπεθύμει ὁ εφευρέτης αὐτῆς (1).

Τώρα ἐπρεπε νὰ κάμῃ γνωστὴν τὴν μηχανήν του καὶ νὰ κατορθώσῃ νὰ τὴν ἐγκολποθῶσιν αἱ ράπται. Ὁ Χόβ προσεκάλεσε λοιπὸν εἰς τὸν οἶκόν του διαφόρους ἐμποροράπτας διὰ νὰ τοῖς ἐξηγήσῃ τὰ πλεονεκτήματα τῆς εφευρέσεώς του. Ἄλλ' οὐδεὶς ἠθέλησε νὰ ἀπασχοληθῇ. Ἐν ἑκ τῶν δύο, ἔλεγον: ἡ δὲν ἀξίζει τίποτε ἡ μηχανή, καὶ τότε πρὸς τί νὰ χάσῃς τὸν καιρὸν των διὰ νὰ τὴν ἴδωσιν ἢ εἶνε ἀξία προσοχῆς καὶ ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει θὰ γίνῃ ἀφορμὴ νὰ δυστυχῆσωσιν οἱ ράπται!

Βλέπετε, τὴν ἀντίπραξιν τὴν ὅποιαν ἀπήντησεν ἐν Γαλλίᾳ ὁ Τιμοιὴ τὴν ὑφίστατο τότε ὁ Ἡλίας Χόβ ἐν ταῖς Ἠνωμέναις Πολιτείαις. Εἰς μάτην μετεχειρίσθη ὅλα τὰ μέσα τῆς πειθούς, ὁ ἀμερικανὸς εφευρέτης. Κατηνάλωσεν ἀνωφελῶς ὀλόκληρον δεκαετίαν παρακαλῶν, προβαίνων εἰς διάφορα διαβήματα, δίδων ἐξηγήσεις.

Δέκα ἐτη!... Δὲν εἶνε ὀλίγον! καὶ ἠδύνατο νὰ ἀποθαρρυνθῇ, καὶ ὁ μάλλον ἐπίμονος ἄνθρωπος. Ἐν τούτοις ὁ Χόβ δὲν ὑπεχώρησεν! Ἐστοιχημάτισε νὰ ἐκτελέσῃ μόνος, μὲ τὴν μηχανήν του, τὴν ἐργασίαν ὅσην ἠδύνατο πέντε ὁμοῦ ταχύτατοι ἐργάται νὰ ἐκτελέσωσιν. Ὁ πρωτοφανὴς οὗτος ἀγὼν ἐγένετο ἐν δημοσίᾳ αἰθούσῃ εἰς ἣν ἡ εἰσοδος ἦτο ἐλευθέρη. Παρεσκευάσθησαν δέκα τεμάχια ὑφάσματος ἰσομήκη· ἕκαστος τῶν πέντε ἐργατῶν ἔλαβεν ἀνὰ ἓν τεμάχιον, τὰ δὲ ἄλλα πέντε ἐδόθησαν εἰς τὸν Χόβ.

Τὸ ἀποτέλεσμα τοῦ στοιχήματος ὑπῆρξε καταπληκτικόν. Οἱ ἐργάται μὲν εἶχον ἐκτε-

(1) Ἡ μηχανὴ αὕτη διατηρεῖται καὶ εἶνε ἐκτεθειμένη ἐν Νέα Ἰόρκῃ.

λέσῃ τὸ ἥμισυ τῆς ἐργασίας, ἐνῶ ἡ μηχανὴ ἐτελείωσε τὴν ἰδικὴν τῆς.

Ἐβλόγον ἦτο νὰ ὑποθέσῃ τις ὅτι κατόπιν τοιαύτης περιφανοῦς νίκης, δι' ἧς ἀπεδείχθη ὀφθαλμοφανῶς ἡ ἀξία τῆς μηχανῆς του, θὰ ἐλάμβανεν ὁ Χόβ πολλὰς παραγγελίας πρὸς κατασκευὴν μηχανῶν ἄλλ' οὐδεμίαν τῷ ἐδόθη. Καθ' ὅλην τὴν Ἀμερικὴν δὲν εὐρέθη οὔτε εἰς ράπτῃς νὰ ἀγοράσῃ τὴν μηχανήν καὶ νὰ ἐπωφεληθῇ τῆς οικονομίας τὴν ὅποιαν ἡ χρῆσις αὐτῆς ἀπέφερε. Ἐμποροράπται τινες δυσκορίζοντο ὅτι ἡ μηχανὴ πολὺ περιωρισμένης ὑπηρεσίας ἠδύνατο νὰ προσφέρῃ ἐν ἑκ τῶν ἐλαττωμάτων τῆς, ἔλεγον, εἶνε καὶ τὸ ὅτι ἐν μόνον εἶδος ραψίματος κάμνει. Ἄλλοι πάλιν ἐπροφασίζοντο ὅτι θὰ ἐλιθοβολούγτο ἀπὸ τοὺς ἐργάτας των, ἂν εἰσῆγον εἰς τὰ καταστήματά των μηχανὴν τοιαύτην, ἥτις θὰ ἐπέφερε τὴν ἐλάττωσιν τῆς ἀξίας τῶν ἐργοχειρῶν. Τρίτη δὲ, ἡ καὶ πολυπληθεστέρα, διεκήρυττεν ὅτι ὅπως ἐβάδιζον αἱ ἐργασίαι των ἡσὰν πολὺ εὐχαριστημέναι καὶ θειώρουν ἀνωφελεῖς νὰ προστρέξωσιν εἰς νεωτερισμοὺς τῶν ὁποίων ἡ ὠφέλεια ἦτο ἀβεβαία.

Παρὰ τὰ προσκόματα τὰ ὅποια εὕρισκεν ὁ Χόβ ἐξηκολούθει νὰ ἐργάζεται. Κατεσκεύασε δευτέραν μηχανήν, τελειότεραν τῆς πρώτης, καὶ ἔλαβε προνόμιον εφευρέσεως. Ἐξέθεσε τότε τὴν μηχανήν του εἰς τὴν θέαν τοῦ κοινού· πλείστοι ὅσοι ἐσπευδον νὰ τὴν ἴδωσιν ἄλλ' ἀνευ πρακτικοῦ ἀποτελέσματος.

Ὁ Γεώργιος Φίσερ, ὁ χρηματικὸς χορηγός, ἐξοδύσας 2,000 δολλάρια δι' αὐτὴν (10,000 φρ. περίπου) δὲν εἶδε πλέον χρήματα, θεωρῶν ἀρκετὰ τὰ ὅσα ἐδωκεν. Ὁ Ἡλίας Χόβ τότε ἠναγκάσθη νὰ ἐγκαταλείψῃ τὸ κατάστημά του καὶ κατέφυγεν εἰς τὸν πατέρα του.

Δὲν ὠμολόγει ὅμως ἑαυτὸν ἠττημένον. Ἄν ἡ Ἀμερικὴ ἤρνεῖτο τὴν μηχανήν του, ἴσως ἡ Ἀγγλία θὰ τὴν υἱοθέτει. Ἐπρεπεν ὁπωσδήποτε νὰ δοκιμασθῇ.

Τὸν Ὀκτώβριον τοῦ 1846 ὁ ἀδελφός του Ἀμάζιας Χόβ, ἀπῆλθεν εἰς Λονδίνον, κομίζων μίαν ἐκ τῶν μηχανῶν τὰς ὁποίας ἔκαμεν ὁ Ἡλίας. Ἐύρεν Ἀγγλον τινὰ ὄστις, ἀφοῦ ἐξή-

τάσεν τὴν μηχανήν, συνήνεσε νὰ τῷ χορηγήσῃ χρήματα ὅπως τὸν βοηθήσῃ νὰ τὴν κάμῃ γνωστὴν.

Ὀλίγον χρόνον κατόπιν κατασκευάσθη τις στηθοδέσμων ἐπεσκέφθη τὸν Ἀμάζιον καὶ τῷ ἐπρότεινε νὰ συνάψωσι συμβόλαιον διὰ τὴν μηχανήν.

Ὁ Ἀμερικανὸς ἐδέχθη τὰς προτάσεις τοῦ ἐμπόρου καὶ παρεχώρησεν αὐτῷ ἀντὶ 250 λιβρῶν στερλινῶν (6,200 φράγκων) ὄχι μόνον τὴν μηχανήν, ἀλλὰ καὶ τὸ προνόμιον νὰ κατασκευάσῃ ὅσας ἄλλας ἠθέλε κρίνει ἀναγκαῖον. Τὸ συμβόλαιον περιελάμβανε μάλιστα ὅτι ὁ κατασκευαστὴς τῶν στηθοδέσμων ἦτο ὁ μόνος κατόχος τοῦ προνομίου τῆς κατασκευῆς καὶ πωλήσεως τῶν μηχανῶν τοῦ Χόβ ἀνὰ τὴν Μεγάλην Βρεττανίαν, ὑπὸ τὸν ὄρον νὰ πληρῶνῃ εἰς τὸν εφευρέτην τρεῖς λίρας στερλινῶν, δι' ἕκαστην πωλουμένην μηχανήν. Ὁ ἔμπορος ἀπῆλθε τέλος ὅπως ὁ εφευρέτης μεταβῇ εἰς Λονδίνον, ἵνα ἐπὶ μισθῷ τριῶν λιρῶν στερλινῶν καθ' ἑβδομάδα, ἐφαρμόσῃ τὴν εφευρέσειν του εἰς τὴν κατασκευὴν τῶν στηθοδέσμων.

Ὁ Ἡλίας ἐνέκρινε καθ' ὅλα τὰς συμφωνίας τοῦ ἀδελφοῦ του. Καὶ τὴν 5 Φεβρουαρίου 1847 ἀνεχώρησεν εἰς Ἀγγλίαν ὅπου ἡ οἰκογένειά του δὲν ἐβράδυνε νὰ τὸν ἀκολουθήσῃ.

Μετὰ ὀκτῶ μηνῶν σκέψεις καὶ κόπους κατῴρθωσεν νὰ καταστήσῃ τὴν μηχανήν του ἱκανὴν νὰ ράπτῃ καὶ στηθοδέσμους.

Ὁ ἀγνώμων ὅμως ἔμπορος, ἀφοῦ ἐξεπληρώθη ἡ ἐπιθυμία του, ἔπαυσε νὰ πληρῶνῃ τὸν ἐβδομαδιαῖον μισθὸν εἰς τὸν Ἡλίαν Χόβ, ἐπὶ τῷ λόγῳ ὅτι δὲν εἶχε πλέον ἀνάγκη τῶν ὑπηρεσιῶν του. Καὶ ἀρχίζον ἀπὸ τούτου αἱ θλιβερώτεραι ἡμέραι τοῦ βίου τοῦ εφευρέτου. Περιῆλθεν εἰς τὴν ἐσχάτην ἐνδειαν. Ἄνευ δὲ τῆς βοηθείας φίλου τινος ὁ Χόβ καὶ ἡ οἰκογένειά του θὰ ἀπέθνησκον τῆς πείνης.

Ὁ φίλος αὐτός, τὸν ὅποιον κατὰ τύχην ἐγνώρισεν, ἦτο ἀμαζηλάτης τις ὀνομαζόμενος Κάρολος Ἰγγλις. Χάρις αὐτῷ ἐνοικίασε μικρὸν ἐργαστήριον, ἠγόρασε, μερικὰ ἐργαλεῖα καὶ ἐπεδόθη εἰς τὴν κατασκευὴν τετάρτης ραπτικῆς μηχανῆς. Ἄλλ' ὁ Ἰγγλις ἦτο πτωχὸς καὶ δὲν ἠδύνατο νὰ παραχωρῇ εἰς τὸν Ἡλίαν μεγάλα χρηματικά ποσά. Ὁ εφευρέτης μεθ' ὅλης τῆς οἰκογενείας του περιεμαζεύθησαν εἰς ἓν καὶ μόνον μικρὸν δωμάτιον ἐν τῷ ὅποιῳ ἐκαμῶντο, ἐτρωγον, ἐμαγεύεον καὶ ἐργάζοντο.

Καὶ τὸ ἄθλιον αὐτὸ δωμάτιον ἦτο τὸ χειρότερον δωμάτιον οἰκίας τινος κειμένης εἰς τὴν μάλλον ἀπόκεντρον καὶ τὴν μάλλον ἀνάθαρτον συνοικίαν τοῦ Λονδίνου.

Χάρις εἰς τὴν καλοσύνην τοῦ φίλου του εὔρε τὰ μέσα νὰ στείλῃ εἰς τὴν Ἀμερικὴν εἰς τοὺς γονεῖς του τὴν οἰκογένειάν του. Καὶ οὕτω ἦε συγχος διὰ τὴν τύχην τῶν οἰκείων του ἠδύνατο μόνος νὰ ἀγωνισθῇ ἐν Ἀγγλίᾳ κατὰ τῶν ἐναντιοτήτων τῆς τύχης ὑπὲρ τῆς εφευρέσεώς του.

Τῆς οἰκτρᾶς καταστάσεως εἰς ἣν εὕρισκετο κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην ὁ Χόβ μάς δίδει

ἰδέαν ἐπιστολὴ τις τοῦ φίλου του ἀμαζηλάτου: «Ἐνόσω ἡ σύζυγός του ἦτο ἀκόμη ἐν Λονδίνοι· ἔγραψεν ὁ Ἰγγλις, ἐδάνεισθη παρ' ἐμοῦ διάφορα μικρὰ ποσά καὶ μὲ παρεκάλεσε πλειστάκις νὰ μείνῃ ἐγγυητὴς παρὰ τῷ ἀρτοποιῷ καὶ τῷ παντοπώλῃ ὅπως τῷ δίδωσι πίστωσιν. Τὴν ἡμέραν τῆς ἀναχωρήσεως τῆς οἰκογενείας του, ἡ πλύντρια ἔφερε τὰ ἀσπρόρουχα, ἀλλὰ τὰ παρέλαβε πάλιν μαζί της, διότι δὲν εἶχον νὰ τὴν πληρώσουν. Ὅταν ἐπέστη ἡ στιγμή τῆς ἀναχωρήσεως ἤμην ἐκεῖ διὰ νὰ μισθώσῃ ἀμαζαν' καὶ μεταφέρῃ τὴν οἰκογένειάν του εἰς τὴν προκυμαίαν τῷ ἐδάνεισα ὀλίγα ψιλὰ, τὰ ὅποια μοὶ ἀπέδωκε τὴν ἐπαύριον ἐνεχυριάσας τὸν μόνον ἐπενδύτην του.»

ΗΛΙΑΣ ΧΟΒ

Μείνας μόνος ἐν Λουδίνω ὁ ἐφευρέτης ἐζήσεν ὅπως ἠδυνήθη μὲ τὸν στόμαχον συχνότερον κενὸν ἢ ἱκανοποιημένον.

Ἐντὸς τεσσάρων μηνῶν καὶ ἡ τετάρτη μηχανή του ἦτον ἐτοιμή. Τῷ ἐστοίχιζε 50 λίρας (1250 φράγκα) ἀλλὰ πιεζόμενος ὑπὸ τῆς ἀνάγκης τὴν ἐπώλησεν ἀντὶ 5 λιρῶν μόνον (125 φρ.) ὄχι τοῖς μετρητοῖς ἀλλὰ μὲ μεγάλην διαρίαν. Πάντοτε πρόθυμος ὁ Ἰγγλὶς κατώρθωσε νὰ προεξοφλήσῃ τὸ γραμματίον ἀντὶ 4 λιρῶν (100 φράγκων) τὰς ὁποίας ἔφερον εἰς τὸν φίλον του.

Ἦτο πρόδηλον πλέον ὅτι οὐδὲν εἶχε νὰ ἐλπίζῃ ἐν Ἀγγλίᾳ. Ὁ Ἡλίας Χόβ ἀπεφάσισε νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὴν Ἀμερικὴν. Διὰ νὰ πληρώσῃ τὸ εἰσιτηρίον του καὶ τὰ χρεῖα του, ἐνεχυρίασε τὴν πρώτην του μηχανὴν καὶ τὸ προνόμιόν του, καὶ ἐπεβίβασθη ἐπὶ τοῦ ἀτμοπλοίου ἀκολουθούμενος ὑπὸ τοῦ φίλου του Καρόλου Ἰγγλίου.

Τὸν Ἀπρίλιον τοῦ 1849 μετ' ἀπουσίαν δύο ἐτῶν, ἐφθάσεν εἰς Νέα Ὑόρκην ἔχων εἰς τὰ θυλάκια του δύο καὶ ἡμισυ σελίνια (3 φράγκα) καὶ εἰσῆλθεν ὡς ἐργάτης εἰς τι μηχανουργεῖον. Μετὰ τινὰς ἡμέρας ἔλαβεν ἀπὸ τὸ Κάμβριτζ, ὅπου κατῴκει ἡ οἰκογένειά του, τὴν εἰδήσιν ὅτι ἡ σύζυγός του ἀπέθνησκε φθισικῇ. Νὰ μεταβῇ νὰ τὴν ἴδῃ τῷ ἦτο ἀδύνατον· δὲν εἶχε νὰ πληρώσῃ τὰ ἐξόδα τοῦ ταξιδίου. Εὐτυχῶς ὁ πατὴρ του τῷ ἔστειλε μερικὰ δολλάρια, καὶ οὕτω ἠδυνήθη νὰ φύγῃ καὶ νὰ παραστῇ εἰς τὰς τελευταίας στιγμὰς τῆς ψυχομαχοῦσης.

Αἱ τόσαι περιπέτειαι, αἱ στενοχωρίαι καὶ αἱ λύπαι ἠλλάξαν τὸν χαρακτῆρα τοῦ Χόβ· αὐτὸς ὁ τόσον εὐθυμὸς ἄλλοτε, κατεῖχeto σήμερον ὑπὸ δεινοτάτης μελαγχολίας. Καὶ ἡ υἱεὶα του ὑπεσκάφη μετὰ τόσων ἐτῶν στερήσεις καὶ κακου-

χίας. Ἐπεριπάτει κακοφῶς, λευκοβριεῖ, γρηράσας προῖαίτατα. Ἀλλὰ δὲν ἠγανάκτει. Ἡ κακοτυχία ἐστέρησε τὸ μαιδίαμα τῶν χειλέων του, ἀλλὰ δὲν ἐμάρανε τὴν καρδίαν του.

Καὶ ἐνῶ ἦτον ἐξ ὄλων τῶν μερῶν ἀπηλπισμένος, ἡ τύχη ἠλλάξεν. Φίλοι τινὲς ἦλθον εἰς βοήθειαν τοῦ ἐφευρέτου· συγκεντρώσας δὲ οὗτος ὅλην τὴν ἐνεργητικότητα ἐπανάηρξεν μὲ θάρρος τὸ ἔργον του.

Κατὰ τὴν ἀπουσίαν του, εἰς Λουδίνον ἐργαστασιάρχαι τινὲς ἀμερικανοί, ἔκλεψαν τὴν ἐφεύρεσίν του καὶ περιφρονούντες τὴν δικαιοσύνην κατασκευάσαν ὁμοίας μηχανὰς μὲ τὴν ἰδικὴν του καὶ τὰς ἐπώλουν εἰς ὑψηλὰς τιμὰς. Ὁ Χόβ ἐξησφάλισε τὴν βοήθειαν πλουσίου κεφαλαιούχου, καὶ κατεδίωξε δικαστικῶς τοὺς ἐργοκλόπους. Ἡ δίκη διήρκεσεν ἐπὶ πολὺ, ἀλλὰ τὸ ἀποτέλεσμα ἦτο ὑπὲρ τοῦ Χόβ καὶ τὰ δικαῖά του, ὑποστηριζόμενα διὰ τοῦ προνομίου, ἀνεγνωρίσθησαν καὶ ἐπεκυρώθησαν παρ' ὄλων τῶν δικαστηρίων.

Μετὰ τινὰ χρόνον ἴδρυσεν ἐν Νέα Ὑόρκη, ἐργοστάσιον κατασκευῆς ραπτικῶν μηχανῶν καὶ τὸ ταμειόντου ἤρχειε νὰ πληροῦται δολλαρίων. Ὁ πλοῦτος ἤρχετο ἄργα, ἀλλ' ἤρχετο ἀκολουθούμενος ὑπὸ τῆς φήμης, ἀν ὄχι ὑπὸ τῆς δόξης. Καὶ οὕτω ὁ Ἡλίας Χόβ ἠδυνήθη νὰ ἀνταποδώσῃ τὰς εὐεργεσίας τῶν φίλων του—καὶ ἰδίᾳ τοῦ ἀμαξηλάτου Καρόλου Ἰγγλίου. Ὁ Τιμονιὲς ὑπῆρξεν ὀλιγώτερον εὐτυχής.

Ὡς στέφανον τῆς ἐργασίας του ὁ ἀμερικανὸς ἐφευρέτης ἔλαβε τὸ παράσημον τῆς Λεγεῶνος τῆς Τιμῆς κατὰ τὴν Παγκόσμιον Ἐκθεσὴν τῶν Παρισίων τοῦ 1867. Ἀπέθανε δὲ ἐν Βρούκλιν τὴν 4 Ὀκτωβρίου τοῦ ἰδίου ἔτους.

ΦΑΚ

ΣΩΚΡΑΤΗΣ

Ὁ Σωκράτης ἦτον υἱὸς Ἀθηναίου ἀγαλματοποιοῦ, τοῦ Σωφρονίσκου. Ἡ μήτηρ του Φαιναρέτη ἦτον μαία. Ἐγεννήθη τὸ 470 ἔτος πρὸ Χριστοῦ. Νεὸς ὢν ἐδοκίμασε νὰ μάθῃ τὴν τέχνην τοῦ πατρὸς του, ἀλλ' ἐνωρὶς ἐγκατέλιπεν αὐτὴν καὶ ἐδόθη εἰς τὴν φιλοσοφίαν.

Ἐξῆ μετ' ἐνδειαν καὶ μεγίστην ἐγκράτειαν καὶ ἐγένετο καὶ ἄλλων διδάσκαλος εἰς τὴν αὐστηρότητα καὶ τὴν σκληραγωγίαν. Ὄταν συνεξεστράτευσε μὲ τοὺς Ἀθηναίους εἰς τὴν Θρά-

κην ἦτο χεῖμων τόσον δριμύς, ὥστε οἱ ἄλλοι ἐκάλυπτον τοὺς πόδας μὲ δέρματα ἢ μαλλίον, ἀλλ' αὐτὸς ἐξήρχετο ἀνυπόδουτος καὶ μὲ τὸ αὐτὸ ἔνδυμα, τὸ ὁποῖον ἐφόρει πάντοτε.

Ἐἶχε πολλοὺς μαθητάς, οἵτινες τὸν ἤκουσαν μὲ ἐνθουσιασμόν, ἡ δὲ δόξα του διήγειρε τὸν φθόνον κακῶν ἀνθρώπων, οἵτινες ἐμελέτησαν νὰ τὸν ἀφανίσωσιν, ἀμωσ, διὰ τὸ πρὸς αὐτὸν σεβασμὸν τῶν πολλῶν, ἐμεινεν ἐλεύθερος παντὸς διωγμοῦ μέχρι τοῦ 70 ἔτους τῆς ἡλικίας του. Τότε

τὸν κατηγορήσαν ἐνώπιον τοῦ δικαστηρίου τρεῖς ἄνδρες, Μέλιτος, Ἄγυτος καὶ Λύκων, καὶ κατεδικάσθη εἰς τὸν θάνατον τοῦ κωνείου θάνατον.

Εἰς τὴν φυλακὴν, ὅπου τὸν ἐπισκέπτοντο οἱ μαθηταὶ καὶ οἱ φίλοι του, αἱ συνομιλίαι τῶν ἡσάν αἱ αὐταὶ ὡς καὶ πρότερον, καὶ ὁ Σωκράτης προσεπάθει ἐνίοτε νὰ πρᾶυῆ τὴν λύπην τῶν μὲ ἰλιάρως ἀστεϊότητας. Εἰς τὸν Ἀπολλόδωρον, ὅστις ἦτο ἀπαρηγόρητος καὶ ἐβράζε μὲ ἀγανάκτησιν: «Ἄδικως ἀποθνήσκεις», ἀπήνητησεν: «Ἦθελες ν' ἀποθάνω δικαίως;»

Δύο ἡμέρας πρὸ τοῦ θανάτου τοῦ προσελθὼν ὁ φίλος του Κρίτων εἶπεν εἰς αὐτόν, ὅτι συνήθραιοιεν ἱκανὸν ἀργύριον διὰ νὰ δωροδοκήσῃ τοὺς δεσμοφύλακας ν' ἀφήσωσιν τὸν Σωκράτην νὰ φύγῃ. Ἀλλ' ὁ Σωκράτης ἀντέκρουσε τοῦτο εἰπὼν ὅτι οὐδεμία παρανομία καὶ ἀδικία πρέπει νὰ μᾶς ἀναγκάσῃ νὰ γείνωμεν ἀπειθεῖς εἰς τοὺς νόμους τῆς πατρίδος. Ὄταν ἦλθεν ἡ ὥρα ἐπιτοπτήριον τοῦ θανάτου χωρὶς νὰ δεῖξῃ σημεῖον ταραχῆς.

Σύζυγος τοῦ Σωκράτους ἦτον ἡ Ξανθίππη, γυνὴ δύστροπος, ἥτις καθ' ὄλον τὸν βίον τοῦ

ἐλύπει αὐτόν. Τὴν ἡμέραν τοῦ θανάτου τοῦ ἦλθε καὶ αὐτὴ εἰς τὴν φυλακὴν, ἔχουσα ἐν ἀγκάλαις τὸ νεώτατον τέκνον τῶν. Κατανύχθεις ὁ Σωκράτης ἀπὸ τοὺς θρήνους τῆς τὴν παρεκάλεσε νὰ ἀπέλθῃ. Ὄταν δὲ ἀκολούθως οἱ περὶ αὐτὸν ὠδύροντο καὶ ἔλαιον, ὁ Σωκράτης παρήγγειλεν εἰς αὐτοὺς νὰ ἡσυχάζωσι καὶ νὰ ἀνδρίζωνται, εἰπὼν ὅτι διὰ τοῦτο ἀπέστειλε τὴν γυναῖκα καὶ τὸ παιδίον.

Μεταξὺ τῶν μαθητῶν τοῦ διακρίνονται ὁ Ἀλκιβιάδης, Κρίτων, Ξενοφῶν, Ἀντισθένης, Ἀριστιππος, Φαῖδων, Αἰσχίνης, Κέβης, Εὐκλείδης καὶ Πλάτων. Ἐν τῷ δεσμοτηρίῳ πρὸ τοῦ θανάτου τοῦ εὐρισκόμενος, ἐποίησεν ὕμνον εἰς τὸν Ἀπόλλωνα καὶ ἐστιχοῦργησε μύθους τινὰς τοῦ Αἰσώπου. Εὐθὺς μετὰ τὸν θάνατόν του ἀνεγνώρισαν οἱ Ἀθηναῖοι τὴν ἀθωότητά του. Ἐθανάτωσαν τὸν Μέλιτον, ἐξώρισαν τοὺς λοιποὺς κατηγοροῦς του καὶ ἀνέθεσαν εἰς τὸν Λύσιππον νὰ ποιῆσῃ τὸ ἀγαλμὰ του. Ὡς πρὸς τὴν μορφήν δὲν τὸν ἠνόησεν ἡ φύσις· ἦτο σχεδὸν δυσειδής. Ὁ Πλάτων λέγει περὶ αὐτοῦ ὅτι εἶχε κεφαλὴν Σιληνοῦ. ΚΑΤ.

Η ΑΔΕΛΦΟΥΛΑ ΜΟΥ

[Συνέχεια ἴδε σελ. 90]

Ὁ πατέρας μου ἤθελε νὰ σπουδάσω νομικὸς μήπως, ἔλεγε, καρμὶν ἡμέρα ἤθελε πολιτευθῶ. Μὰ ἐγὼ εἶχα κλίσιν ἀπὸ μικρὸς ἔς τὲς φυσικὰς ἐπιστῆμες καὶ μᾶρσαν πάντα τὰ πειράματα, τὰ ἐργαλεῖα καὶ ἡ λαμπρὴ θεωρίαι ποὺ ἐξηγοῦσαν ὅλα τὰ φαινόμενα, ὅλο τὸν κόσμον. Δόξα σοι ὁ Θεός, ἡ περιουσία μας ἦταν πρὸς τὸ παρὸν ἀρκετὴ, ὥστε νὰ μὴν ἀναγκασθῶ νὰ γίνω καθηγητής. Τὸ ὅτι ὁμῶς εἶχα χρήματα νὰ ζήσω, δὲν ἦταν βέβαια λόγος νὰ μὴ σπουδάσω, μὲ ὅλη τὴν ἐπιμέλεια μάλιστα, τὴν ἐπιστήμην ποὺ ἀγαποῦσα. Μιὰ ἀπὸ τὲς ζωηρότερες μου ἀντιπάθειες ἦταν πάντα ἡ ἀντιπάθειά μου πρὸς τὰ περισσώτερα πλουσιόπαιδα τοῦ τόπου μου, καὶ καθὲ ἀλλοῦ τόπου, ποὺ περιορίζονται σὲ κἀτι κολυβογράμματα ἢ τὸ πολὺ σὲ κανένα ψευτοδίπλωμα, μὲ χίλια δύο μέσα καὶ κατεργαρίεις. Δὲν ἔμαθον ἀκόμη πῶς ἔπερασε πειὰ ὁ καιρὸς ποὺ ὁ πλοῦτος σκέπαζε τὴν ἀμάθειά!

Μ' αὐτὲς τῆς ἰδέας ἐφευγα γιὰ τὴν Ἀθήνα. Γιὰ καλὴ μου τύχη μὲ συνόδευε ὁ Νίκος, ποῦχε νὰ κάμῃ φίτος, καθὼς εἶπα, τὸν τελευταῖο του χρόνον ἔς τὴ στρατιωτικὴ Σχολή. Ὡς τὸ ἀτμόπλοιο μᾶς ἐσυνόδευσε ὁ πατέρας, ἡ μητέρα, ἡ Λιλὴ καὶ ὁ κύριος Κοσμάτος. Ἦταν μιὰ λαμπρὴ ἡμέρα. Ἡ Φύσις ἐφαίνονταν λουσμένη ἔς τὲς ἀφθονες βροχῆς τοῦ φθινοπώρου. Καθάρως ὁ οὐρανὸς μὲ λίγα ἄσπρα συννεφάκια ἐκαμάρωνε τὴ θάλασσαν, βαθειὰ γαλάζια, ποὺ λαμποκοποῦσε ἔς τοῦ ἡλίου σάν νὰ τὴ σχίζανε μὲ τὴ γρήγορη βάρκα. Κάτασπρη ἡ πόλι ἀπλόδουνταν μπροστὰ μας μὲ τὴν ἐλαφρὴ πρωϊνὴ καταχνιὰ καὶ καταπράσινοι τὴν ἐπερικλειούσαν οἱ λόφοι ποὺ λούζονταν ἔς τὸ ἥσυχον περιγιάλι. Ἐλεγες πῶς ἡ πατρίδα μου προσπαθοῦσε νὰ μου φανῇ περὶ ἔμμορφη καὶ περὶ γλυκαῖα τὴν ὑστερὴν στιγμὴν ποὺ τὴν ἀφίνα, γιὰ νὰ θυμηθῶ νὰ γυρίσω γρηγορώτερα.

Σ τὸ κατάστρωμα ἤβραμε κίνησι ζωηρῆ,

Ήσαν εκείνη την ημέρα αρκετές οικογένειες, πουχαν περάσει το καλοκαίρι τους 'ς τή Ζάκυθο, και πολλοί φοιτηταί. Οι συγγενείς τους και οι φίλοι τους είχαν συνοδεύσει και είχε γίνη ένας μεγάλος κύκλος, όλο σχεδόν από γνωρίμους. Μές 'ς αυτό τον κύκλο, περάσαμε και μεις χαρούμενα τες στιγμές του αποχαιρετισμού.

Η μητέρα μου, αν και λίγο συγκινημένη, έβεβαιονε ότι δεν της εκαμίναν διόλου εντύπωση οι μικροί αυτοί χωρισμοί. Ο πατέρας μου σύσταине προσοχή και φρονιμάδα και μου μετρούσε εκεί μπροστά με αφέλια τους καλούς συντρόφους που θα είχα 'στο ταξείδι και 'στην Αθήνα. Ο Νίκος συνώμιλουσε πάρα πέρα με κάτι φίλους του, ο δε κύριος Κοσμάτος επίπαιζε τή βαπτιστικά του.

«Δεν ξέρεις πώς χαίρομαι» τής έλεγε «που θα χωρισθής μια φορά τόσο! Να ιδούμε ποιος θα σε βγάξη τώρα περίπατο.

—Τά καυμένα! πολύ αγαπημένα αδελφάκια!» έπε μια κυρία του κύκλου.

Ήταν η μοναχή περίστασι που δεν αποκρίνονταν η καυμένη η Διλή. Τήν είχε σατίση η γρήγορη φυγή και δεν ήξερε τί να πη. Μουσφιγγε μονάχα το χέρι μ' όλη της τή δύνμη κ' έβλεπε τά μαύρα της μάτια πούταν έτοιμα να κλάψουν. Έσκυφα και της είπα 'στ' αὐτή:

«Μην κλάψης, Διλή μου, γιατί είνε ντροπή να σε ιδή ο κόσμος να κλαίς κοντζά κορίτσι, πώς θα λείψω λίγους μήνες...»

Αυτό έφθασε να ξεχειλίσει τά δάκρυα της και αρχίζαν να στάζουν 'ς τό ασπρο της επανωφοράκι χονδρά και λαμπρά σαν διαμάντια. Έθόλωσαν και μένα τά μάτια μου και δεν έβλεπα πειά γύρω μου. Για καλή τύχη ήταν η στερνή στιγμή. «Αρχισα ν' αποχαιρετίσω και γ' φίλω... Γ' στερ' από λίγη ώρα βρισκουμουνι μονάχος κοντά 'ς τον αδελφό μου, στηρηγμένος 'ς τά πλάγια του βυρσιού και έβλεπα κάτω να φεύγουν άργά βάρκες γεμάτες, άπ' όω κι από κει. Σε μιάν έβλεπα τους δικούς μου να μυχρύνουν και να χαιρετούν, όλοι με τά μαντήλια 'ς τό χέρι. Έβγαλα κ' εγώ τό μαντήλι μου και χαιρετούσα... τήν ίδια στιγμή ξεκίνησε και τό βαπόρι και η ανάμεσό μας απόστασι δλοένα έμεγάλωνε... Και έμεινα εκεί 'ς τή θέσι μου χαιρετώντας με τό μαντήλι, χωρίς να βλέπω άλλου, ως όπου τά μν-

τήλια που κουνούσαν 'ς τή βάρκα μου φάνηκαν σαν άσπρα φτερά περιστερών — όπως 'ς ένα τραγούδι χωρέσιμου, που έτραγουδούσα όταν ήμουν μικρός.

Δεν είχε γίνη τότες ακόμα ο Σιδηρόδρομος Πελοποννήσου, και τά ταξείδια μας ήταν μακρυνά και δυσάρεστα. Μονάχα άπ' τή Ζάκυθο ως τήν Πάτρα περάσαμε ωραία, γιατί είχαμε γαλήνη και οι ταξιδιώτες ήταν εύθυμοι. Από τήν Πάτρα μ' έπιασε φουρτούνα και τό πρωί τής άλλης ημέρας, φθάσαμε 'ς τήν Κόρινθο ζαλισμένοι, έλεινοί. Έγώ μάλιστα που ταξείδευα πρώτη φορά εκατάνησα αξιολύπητος, σατισμένος περισσότερο άπ' όλους. Ο αδελφός μου, ο πειό άτάραχος σαν στρατιωτικός, μου έλεγε συχνά:

«Έχασες τό μπούσουλα... ελα καυμένα, μην τά χάνης!»

Τό διάστημα από τήν Κόρινθο ως τό Καλαμάκι τό περάσαμε με άμαξα, ένα πκηλοανδών εκεί τής Εταιρίας, ζεστό άπ' τό μεσημεριάτικόν ήλιο, λερωμένο, βάνουσο, που είχαμε δυό ώρες να ξεκινήση, — γιατί ο άμαξηλάτης, ένας άγριάνθρωπος φουστανελλάς, δεν έφευγε αν δεν γέμιζαν όδες του η θέσεις, — και δυό ώρες να φτάση με τριγμούς, με κλονισμούς, με σταματίσματα, με βόσκια άπερίγραπτα. Σ τό Καλαμάκι μ' παρακριστήκαμε 'ς άλλο βαπόρι — φασκίρις!... — μικρό βαπόρι, βρώμικο, άργό, και ύστερ' από βασανιστικό και άτέλειωτο ταξείδι εφθάσαμε προς τό βράδυ 'ς τον κατασκότεινο Πειραιά. Είχα πειά άπογίνη. Η καθολική χλαλοή του λιμένα και των άγριών βρυκτιδών τό γιουρούσι μ' εύρήκαν σαν σε όνειρο. Ούτε έβλεπα, ούτε άκουγα... Δεν ξέρω κ' εγώ πώς βρέθηκα μέσα σε μιά βάρκα μ' έπιπλα μαζί και ανθρώπους, πώς βγήκα ύστερα 'ς τήν ξηρά, πώς εφτάσα 'ς τό Σιδηρόδρομο και πώς ριχτικα 'ς ένα βαγόνι του τραίνου που έφευγε σε λίγο για τήν Αθήνα. Μου φαίνεται πώς εγώ, τό ανθρώπινο πλάσμα, δεν θα είχα τήν ώρα εκείνη περισσότερο συνείδησι από τή μικρή βαλιτζα, που βρέθηκε μαζί μου μέσ 'ς τό βαγόνι και που την έβλεπα από πάνω μου — άμυδρή ενθύμησι — μέσ 'ς τό δικτυ... Έκλεισα τά μάτια μου καταζαλισμένος, άμα τάνοιξα πατούσα τό χώμα τής Αθήνας. Ούτε έβλεπα,

ούτε ήθελα να ιδώ τίποτα. Σκοτάδι 'στην αρχή. Μ' έρριζανε μέσ 'ς τήν άμαξα και σε λίγη ώρα μ' εθάμβωναν τά φώτα τής Πλατείας τής Ομονοίας. Έδώ κοντά εκαταλύσαμε 'ς ένα Ξενοδοχείο που ήξερεν ο Νίκος. Τό πρώτο και μοναχό πράγμα που ζήτησα ήταν κρεβάτι. Ποτέ δεν έπλάγιασα τόσο κουρασμένος!

Μωρέ ταξείδια! Τά συλλογίζουμαι τόρα με τες σημερινές ευκολίες και μούρχεται να γελάσω. Και όμως ποιος τό ξέρει! ο κόσμος όλο πρόδευει: έτσι θα γελώ σαν θα συλλογίζουμαι τά σημερινά, μπροστά 'ς τής ευτυχίας που θα μας χάριση ακόμα τό μέλλον. Αυτό μ' έκαμε να σκεφθώ ο πατέρας μου, που σαν του παραπονέθηκα ύστερα με τά κακά του πρώτου μου ταξείδιού, διαμαρτυρήθηκε με όλη του τή δύναμη: «Μπα! μου είπε, ντροπή! τόρα, παιδιά μου, έχετε δοξα σοι ο Θεός κάθε τάξι και κάθε ευκολία. Βαπόρια, σιδηρόδρομοι, ασφάλεια, είσιτήρια, γραμμές και ώρες ώρισμένες... Άμή τί ήθέλες; να ταξιδεύης 'ς τον καιρό τό δικό μου; Ένας ντελάλης έφώναζε: Άλλος για τήν Αίγινα, κύριοι! άλλος για τήν Κουλουρη! άλλος για τό Καλαμάκι! Άν παρουσιαζουσιν του λόγου σου, επιβάτης να πούμε, 'ς έρριγής σε μιά σκούνα και εμπρός! θέλεις πνιξου θέλεις μή!»

Σηκώθηκα ναρίς τό πρωί, γτύθηκα, άνοιξα τή μπαλκονόπορτα και βγήκα έξω. Τι θέαμα, Θε μου, τί πανόραμα! τί ικανοποίησι αληθινή για όλα μου τά παθήματα! Από τό ύψος εκείνο όλη η Αθήνα, η ωραία, η φωτεινή, η κατασπρη πόλι, απλώνονταν μπροστά 'ς τά μάτια μου. Ωκεανός από ρόδινες σκεπές σειρές κανονικές από δρόμους πλατείς, γραμμές από παλάτια κομψά, όλοάμμάρα πλούσιες πρασιναδες σπαρμένες εδω κ' εκεί, όπως και τά αρχαία μνημεία, με τό κοκκινωπό χρώμα που τα έβαφεν ο καιρός... Άσυνείδητος από τέτοια μεγαλοπρέπεια και έμμορφάδα, έμεινα έκστατικός, βλέπωντας με άχόρταγο μάτι. Είχα ιδή εικόνες, είχα διαβάση περιγραφές και πολλές φορές η φαντασία μου μου έπαράστησε πράγματα καλλίτερα από τες εικόνες και τες περιγραφές. Μά ποτέ δεν εφαντάσθηκα, τό όμολογώ, μιά τέτοια μαγεία: έναν ουρανό γελαστό, κατάγαλανο, σαν σματωμένο ένα φως παιχνι-

δικό, γλυκό, όπως θα τό όνειρεύόμουνα πώς θάνε μονάχα 'ς τον ουρανό μιά μακρυσμένη θάλασσα σπλιπνή σα μέταλλο, μιάν έκτασι τόσω μεγάλη και τόσω ποικίλη, στολισμένη με τά πειό ζωηρά χρώματα, τριγυρισμένη από τον πειό έμμορφον όρίζοντα. Ένας λόφος τετραγώνος, σεβαρός, εκσταδερός εβασίλευε εκεί με όλο τό μεγαλείο, με όλη τήν επιβλητικότητα.

Σ τήν κορυφή του άπάνω επρόβχινε μιά σειρά από αετώματα και στήλες. Ανάμεσα 'ς τά παληά, 'ς τά μισοκτρινημένα μάρμαρα των έρειπίων, εφαινόνταν κομμάτια άπ' τον γαλαζιον ουρανό και κάτω νέα χλόη έζωνε δειλά τά προπόδια του γέρου βράχου... Δεν είχα χρειά να ρωτήσω για γα μάθω πώς ήταν η Ακρόπολις. Ω ναι, έπατούσα τό χώμα και άνάπνεα τον άέρα τής μεγάλης, τής αιώνιας, τής φημισμένης Πόλης, που εκλεισε μιά φορά τή Δόξα όλου του κόσμου!

«Αί, σ' άρέσει;» μ' έρώτησεν ο Νίκος, που ήλθε σιγά πίσω μου να κάνη χαζι τήν εκπληξι μου.

«Αν μ' άρέσει; Κανείς 'ς τον κόσμο, μου φαίνεται, δεν έχει τό δικαίωμα να μήν του άρέσει η Αθήνα!»

Τήν ίδια μέρα αποκαταστάθηκα 'ς τό σπίτι που ήμουν συστημένος να μείνω οικότροφος — εις του κ. Πρισσάλ, καθηγητού τής Γαλλικής, δέξ Μαυρομιχάλη αριθ. 4 — έγραψα 'ς τό Πανεπιστήμιο και αρχισα μαζί με τό Νίκο και κάτι άλλους φίλους του να γυρίζω 'ς τήν πόλιν για να βλέπω τ' αξιοθέατα. Η εντυπώσεις μου ήταν πολλές και περίεργες: έχω κρατήσει ένα ημερολόγιο αρκετά διεξοδικό και αρκετά πρωτότυπο. Είχα μάλιστα σκοπό να σας ντιγράψω εδω πέρχ μερικές σελίδες. Μά μου φαίνεται πώς δε θα σας μχθω τίποτα νέο αν σας περιγράψω τον ενθουσιασμό μου 'ς τή θέα των παλιών και νίων κτιρίων, των μουσειών, των κήπων, των καταστημάτων, η τήν ποικιλία τής νέας ζωής που δοκιμάζα τόρα 'ς τήν Αθήνα. Διτά παθαίνει κάθε επαρχιώτης που έρχεται πρώτη φορά 'ς τή πρωτεύουσα. Τες πρώτες μέρες, από τή ζωηρότητα των εντυπώσεων και τον άντιπερισπασμό, ελησημονούσα και τήν άπομύκρυνσι μου και τή Ζάκυθο και τήν αδελφούλα μου. Τό βράδυ μονάχα, όταν έμεινα μόνος 'στην

κάμαρά μου, έμελαγχολούσα. Σάν άρχισαν τὰ μαθήματα και κατέβηκε ὁ Νίκος ἔς τὸν Πειραιᾶ και μ' ἄφησεν ὀλομόναχο ἔς τοῦ κυρίου Πρισσάλ, ἡ στενοχώρια μου ἐμεγάλωσε. Για λίγες μέρες ὅμως ἦταν τὸ κακό. Τὰ συχνὰ γράμματα τοῦ σπιτιοῦ μου με ἐπαρηγόρησαν τὰ δὲ μαθήματα και ἡ διασκεδάσεις δέν μου ἄφιναν πολλήν ὥρα για μελαγχολικούς ρεμβασμούς.

Ἐχω φυλαγμένα ἕνα σωρὸ γράμματα αὐτῆς τῆς ἐποχῆς, ποῦ ἀλλάζαμε με τὴν ἀδελφοῦλα μου. Γιατί ἔς τὴ Λιλὴ ἔγραφα πειὸ συχνὰ και πειὸ ἐκτεταμένα. Ἀπ' αὐτὰ θά σὰς δώσω παρακάτω μερικά ἀποσπάσματα, ποῦ μποροῦν νὰ ἐξακολουθήσουν ἴσως καλλίτερ' ἀπὸ μένα τὴν ἱστορία μας.

H.

ΑΔΗΛΟΓΡΑΦΙΑ

Ἐγὼ πρὸς τὴ Λιλὴ.

ΑΘΗΝΑΙ, 5 Ὀκτωβρίου 1879

Μικρὸ καλοκαιράκι ξέρεις τί ὀνομάζομε ἔς τὴν Ἑλλάδα; Ἀπ' τὰ πρωτοβρόχια ποῦ σιάζουν πάλι οἱ καιροί, ὡς ποῦ νὰ ξαναχαλάσουν και νὰ χειμωνιάσῃ καλά. Ἐ αὐτὸ τὸ διάστημα, ποῦ καμμιά φορά βαστᾷ ἐδῶ καθὼς μου λέγουν ὡς τὰ τέλη Δεκεμβρίου, ξεμερόνουν ἡμέρες τόσο γλυκειές, ποῦ θαρρεῖ κανεὶς πὼς εἶνε ἀνοιξί. Βρίσκω ἔτσι τὸν καιρὸ νὰ κάμω ἐκδρομὲς ἔς τὰ περίχωρα, ἀνυπόμονος νὰ γνωρίσω τὴν ἐξοχὴ, ποῦ ξέρεις πόσο τὴν ἀγαπῶ. Εἶνε ἀληθινὸ πὼς ἐδῶ ἡ γῆ εἶνε τὸ περισσότερο ξερὴ και γυμνὴ μὰ βροῖκα τοποθεσίες, ποῦ μπορεῖ νὰ συγκριθοῦν ἀζημίωτα με τὲς δικές μας. Τὸ Κασεκι παραδείματος χάριν, ποῦ πήγαμε χθὲς, εἶνε ὠραῖος παράδεισος, με πολλὴ καλλιέργεια και ἀνοικτὸ ὄριζοντα, ποῦ μπορεῖ νὰ εὐχαριστήσῃ τὸν πειὸ δύσκολο λάτρη τῆς ἐξοχικῆς ἐμπορφίας.

Για τὲς ἀρχαιότητες δέν σου λέγω τίποτε. Ὅποτε ἀνεβαίνει ἔστην Ἀθῆνα ὁ Νίκος προσπαθεῖ νὰ ζωγραφίσῃ με ἀκουαρέλα τὲς στῆλες τοῦ Ὀλυμπίου Διὸς μ' ὄλην ἐκεῖ τὴ θαυμασία εἴτασι. Μὰ δέν το κατορθώνει, ὅπως βέβαια δέν θά το ἐκατόρθονα και ἐγὼ, ἂν ἤθελα νὰ σοῦ τὰς ζωγραφίσω με τὴν πέννα, τὴ φτωχὴ μου φοιτητικὴ πέννα. Περιορίζομαι λοιπὸν νὰ σου

στείλω ἕνα λεύκωμα φωτογραφικὸ με τὰ κυριώτερα μνημεῖα και με μερικὲς σημειώσεις. Αὐτὸ κάμνει καλλίτερη δουλειὰ και ἀπὸ μένα και ἀπὸ τὸ Νίκο.»

12 Ὀκτωβρίου.

« Εἶμαι πολὺ εὐχαριστημένος με τὰ μαθήματα και με τοὺς καθηγητάς μου. Ἀν βγάλῃς ἕνα ποῦ ἔς τὸ μάθημα ἀποκοιμῆται και μας ἀποκοιμίζει, οἱ ἄλλοι σχεδὸν ὅλοι εἶνε ἄνθρωποι καθὼς πρέπει, γραμματισμένοι, εὐγενεῖς, ποῦ ξέρουν και νὰ κάμνουν τὸ χρέος τους. Αὐτὴ τουλάχιστον εἶνε ἡ πρώτη μου ἐντύπωση, και μοῦ φαίνεται πὼς δύσκολα γελιέται ἕνα; μαθητῆς σὲ τέτοια κρίσι.»

Τὰ φυσικά, καθὼς σοῦ το ἔλεγα τὸ καλοκαίρι, εἶνε βέβαια δύσκολα και θέλουν βαθειὰ προσοχὴ και πολλὴ μελετῆ, μὰ εἶνε και διασκεδαστικά. Τὸ πρῶτ' ἔς τὰς ὀκτὼ ἀκούω Χημεία, τί ὠραία ποῦ παραδίδει και τί λαμπρὰ πειράματα ποῦ κάμνει ὁ κ. Χρηστομάνος, ὁ καθηγητῆς μας. Ἐ τῆς ἐννέα πηγαίνω ἔς τὴ Φυσικὴ ἡ συλλογὴ τῶν ὀργάνων ἐδῶ εἶνε πλουσία, τετραπλὴ ἴσως ἀπὸ κείνη ποῦ εἶδες ἔς τὸ Γυμνάσιό μας. Ὁ καθηγητῆς εἶνε σοφὸς και τὸ καλλίτερο ἀστειὸς. Ἡ εὐθυμία βασιλεύει ἀπ' τὴν ἀρχὴ ὡς τὸ τέλος τοῦ μαθήματος. Τὰ πειὸ δύσκολα ζητήματα ὁ κ. Στρούμπος μὰς κάμνει και τὰ χωνεύουμε με γέλοιο. Ἀκούω ἀκόμα και Ὀρυκτολογία — ἀπ' αὐτὴ δέν ξέρεις ἀκόμα τίποτε — και ὕστερα τὴν ἀγαπημένην μας Ζωολογία. Ἐχουμε κ' ἕνα Ζωολογικὸ Μουσεῖο, ποῦ ἤθελα πολὺ νὰ ἦσαι ἐδῶ νὰ το ἰδῆς. Δυὸ φορές τὴν ἐβδομάδα ἡ εἴσοδος εἶνε ἐλευθέρη και μαζεύεται κόσμος πολὺς. Ἡ σάλες του εἶνε εὐρύχωρες, τριγυρισμένες ἀπὸ γυάλινα ἀρμάκια, ἀπὸ ἐταζέρες, θῆκες, κάγγελα. Τὰ κοριτσάκια τῆς ἡλικίας σου δέν χορταίνουν νὰ θαυμάζουν τὸ πλῆθος αὐτῶν τῶν βαλσαμωμένων ζῴων, ἀπ' τὸ μικρότερο ὡς τὸ μεγαλύτερο, ἀπ' τὸ λεοντάρι ὡς τὸ κουνούπι. Μένουν πρὸ πάντων ἐστατικὲς μπροστὰ ἔς τὲς ὠραῖες συλλογὲς τῶν πουλιῶν. Πολλὰ ἀπ' αὐτὰ ἔχουν τόσο λαμπρὰ χρώματα, ποῦ θά τα ἤθελαν με μεγάλη εὐχαρίστησι για τὰ καπέλα τους. Κρίμα ὅμως νὰ μὴν ἔχουν και ἕνα ἐλέφαντα! πὼς ἤθελα νὰ ἰδῶ!»

⊕

Ἡ Λιλὴ πρὸς ἐμέ.

ΖΑΚΤΗΘΟΣ, 1 Νομβρίου

« . . . Ἡ προσευχὴ τῆς διαρκεί τὸρα περισσότερη ὥρα και καμμιά φορά ἀντικρύζω τὰ μάτια τῆς δακρυσμένα. Ἡ καυμένη ἡ μητέρα! δέν το δείχνει για νὰ μὴ με πικραίνῃ; μὰ ἐκεῖνη ξέρει τί αἰσθάνεται ποῦ σὰς ἔχασε φέτο και τοὺς δύο . . . Ὁ νουνός μου μοῦ εἶπε νὰ σοῦ γράψω πολλὰ χαιρετίσματα και τῆς ἐορτὲς νάρθῃς για λίγες μέρες. Ἀκούς; Ἀπὸ τὸρα σοῦ λέω πὼς τὸ θέλουμε ὅλοι.»

Τὴν περασμένην ἐβδομάδα μὰς ἔφεραν και ἕνα δουλάκι χωριανὸ, ἔξυπνο και κουτὸ μαζί. Ὁ πατέρας του θέλει νὰ τον ἀφήσῃ ἄλλο ἔς τὴ χώρα για νὰ ζυπνήσῃ και ἤλθε, λέει, νὰ το ἀπιθώσῃ ἔς τὸ σπιτί μας «μὰς και μὰθη τίποτσι γραμματάκια». Τὸν λένε Πανάγαρη και σάν γελῶμε με τὸ νόμα του μὰς λέει πὼς γι' αὐτὸ δέν φταίει, γιατί δέν τον ῥώτησε πρὶν τὸν βαπτίσῃ ὁ νουνός του. Ἡ θειά-Κατερίνα τοῦπε σήμερα νὰ ζετινάξῃ τὸ χαλί τῆς σκάλας και κείνος ἐμουρμούρισε πὼς ἂν ἦταν ὀδικό του θά τῶκοβε νὰν το κἀνῃ ὄλο και σακκούλια. . . Προχτὲς τὸν λυπήθηκα και τον πῆρα νὰ του δείξω τὸ ἀλφάβητο γιατί ἡ θειά-Κατερίνα ποῦ τὸν πῆρε ἀπάνω της, δέν μπορεῖ νὰ τον κἀνῃ νὰ καταλάβῃ γρὺ ἔπειτα ξέρεις τί μανία ἔχω νὰ κάμω τὴ δασκάλα . . . Ὁ Πανάγαρης κάμνει θαυμαστὴ πρόοδο και με μένα, μπράβο! ἀκόμα δέν μπορεῖς νὰ ξεχωρίσῃ καλά-καλὰ τὸ Α ἀπὸ τὸ Β. Ἐχει μεγάλῃ ἀποστροφή ἔς τὰ μεσαῖα ψηφία. Τὰ λέει τσενγκέλια . . .»

⊕

8 Νομβρίου

« Ἐ τὸ πιάνο προοδεῦω σημαντικά. Ὁ κ. Ρίτσος εἶνε εὐχαριστημένος μαζί μου—πράγμα παράξενο για τὸ ἰδιωμα του—και ἄρχισε τὸρα νὰ μου γράφῃ δύσκολα κομμάτια ἀπὸ τὸν Ριγολέτο και τὸν Μπαρμπιέρε. Ἐλεγε τὲς προάλλες ἔς τὴ μητέρα μου πὼς ἔχω μέλλον καλλιτεχνικό. Ρώτησα γι' αὐτὸ τὸ νουνό μου και μοῦπε πὼς θά μάθω νὰ παίζω πιάνο περίφημα. Ἐχω, λέει, καλὸ αὐτί και καλὰ δάκτυλα. Αὐτὰ δέν τα παραδέχομαι νὰ σοῦ πῶ τ' αὐτιά μου δέν με βοηθοῦν καθόλου, ξέρεις δὲ πὼς ἀπὸ τὸ ἕνα δέν ἀκούω και καλά. Ἐπειτὰ τὰ δάκτυλά μου

τὰ βρίσκω ὅμοια και ἀπαράλλακτα με πολλῶν ἄλλων κοριτσιῶν. Ἐν προοδεῦω ἔς τὸ πιάνο, αὐτὸ εἶνε γιατι ἔχω ἐπιμονὴ και μελετῶ πολλὴν ὥρα μελετῶ με ὄρεξι, μελετῶ ἀδράκοπα. Τόσο, ποῦ ἔχω παραμελήσῃ τᾶλλα μου μαθήματα, και ὁ κ. Κάνδης ἔχει πολλὰ παράπονα τί τὰ θές, Κωστάκη μου! Τὸ πιάνο με παρασέρνει χωρὶς νὰ θέλω και δέν βρίσκω ἡσυχία παρὰ σάν κάθουμε μπροστὰ του . . .»

Χθὲς βράδυ, ἐν ᾧ μελετοῦσα τὴ Γεωγραφία μου, ἄκουσα κατὰ τύχη ἔς τὴν ἄλλη κάμαρα τὴ μητέρα μου ποῦ ἔλεγε ἔς τὴ θειά-Κατερίνα πὼς ἡ δουλειὲς τοῦ πατέρα δέν πηγαίνουν καλά και πὼς φέτος, λέει, φοβάται πολὺ, μὰ πολὺ. Χωρὶς νὰ καταλάβω τίποτ' ἀπ' αὐτὰ ἐπρόσεξα και ἄκουσα μιὰ μακρυνὴ βριλία, ποῦ δέν μπορεῖς νὰ κρατήσῃ παρὰ μερικὲς λέξεις. Ἐλεγον κἀτι συγχυσμένα πράγματα για σιτάρια, για σταφίδα, για καράβια, για συναλλαγματα, για χρυσάφι, οὔτε κ' ἐγὼ δέν ξέρω. Δέν μπορῶ νὰ καταλάβω γιατί φοβάται ἡ μητέρα, οὔτε το μῶ νὰ πῶ σὲ κανένα τίποτα. Λές, καίμενε, νὰ τρέχῃ τίποτα κακό;»

⊕

Ἐγὼ πρὸς τὴ Λιλὴ.

10 Νομβρίου

« Νὰ μὴν πῆς σὲ κανένα τίποτα. Μονάχα νὰ προσέχῃς και σάν ἀκούς τὸ παραμικρὸ νὰ μου τὸ γράφῃς με τὸ νῆ και με τὸ σῆμα. Ὁ πατέρας οὔτε λέξι μοῦ γράφει για τῆς δουλειῆς του. Μὴν ἀνησυχῆς ὅμως; τὰ πράγματα δέν μπορεῖ νὰ εἶνε σπουδαῖα. Γράφε μου κ' ἐννοια σου.»

⊕

18 Νομβρίου

« Ὁ Πανάγαρης, Λιλὴ μου, δέν εἶνε κουτὸ παιδί, ἂν κρίνω καλά ἀπ' ὅσα μεῦ γράφεις. Ἐχει πνεῦμα φυσικό—ἀλλὰ του λείπουν τὰ γράμματα, ἡ γυμνασι και ἡ πείρα τοῦ κόσμου. Ἐ τὸ χωριὸ τί ἤθελες νὰ σοῦ κἀνῃ; Τὸρα ποῦ ἤλθε ἔς τὴ χώρα θά ζυπνήσῃ γρήγορα και ἄφησε νὰ ἰδῆς. Σὲ παρακαλῶ νὰ τον μεταχειρίσῃς με πολὺ καλὸν τρόπο και νὰ του ἀποκρίνῃσαι πάντα ἔς τὲς ἀπορίες του. Πολὺ τὰ λυποῦμε αὐτὰ τὰ παιδιὰ ποῦ γεννιοῦνται ἔτσι καλά προικισμένα ἀπὸ τὴ φύσι και κινδυνεύουν τὰ καυμένα νὰ πεθάνουν ἀπὸ πνευματικὴ ἀσφυ-

ξία μέσα ἔς τὸ στενὸ χωριὸ τους. Πόσους εἶδα τέτοιους ἔς τὸν κόσμον, ἀδικημένους ἀπὸ τῆ θέσι τους, ἀπὸ τὸν τόπον τους, ἀπὸ τὴν ἀτμοσφαῖρα μέσα ἔς τὴν ὁποία ζοῦνε. Μὰ τί λέγω; Για κάθε ἄνθρωπον σχεδόν, Διλή μου, ὑπάρχει ἓνας τόπος, ἄλλος ἀπὸ κείνον ποῦ βρισκίεται, πολὺ κατάλληλος γιὰ νὰ καλλιεργήσῃ τὸ μυαλό του. Ἐμεῖς, παραδείγματος χάριν, ἂν ζούσαμε ἐστὴν Ἀθήνα δὲν θὰ εἴμαστε, λές, πειδ ἀνεπτυγμένοι, ὅπως ἂν ζοῦσε ὁ Πανάγαρhis ἔς τὴ χώρα, ὅπως ἓνας Ἀθηναῖος ἔς τὸ Παρίσι;»

2 Δεκεμβρίου

Ἄ Γνώριμος ἓνα σωρὸ, ἀλλὰ φίλο δὲν ἔπιασα ἐδῶ κανένα. Ὁ Νίκος μου ψάλλει κάθε ἡμέρα πῶς δὲν πρέπει νὰ ἔχω ἐμπιστοσύνη σὲ κανένα ἀπ' αὐτοὺς τοὺς νέους, ποῦ τους γνωρίζω ἔτσι μονάχους, χωρὶς δηλαδὴ νὰ γνωρίζω καὶ τὴν οικογένειά τους. Εἶνε ὁμως μερικοὶ ποῦ μου φαίνονται πολὺ καθὼς πρέπει. Ἐνας μάλιστα, Στέφανος Ζαφειρόπουλος ἀπὸ τὴν Ἀλεξάνδρεια, ποῦ κάθεται μαζί μου ἔς τοῦ κυρίου Πρισσάλ, στοιχηματίζω πῶς εἶνε ἀπὸ πολὺ καλὸ σπῆτι καὶ ἔμπορεῖ κανέναν ὠραϊότατα νὰ τον κάμῃ φίλο. Εἶνε ἀκόμη μαθητὴς τῆς τετάρτης τοῦ Γυμνασίου. Φρόνιμος, ἐπιμελής, ἐξυπνοῦλης· τί νὰ σου πῶ, τὸν ἔβαλα μέσ' ἔς τὴν καρδιά μου. Ἀλλὰ καὶ ὁ Στέφανος δὲν μου δείχνει λιγώ-

τερη ἀγάπη καὶ ἐμπιστοσύνη. Σὲ λίγον καιρὸ μου εἶπε ὅλα του τὰ μυστικά. Τὸ τρομερότερο εἶνε ποῦ ἐν ᾧ ἔς τὴν πρώτην τριμηνία αὐτοῦ τοῦ χρόνου πῆρε βαθμὸ καλῶς, ἔγραψε τοῦ πατέρα του πῶς πῆρε λίαν. Καὶ κλαίει κάθε μέρα γιὰ τὸ ψέμα ποῦ του ξέφυγε· σὲ μιὰ κακὴ στιγμή καὶ λέει πῶς δὲν θὰ ἡσυχάσῃ ἂν δὲν πάρῃ ἔς τὰς ἐξετάσεις ἐν' ἀληθινὸ ἄριστα. Ἀνθρώπος ποῦ μετανοεῖ καὶ γιὰ τόσο μικρὸ πρᾶγμα δὲν ἔμπορεῖ ποτὲ νὰ εἶνε κακός. Τί νὰ σου πῶ· προτιμῶ ἐγὼν ἄνθρωπον ποῦ εἶπε δέκα ψέμματα καὶ ἐκλαψε γιὰ τὰ δύο, παρά ἓνα ποῦ δὲν εἶπε ποτὲ κανένα... γιατί δὲν του ἔτυχε ἡ περίστασι.»

15 Δεκεμβρίου

«Ὅχι, Διλή μου, εἶσαι ἀπατημένη. Καμμία ἐργασία ἔς τὸν κόσμον δὲν φέρει ἄντροπή. Καὶ ὁ σκουπιτιάρης καὶ ὁ γιατρός, ὡς ἄνθρωποι ποῦ ἐργάζονται, ἔχουν τὴν ἴδιαν ἀξία. Καθένας ἔχει δικαίωμα νὰ πάρῃ τὸ μερίδιόν του ἀπὸ τ' ἀγαθὰ τῆς γῆς μὲ τὸ νὰ ἐργασθῇ γι' αὐτὰ πολὺ ἢ λίγο, κατὰ τὸ ποσὸν ποῦ θέλει νὰ πάρῃ. Ὅλες ἡ ἐργασίες γίνονται γι' αὐτὸ τὸ σκοπὸ, καὶ λοιπὸν ὅλες ἔχουν τὴν ἴδιαν ἀξίαν. Ἀδιάφορο ἂν ἐργάζεται καθένας κατὰ τὴν κλίσι του, κατὰ τὸ μυαλό του, κατὰ τὸ χαρακτῆρά του.

[Ἐπετα συνέχεια]

ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ΣΕΝΟΠΟΥΛΟΣ

ΟΛΙΓΟΝ ΑΠ' ΟΛΑ

Ἡ μυωπία τῶν ζώων.

Τὰ ζῶα ὅσα ζῶσιν ἐν ἀγρία καταστάσει ἔχουσιν ἐσθλαμοὺς ἐπιτηδείους νὰ βλέπωσιν εἰς μακρὰς ἀποστάσεις. Καὶ τοῦτο τὸ παρετήρησε σοφὸς τις ἐπὶ ζῶων συλληφθέντων μετὰ τὸ ὄρθρον ἢ δέκατον ἔτος τῆς ἡλικίας των· ἐπὶ ἄλλων δὲ τὰ ὁποῖα ἐγέννηθησαν μετὰ τῶν ἀνθρώπων ἐντὸς τῶν οἰκιῶν εἶδεν ὅτι ἔπαρχον ἀπὸ μυωπίας. Συνέπεραν δὲ ὅτι ἡ πάθησις αὐτῆ προήλθεν ἐκ τοῦ ὅτι τὰ ζῶα ταῦτα ἐσυνήθισαν νὰ βλέπωσι μόνον τὰ ἐγγὺς αὐτῶν ἐορισκόμενά ἀντικείμενα.

Τὴν παρατήρησιν ταύτην πρέπει νὰ λάβωμεν ὑπ' ὄψιν διὰ τὴν ἐν τοῖς σχολείοις ὑγιεινήν. Πολλὰ παιδία γίνονται μύωπες· διότι κύντουσι ὑπὲρ τὸ δέον ἐπὶ τῶν βιβλίων των καὶ τῶν τετραδίων των ἀναγινώσκοντα καὶ γράφοντα. Ἐπειτα γνωρίζομεν ὅτι ὅσοι ζῶσιν ἐν ἀναπηπταμένῳ ὄρειοντι, ἔχουσι λίαν ἰσχυρὰν τὴν ὄρασιν, ὡς τοῦτο συμβαίνει εἰς τοὺς ναυτικούς καὶ εἰς τοὺς Ἀραβας τῆς Ἐρήμου.

Πηγαὶ γλυκέους ὕδατος ἐν τῇ θαλάσσῃ.

Πλείστοι ταξειδιῶται ἀνηγγεῖλαν πηγὰς γλυκέους ὕδατος ἐν τῇ θαλάσσῃ, ἰδίως ἐν τῷ Περσικῷ κόλπῳ. Καὶ ἐν Γαλλίᾳ, εἰς τὸ διαμέρισμα τοῦ Βάρ ὑπάρχουσι δύο τοιαῦται. Αἱ πηγαὶ αὗται εἶνε γνωσταὶ εἰς τοὺς ἀλιεῖς οἵτινες δὲν φοβοῦνται νὰ προμηθεύωται ὕδωρ ὅταν ἀναγκασθῶσι. Τρώντι τὸ γλυκὸ ὕδωρ ἐλαφρότερον τοῦ θαλασσίου ἀνερχεται εἰς τὴν ἐπιφάνειαν χωρὶς νὰ ἀναμειχθῇ μετ' αὐτοῦ. Εἶνε ἀληθὲς ὅμως ὅτι τὸ βάθος εἰς τὰ μέρη ταῦτα δὲν εἶνε μεγαλύτερον τῶν 15· ἕως 20 μέτρων.

Σοφὰ λόγια.

~~~~~ Μὴ ὑπότρεσαι ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον δὲν εἴμπορεῖς νὰ κάμῃς.

~~~~~ Εἰς τὸν ἐπιμελῆ ὄλα εἶνε εὐκόλα, εἰς τὸν ἀμελῆ ὄλα εἶνε δύσκολα.

~~~~~ Ὅστις ἐπινοεῖ τὸν ἐαυτὸν του γίνεταί γελοῖος.

~~~~~ Μὴ χάρης διὰ τὴν δυστυχίαν τοῦ ἄλλου.